

๑๓๒ ปี ศาลาอาญา

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961198540

71657

วันที่ 27, ต.ค., 57

เลขทะเบียน 21 27089

KU

เลขหมู่ 29 71657 288

ดวงตราแผ่นดินสำหรับศาลาอาญา

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

ตราสัญลักษณ์ศาลอาญา

ความหมายตราสัญลักษณ์ศาลอาญา

ตราสัญลักษณ์ศาลอาญา มีที่มาจากตราแผ่นดินหรือตราอาร์ม ซึ่งเป็นพระราชลัญจกร ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผูกตราประจำประเทศขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๑๖ สัญลักษณ์ของตราแผ่นดินประกอบด้วย

๑. พระมหาพิชัยมงกุฎพร้อมดวงรัศมี พระมหาพิชัยมงกุฎอยู่ส่วนบนสุด ตรงกลาง หมายถึง ความเป็นพระมหากษัตริย์ ภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฎเป็นภาพจักร และตรีไชว้ เรียกว่า ตรามหาจักรี หมายถึงราชวงศ์จักรี พระมหาพิชัยมงกุฎและตรามหาจักรี หมายถึง พระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรี

๒. ฉัตรเจ็ดชั้น อยู่ทางด้านซ้ายและขวาของพระมหาพิชัยมงกุฎ เป็นเครื่องหมายแห่งราชาธิปไตย เรียกว่า พระสัปดาห์เสวตฉัตร หรือ สัปดาห์เสวตฉัตร เป็นฉัตรเจ็ดชั้น ปักเหนือพระแท่นภัทรปิฐ พระมหากษัตริย์ทรงประทับรับเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์จากพราหมณ์ราชครูในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งหมายถึง การอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารขององค์พระมหากษัตริย์

๓. ช้างไอยราพต ๓ เคียร ช้างเผือก และกริช ภายในกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าลักษณะคล้าย โล่ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนบนเป็นภาพช้างไอยราพต ๓ เคียร หมายถึง สยามเหนือ สยามกลาง และสยามใต้ ส่วนล่างด้านซ้ายเป็นภาพช้างเผือก หมายถึง ประเทศราชลาวหรือล้านช้าง (กรุงศรีสัตนาคนหุต) ส่วนล่างด้านขวาเป็นภาพกริชคดและกริชตรงไขว้กัน หมายถึง หัวเมืองประเทศราชมลายู

๔. **คชสีห์และราชสีห์ประคองฉัตร** ทางด้านซ้ายและด้านขวา นั้น คชสีห์ หมายถึง กลาโหม ซึ่งเป็นใหญ่ทางฝ่ายทหาร ส่วนราชสีห์หรือพญาสิงโต หมายถึง มหาดไทย ซึ่งเป็นใหญ่ทางฝ่ายพลเรือน ทั้งสองฝ่ายนี้ มีหน้าที่ป้องกันพระราชอาณาจักรและค้ำจุนพระราชบัลลังก์

๕. **พระมหาสังวาลนพรัตน์รัตนราชวราภรณ์** อยู่ด้านล่างของกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าลักษณะคล้ายโล่ หมายถึง พระพุทธศาสนา ส่วนใต้พระมหาสังวาลนพรัตน์รัตนราชวราภรณ์ คือ **สายสร้อยจุลจอมเกล้าพร้อมดวงตรา** หมายถึง การบำรุงตระกูลวงศ์ให้เจริญอันเป็นภษิตของเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

๖. **ภาสิตคาถาสำหรับแผ่นดิน** อยู่ด้านล่างสุดของตราแผ่นดิน จาริกอยู่บนแพรแถบ มีข้อความว่า “สัพเพสั สงฆภูตานิ สามคคิวุตถิ สาธิกา” เป็นคาถาสำหรับแผ่นดิน แปลว่า ความพร้อมเพรียงของบุคคลทั้งปวง ผู้อยู่เป็นหมวดหมู่กัน ย่อมเป็นเครื่องทำความเจริญให้สำเร็จ

นอกจากนี้ ยังปรากฏเครื่องราชกกุธภัณฑ์อีกหลายสิ่งบนตราแผ่นดิน ได้แก่ พระมหาพิชัยมงกุฏ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระแสงหามริ ธารพระกร และพัทวาลวิชนี ปรากฏบนมุมด้านซ้ายและขวาของตราแผ่นดิน ส่วนฉลอมพระบาทเชิงงอนแยกอยู่ริมฐานฉัตรด้านละ 1 ข้าง เบื้องหลังของตราแผ่นดินเป็นส่วนหนึ่งของฉลอมพระองค์ครุฑทอง

สัญลักษณ์ตราประจำศาลอาญา หรือตราประทับในคำพิพากษาของศาลอาญา จะเห็นเครื่องหมายตราแผ่นดินและชื่อศาลอาญาปรากฏอยู่ส่วนล่างของตราประจำศาล

ที่ รล ๐๐๐๕.๓/ ๑๕๕๒๘

สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาต

เรียน อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

อ้างถึง หนังสือที่ ศย ๓๐๐.๐๐๒/(ลข)๙๖๑๔ ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ และภาพพระราชกรณียกิจ ตามสำเนาที่แนบมา เพื่อเชิญไปลงพิมพ์ในหนังสือ "ประวัติศาสตร์อาญา" จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม สำหรับมอบแก่ผู้บริหารของศาลอาญา ผู้พิพากษา ห้องสมุดประจำศาล สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว
พระราชทานพระบรมราชานุญาต

(นายจิตรพัฒน์ เกรฤกษ์)

รองราชเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
ราชเลขาธิการ

กองข่าว

โทร. ๐๒ ๒๒๐ ๗๒๐๐ ต่อ ๓๔๐๕

โทรสาร ๐๒ ๒๒๐ ๗๓๒๒

เว็บไซต์ : www.ohm.go.th

หน่วยราชการในพระองค์
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

V 904

ที่ พว ๐๐๐๕.๑/ ๒๕๖๐

กองกิจการในพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร
สำนักงานราชเลขาณูการในพระองค์
พระที่นั่งอัมพรสถาน

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง พระราชทานพระราชานุญาตให้เชิญภาพพระราชกรณียกิจ/พระกรณียกิจ

เรียน อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

อ้างถึง หนังสือ ศาลอาญา ที่ ศย ๓๐๐.๐๐๒/(สข)๕๖๑๕ ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้นำความกราบบังคมทูล สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เรื่อง ขอพระราชทานพระราชานุญาตเชิญภาพพระราชกรณียกิจ/พระกรณียกิจ (ตามที่แนบ) พิมพ์ลงในหนังสือประวัติศาสตร์อาญา ความละเอียดตามอ้างถึงนั้น

สำนักงานราชเลขาณูการในพระองค์ฯ ได้นำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว
พระราชทานพระราชานุญาต

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

พลอากาศโท

(ภักดี แสง-ชูโต)

รองหัวหน้าสำนักงานราชเลขาณูการในพระองค์ฯ ปฏิบัติราชการแทน

ราชเลขาณูการในพระองค์ฯ ปฏิบัติหน้าที่

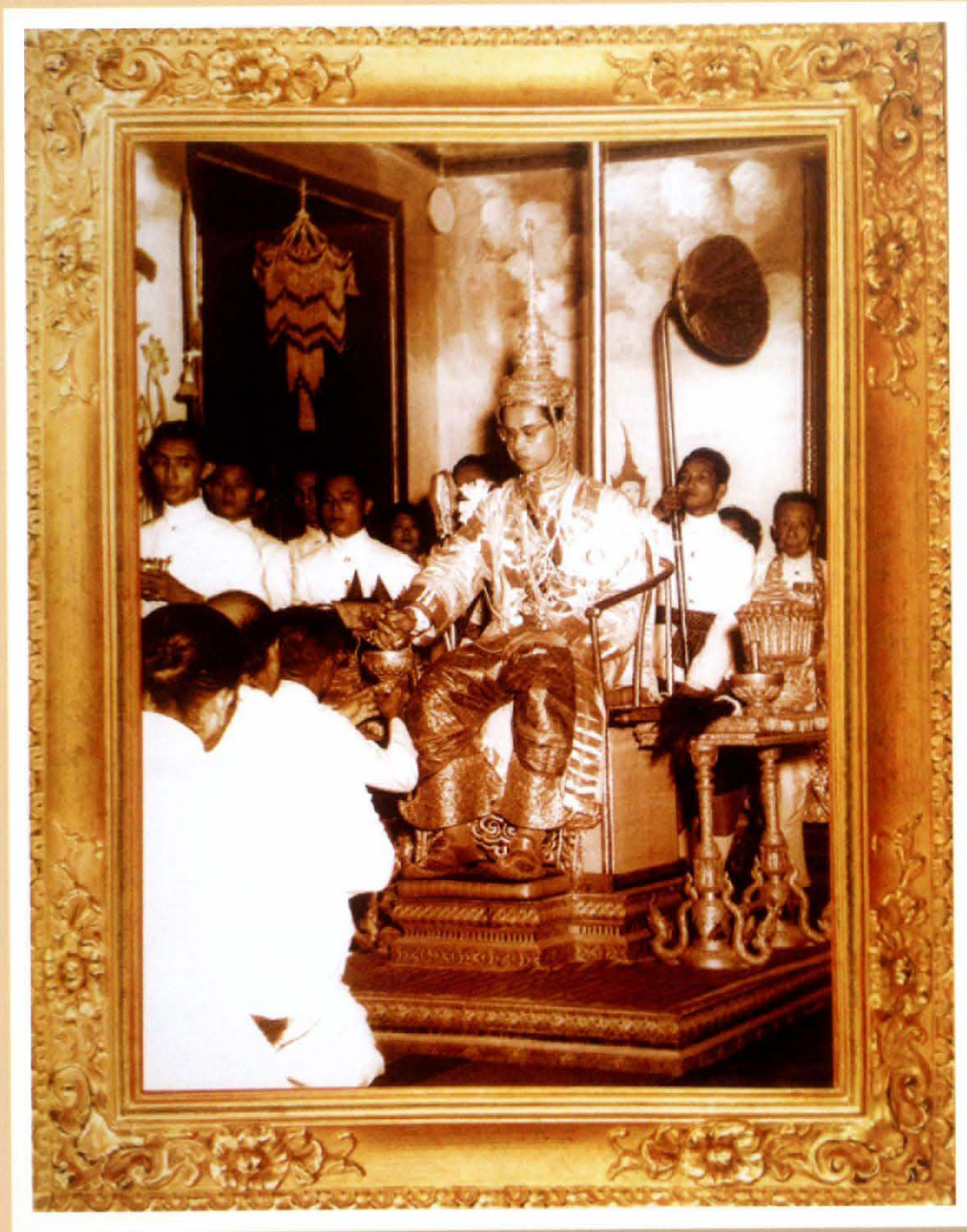
ผู้อำนวยการกองกิจการในพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

ธุรการ / สารบรรณ

โทร. ๐ ๒๓๕๖-๐๘๑๘

‘เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม’

ประธานศาลฎีกา
ลาว

การอ่านโดยความยุติธรรมเป็นภาระหน้าที่หลักของผู้ใช้อำนาจตุลาการ ศาลยุติธรรมได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวภายใต้พระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์มาเป็นระยะเวลา ยาวนานกว่าหนึ่งศตวรรษ โดยยึดมั่นในหลักการแห่งความเที่ยงธรรม ความถูกต้อง ความเสมอภาค และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จนได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากสังคม และประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติหน้าที่และการดำรงตนของบรรพบุรุษตุลาการ

การที่ศาลอาญาครบรอบ ๑๓๒ ปี ได้จัดสร้างพระพุทธรูปบูชาประจำศาลอาญา และได้จัดทำหนังสือประวัติศาลอาญา โดยรวบรวมประวัติความเป็นมาของศาลอาญา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับศาลอาญา ซึ่งเป็นประโยชน์และทรงคุณค่าอย่างยิ่ง แก่คนในปัจจุบันและอนุชนรุ่นหลังในการศึกษา อ้างอิง และทำความเข้าใจศาลอาญา ซึ่งเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยที่สำคัญของประเทศ

ผมขอชื่นชมในความตั้งใจ และความเสียสละของคณะทำงานและบุคลากรของ ศาลอาญาที่ทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จได้อย่างงดงาม สามารถให้เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ และประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าต่อไป

(นายติเรก อังคนิพันธ์)
ประธานศาลฎีกา

สารของประธานศาลอุทธรณ์

ศาลอาญามีประวัติความเป็นมาต่อเนื่องยาวนาน ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๒๕ พร้อมกับการตั้งศาลสถิตยุติธรรม ชื่อของศาลปรากฏครั้งแรกในประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม ในปี พ.ศ.๒๔๓๔ ตามประกาศดังกล่าวกำหนดให้รวมศาลนครบาลกับศาลอาญานอก เรียกว่า ศาลพระราชอาญา ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๗๘ เปลี่ยนชื่อเรียกว่า ศาลอาญา

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาศาลอาญาได้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนด้วยความเที่ยงธรรม แม้นิยามที่สังคมหรือประเทศชาติอยู่ในภาวะที่ไม่ปกติหรือมีความไม่สงบเกิดขึ้น ศาลอาญาก็ยังคงยึดมั่นในการอำนวยความยุติธรรมให้บังเกิดขึ้นแก่ประชาชนโดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใดๆ ที่เกิดขึ้น นับว่าเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการก่อตั้งศาลสถิตยุติธรรมขึ้นเพื่อจะรักษาความยุติธรรม และบรรเทาทุกข์ของราษฎร

ในโอกาสที่ศาลอาญามีวาระครบรอบ ๑๓๒ ปี ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ และศาลอาญาได้จัดสร้างพระพุทธรูปบูชาประจำศาลอาญา “พระพุทธรอภยมหามุนี” ปางประทานอภัย พร้อมทั้งได้จัดทำหนังสือประวัติศาลอาญาเพื่อรวบรวมประวัติศาลอาญาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไว้เป็นที่ระลึก และเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป ผมขอแสดงความชื่นชมยินดี และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ตลอดจนพระบุญญาบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดดลบันดาลให้คณะผู้พิพากษา ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของศาลอาญาทุกท่านประสบความสำเร็จมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่อำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนตลอดไป

(นายเอกชัย ชินนพงศ์)
ประธานศาลอุทธรณ์

สารเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

การให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกดำเนินคดีอาญาด้วยความเสมอภาค ถือเป็น การอำนวยความสะดวกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นภารกิจของศาลอาญา นอกเหนือจากอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ศาลอาญายังมีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลย รวมทั้งพยาน และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชนด้วยความเสมอภาค ที่ผ่านมาศาลอาญาได้มีบทบาทสำคัญตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิ ของผู้ต้องหา และจำเลย รวมทั้งการคุ้มครองพยาน และคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนโดย เสมอภาคตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

เนื่องในโอกาสศาลอาญา ครบรอบ ๑๓๒ ปี ศาลอาญาได้จัดสร้าง “พระพุทธรูปมหามุนี” พระพุทธรูปประจำศาลอาญา และจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์ศาลอาญาเพื่อรวบรวมประวัติศาสตร์ศาลอาญา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไว้เป็นที่ระลึก เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากร ในองค์กร และประชาชนแล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับศาลอาญา และ ศาลยุติธรรมโดยรวมด้วย ศาลอาญาเปิดทำการมาตั้งแต่วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๕ ทำหน้าที่ในการ พิจารณาพิพากษาคดีอาญา เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาโดยตลอดกว่า ๑๓๒ ปี กระผมรู้สึกชื่นชมยินดีกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ขอถือโอกาสขอบคุณ และอำนวยความสะดวก ให้ ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ท่านรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ท่านผู้พิพากษา ตลอดจน ข้าราชการ และลูกจ้าง รวมทั้งผู้ประนีประนอมของศาลอาญาทุกท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ มีสุขภาพแข็งแรง เปี่ยมไปด้วยสติปัญญา เป็นกำลังสำคัญในการร่วมแรงร่วมใจกันอำนวยความสะดวก อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนผู้รับบริการ ให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมอย่างแท้จริง

(นายภัทรศักดิ์ วรรณแสง)

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

สารอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

ศาลอาญาหรือศาลที่พิจารณาคดีอาญามีประวัติความเป็นมาต่อเนื่องยาวนาน ก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อมีการสร้างศาลสถิตย์ยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๒๕ ศาลที่พิจารณาคดีอาญาจึงมีที่ทำการอยู่ในอาคารสนามสถิตย์ยุติธรรมด้วย ชื่อศาลปรากฏครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๔๓๔ ตามประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม ซึ่งกำหนดให้ศาลนครบาลกับ ศาลอาญานอก รวมกันเรียกว่า “ศาลพระราชอาญา” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “ศาลอาญา” ตามคำที่ใช้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๗๘

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาศาลอาญาในฐานะที่เป็นศาลชั้นต้นขนาดใหญ่ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั่วราชอาณาจักร ได้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยยึดมั่นในหลักการแห่งความเที่ยงธรรม ความถูกต้อง ความเป็นกลาง และ ความเสมอภาค แม้ในยามที่ประเทศชาติและสังคมอยู่ในภาวะที่ไม่ปกติ ศาลอาญาก็ยังคงยึดมั่น ในหลักการดังกล่าวโดยไม่หวั่นไหวหรือเกรงกลัวต่ออิทธิพล การแทรกแซง หรืออุปสรรคใดๆ เพื่อคงไว้ซึ่งปณิธานที่ว่า “ศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน”

ในวาระที่ศาลอาญาครบรอบ ๑๓๒ ปี ในปี ๒๕๕๗ นี้ ศาลอาญาได้จัดสร้าง พระพุทธรูปประจำศาลอาญา เป็นพระพุทธรูปปางประทานอภัย พุทธลักษณะสมัยสุโขทัย ในพระอิริยาบถประทับนั่งขัดสมาธิ ยกพระหัตถ์ทั้งสองข้างขึ้นเสมอพระอุระ ตั้งฝ่าพระหัตถ์

ทั้งสองเบนไปข้างหน้าเล็กน้อย ขนาดหน้าตัก ๓๒ นิ้ว โดยได้รับพระเมตตาจากสมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พรหมคุตโต) ประทานนามว่า “พระพุทธรอภยมหามุณี” และประทานมวลสารมงคล และ ผงตะไบ้พระกริ่งเพื่อเป็นชนวน หลอมรวมกับแผ่นจารทองคำ นาก และเงิน ที่พระเกจิอาจารย์ทั่วทุกภาคมากถึง ๖๑ รูป ลงอักขระ เลขยันต์ และปลุกเสก เพื่อนำมาเป็นชนวนศักดิ์สิทธิ์ในพิธีเททองหล่อองค์ “พระพุทธรอภยมหามุณี” และได้จัดทำหนังสือ “๑๓๒ ปี ศาลาอาญา” เพื่อรวบรวมประวัติศาลาอาญาดั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และประวัติการจัดสร้างพระพุทธรูป ประจำศาลาอาญา

ศาลาอาญาจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “๑๓๒ ปี ศาลาอาญา” นี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและ อนุชนรุ่นหลังในการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงในเชิงวิชาการ ตลอดจนจนเป็นการเผยแพร่บทบาท ภารกิจของศาลา อาญาในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนนับแต่อดีตเป็นต้นมา จวบจนปัจจุบัน

(นายธงชัย เสนามนตรี)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลาอาญา

คำนำ

เนื่องในพุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งตรงกับวาระที่ศาลอาญาก่อตั้งมาครบ ๑๓๒ ปี ศาลอาญาสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระบรมพมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นเหลือต่อศาลยุติธรรม โดยเฉพาะศาลอาญา ดังปรากฏในพระราชกรณียกิจที่ทรงพระราชดำเนินเหยียบศาลอาญา ทรงประทับบัลลังก์ศาลอาญาพิจารณาพิพากษาคดี และเสด็จพระราชดำเนินเปิดที่ทำการศาลอาญา อันแสดงให้เห็นเป็นประจักษ์ถึงพระมหากรุณาธิคุณแก่ราษฎรผู้มีรโรคดี ตามพระปฐมบรมราชโองการที่ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

“๑๓๒ ปี ศาลอาญา” เป็นหนังสือที่ศาลอาญาจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อรวบรวมประวัติของศาลอาญา และประวัติ “พระพุทธอภยมหามุนี” พระพุทธรูปประจำศาลอาญา เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๕ ภาค คือ

ภาค ๑ รอยเสด็จ ภูมิสถาน ศาลอาญา กล่าวถึงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมพมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ในการเสด็จพระราชดำเนินเหยียบศาลอาญา ทรงประทับบัลลังก์ศาลอาญาพิจารณาพิพากษาคดี ทรงเปิดที่ทำการศาล และพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับศาลอาญา

ภาค ๒ ประวัติศาลอาญา ในส่วนนี้ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของศาลอาญา ทั้งในส่วนประวัติการก่อตั้ง การพิจารณาพิพากษาคดี ที่ตั้งของศาลพระราชอาญา และศาลอาญา ตลอดจนภารกิจที่สำคัญของศาลอาญาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

ภาค ๓ “พระพุทธอภยมหามุนี” พระพุทธรูปประจำศาลอาญา ส่วนนี้เป็นการบันทึกรายละเอียดการดำเนินการจัดสร้างพระพุทธรูปประจำศาลอาญา ตั้งแต่การพิจารณา

เลือกพุทธลักษณะองค์พระพุทธรูปประจำศาลอาญา การขอประทานนาม การขอประทานมวลสารมงคลและผงตะไพบิพระกริ่ง การลงแผ่นจาร อักษร เลขยันต์ ปลุกเสก การสรรหาปฏิมากร ตกแต่งองค์พระ พิธีเททองหล่อ และพิธีพุทธาภิเษก เบิกพระเนตร นั่งปรก อธิษฐานจิต

ภาค ๔ ศาลอาญาวัดนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาลอาญาในปัจจุบัน ผลงาน และการดำเนินงาน

ภาค ๕ รูปถ่ายเล่าเรื่อง เป็นการบันทึกผลงานการดำเนินการ โครงการต่างๆ ของศาลอาญา และกิจกรรมของศาลอาญา ซึ่งเป็นการบันทึกเรื่องราวผ่านรูปถ่าย

การจัดทำหนังสือ “๑๓๒ ปี ศาลอาญา” ในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็เนื่องด้วย ศาลอาญาได้รับความกรุณาจาก ท่านอาจารย์เถียร เจริญวัฒนา ที่ปรึกษาศาลอุทธรณ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาลอาญา และศาลยุติธรรม ในการนี้ศาลอาญา ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เถียร เจริญวัฒนา

ขอขอบคุณท่านภัทรศักดิ์ วรรณแสง เลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ได้พิจารณาอนุมัติงบประมาณจัดพิมพ์ หนังสือเล่มนี้

ขอขอบคุณท่านนิกร ทัสสโร ที่ช่วยเหลือมอบข้อมูลเพิ่มเติม

ขอขอบคุณท่านรุ่งระวี โสขุมมา เลขานุการศาลอาญา ที่อุทิศเวลาในการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงหนังสือ เล่มนี้ ตลอดจนดำเนินการประสานงานในการจัดพิมพ์

และขอขอบคุณคณะทำงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ดี

ศาลอาญาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “๑๓๒ ปี ศาลอาญา” จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ของศาลอาญา และเป็นเกียรติประวัติแห่งความภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมาและการพิจารณาพิพากษา คดีของศาลอาญาอย่างเที่ยงธรรม เป็นกลาง และเสมอภาค ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

(นายธงชัย เสนามนตรี)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

คำอธิบายผู้เขียน

เนื่องจากหนังสือ “๑๓๒ ปี ศาลอาญา” เป็นการบันทึกรวบรวมประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับศาลอาญาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื้อหาบางส่วนเกี่ยวข้องกับพระยศและพระนามเจ้านาย บรรดาศักดิ์ ราชทินนาม ศักราชเก่า และวัฒนธรรมทางการศาล เพื่อสะดวกในการทำความเข้าใจ จึงเห็นควรมีคำอธิบายเบื้องต้นเป็นหมายเหตุการใช้หนังสือโดยสังเขป ดังนี้

๑. พระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพระราชหัตถเลขา ภาษาอังกฤษพระองค์ทรงสะกดว่า “Chulalonkorn” ไม่ใช่ “Chulalongkorn”

คำว่า “สยามินทร์” และ “จุฬาลงกรณ์” เป็นพระปรมาภิไธย ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้โดยมีพระราชประสงค์ที่แตกต่างกัน และทรงอธิบายการใช้พระปรมาภิไธย “สยามินทร์” ว่าเมื่อมีพระราชประสงค์ให้ถือเป็นหนังสือราชการ สามารถเผยแพร่ต่อพสกนิกรได้ และทรงใช้พระปรมาภิไธย “จุฬาลงกรณ์” เมื่อมีพระราชประสงค์จะให้หนังสือส่วนพระองค์ ดังรายละเอียดใน พระราชโทรเลข “...form Rome to Bangkok via Moulmein dated June 8th 1897, at 5.15 p.m. ... For future convenience, all important telegrams signed Syamindra are intended for official publication, while those signed Chulalonkorn are intened to be kept private and secret. ...”

๒. พระยศเจ้านาย

พระยศเจ้านายในราชสกุลมี ๒ ประเภท คือ ยศที่เกิดเป็นเจ้าเรียกว่า “สกุลยศ” และยศที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสถาปนาแต่งตั้ง เรียกว่า “อิสริยยศ”

ผู้ที่เกิดในราชสกุลไม่ว่าจะเป็นชั้นพระราชโอรส พระราชธิดา หรือชั้นพระราชนัดดา ย่อมมีสกุลยศตามศักดิ์ กล่าวคือ ชั้นเจ้าฟ้าซึ่งพระมารดาเป็นพระอัครมเหสี หรือเป็นพระราชธิดา เรียกเจ้าฟ้าพระองค์นี้ว่า “ทูลกระหม่อม” ส่วนชั้นเจ้าฟ้าซึ่งพระมารดาทรงศักดิ์รองลงมา เรียกเจ้าฟ้าพระองค์นี้ว่า “สมเด็จพระเจ้า”

สกุลยศรองจากเจ้าฟ้าก็จะเป็น “พระองค์เจ้า” ซึ่งมี ๓ ชั้น คือ ๑. พระราชโอรส และพระราชธิดาอันเกิดแต่เจ้าจอมมารดา (ชื่อในทางกฎหมายเรียกรวมกันว่า พระเยาวราช ส่วนในปัจจุบันทรงเป็น พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้า และเรียกว่า “เสด็จ”) ๒. พระราชนัดดาซึ่งพระบิดาเป็นเจ้าฟ้าและพระมารดาเป็นเจ้านาย ๓. พระราชนัดดาซึ่งพระบิดาและพระมารดาเป็นพระองค์เจ้าด้วยกัน หรือพระราชนัดดาซึ่งพระบิดาเป็นเจ้าฟ้าชั้นทูลกระหม่อม แต่มารดาไม่ได้เป็นเจ้านาย

สกุลยศรองจากพระองค์เจ้า คือ หม่อมเจ้า ซึ่งเป็นโอรสหรือธิดาของพระองค์เจ้า โดยสกุลยศ สกุลยศรองจากหม่อมเจ้า คือ หม่อมราชวงศ์ และสกุลยศชั้นรองจากหม่อมราชวงศ์คือหม่อมหลวง หม่อมหลวงเป็นท้ายที่สุดของการนับชั้นสกุลยศ

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อความในเอกสารต้นฉบับของหอจดหมายเหตุแห่งชาติและเอกสารเก่าบางฉบับ มีการใช้คำนำพระนามของพระราชโอรสว่า “พระเจ้าลูกเธอ” และ “พระเจ้าลูกยาเธอ” แตกต่างกัน กล่าวคือ มีการใช้คำนำพระนามว่า “พระเจ้าลูกยาเธอ” เมื่อกล่าวถึงพระราชโอรสชั้นเจ้าฟ้า และมีการใช้คำนำพระนามว่า “พระเจ้าลูกเธอ” เมื่อกล่าวถึงพระราชโอรสชั้นพระองค์เจ้า ดังนั้น หากข้อความใดในหนังสือนี้ผู้เขียนประสงค์จะให้เป็นการอ้างอิง ก็จะใช้ข้อความตามต้นฉบับนั้นไว้

๓. พระนามเจ้านาย

หนังสือต่างๆ ที่เขียนถึงพระนามเจ้านายมีการสะกดพระนามเจ้านายบางพระองค์ไว้แตกต่างกัน ตามช่วงเวลาที่ยังทรงกรม เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ มีการสะกดพระนามไว้ ๔ แบบ ตามช่วงที่ยังทรงกรม เช่น “พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงศ์วโรปการ” และ “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ” ดังนั้น หากมีใช่เป็นการอ้างอิงตัวสะกดพระนามของพระองค์ในหนังสือนี้ จะใช้ตัวสะกดพระนามเมื่อทรงกรมเป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์ ก็มีการสะกดพระนามไว้ ๒ แบบ คือ “พระเจ้า
น้องยาเธอ กรมหมื่นสวัสดิวัดนวิศิษฎ์” และ “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์” ซึ่งใน
หนังสือเล่มนี้จะใช้ตัวสะกดพระนามเมื่อทรงกรมเป็นสมเด็จพระ กรมพระ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ มีการสะกดพระนามไว้ ๓ แบบ
คือ “รพีพัฒนศักดิ์” ระพีพัฒนศักดิ์” และ “รพีพัฒนศักดิ์” หากมิได้เป็นการอ้างอิง หนังสือนี้จะใช้ตัวสะกด
พระนามว่า “รพีพัฒนศักดิ์”

คำว่า “ทรงกรม” หมายความว่า เจ้านายพระองค์นั้น ทรงปฏิบัติราชการมีความชอบ จึงได้รับ
การสถาปนาพระอิสริยยศขึ้นเป็นเจ้าต่างกรม ซึ่งทำให้พระองค์มีข้าราชการในสังกัดกรมได้

๔. บรรดาศักดิ์และราชทินนามผู้พิพากษา

บรรดาศักดิ์ คือ ฐานันดรศักดิ์ที่พระราชทานปูนบำเหน็จแก่ข้าราชการหรือผู้มีความชอบให้เป็น เจ้าพระยา
พระยา พระ หลวง ขุน หมื่น พัน โดยมีราชทินนามต่อท้าย มีมาแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระบรมไตรโลกย์นายก
ดิลก ทรงตราไว้ใน “นาพลเรือน” เช่น พระมหाराชครู พระครูมหิธรธรรมราชสุภาวดีศรีวิสุทธิคุณวิบูลย
ธรรมวิสุทธิพรหม จาริยาธิปัตติพุดาจารย์ เจ้าพระยามหิธร หลวงจักรปาณิศริสวิสุทธิ เป็นต้น อนึ่ง นามเดิม
ของผู้ที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์และราชทินนามนั้น ผู้เขียนจะพยายามให้ปรากฏอยู่ด้วยในวงเล็บท้าย
ราชทินนาม เว้นแต่ท่านที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เลื่อนขึ้นมา เช่น จากพระเป็นพระยา ก็จะหมายเหตุ
ไว้ว่า เลื่อนมาจากชั้นไหน เนื่องจากนามสกุลของบุคคลเริ่มมีครั้งแรกในสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖
และนามเดิมในชั้นบรรดาศักดิ์เดียวกัน มีซ้ำๆ กัน จนไม่รู้ว่าท่านผู้นั้นอยู่ในสกุลใด สำหรับภายหลังรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เป็นต้นมา จะกำกับไว้ทั้งนามเดิมและนามสกุล

๕. ศักราช

ศักราชที่ปรากฏในหนังสือนี้ มีทั้งรัตนโกสินทรศก (ร.ศ.) และพระพุทธศักราชหรือพุทธศักราช (พ.ศ.) โดย
มีการเริ่มนับปีที่ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์เป็น ร.ศ. ๑ และคงใช้เรื่อยมาอย่างเป็นทางการจนกระทั่งถึง ร.ศ. ๑๓๑ ส่วน

พุทธศักราชนั้นเนื่องจากธรรมเนียมวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่เดิมถือเอาวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ ดังนั้น ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม จึงถือเป็นช่วงปลายปี ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคตในวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ก็มีการถวายพระเพลิงพระบรมศพในปลายปี คือ วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๓

เห็นควรอธิบายด้วยว่าข้อความอ้างอิงบางที่ได้พิมพ์ “พนมศก” ไว้ด้วย พนมศก คือ ตัวเลขที่กำกับไว้บนศกซึ่งบอกถึงจำนวนปีในรัชกาล

๖. ภาษา

ภาษาราชการที่ใช้ในอดีตกับภาษาปัจจุบัน คำที่มีความหมายเดียวกันบางครั้งใช้ตัวสะกดแตกต่างกัน เช่น คำว่า สาน กับศาล การเรียบเรียงประวัติศาสตร์อาญา ผู้เขียนจะใช้ถ้อยคำเดิมโดยถือตามราชกิจจานุเบกษา เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางภาษาในแต่ละช่วงสมัย

๗. แนวทางของเนื้อหาในบางบทจากงานเขียนที่สำคัญ

ผู้เขียนขอขอบคุณต่อผลงานสำคัญ จำนวน ๔ เล่ม ซึ่งได้ให้ความรู้และแนวทางในการเขียนหนังสือเล่มนี้ คือ

๑. บทความเรื่อง ประวัติศาสตร์อาญา โดย วรา ไวยหงษ์ และประวัติศาสตร์แพ่ง โดย เอียร เจริญวัฒนา หนังสือ “ที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคารศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญาธนบุรี และศาลแขวงธนบุรี”
๒. หนังสือ “๘๔ พรรษา พระภูมิบาล รอยเสด็จ ภูมิสถาน ศาลยุติธรรม” โดย นิกร ทัสสโร
๓. หนังสือ “รพีพัฒนศักดิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย” โดย นิกร ทัสสโร
๔. หนังสือ “๑๓๐ ปี ศาลยุติธรรม” สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม

รุ่งระวี โสขุมมา
(เลขานุการศาลอาญา)

สารบัญ

	หน้า
ตราสัญลักษณ์ศาลอาญา	๒
สารประธานศาลฎีกา	๑๔
สารประธานศาลอุทธรณ์	๑๕
สารเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม	๑๖
สารอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา	๑๗
คำนำ	๑๙
คำอธิบายผู้เขียน	๒๑
การตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญา	๒๗
รายนามอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญาและศาลอาญา	๒๗
ทำเนียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญาและศาลอาญา	๓๐

	หน้า
ผู้บริหารศาลอาญาในปัจจุบัน	๓๘
ผู้อำนวยการและหัวหน้าส่วนในศาลอาญา	๓๙
ภาค ๑ รอยเสด็จ ภูมิสถาน ศาลอาญา	๔๑
ภาค ๒ ประวัติศาลอาญา บันทึกผ่านกาลเวลา	๔๙
รายนามข้าราชการตุลาการศาลอาญา	๑๒๘
ภาค ๓ พระพุทธอภยมหามุณี พระพุทธรูปประจำศาลอาญา	๑๓๗
ภาค ๔ ศาลอาญาวัดนี้	๑๘๙
ภาค ๕ รูปถ่ายเล่าเรื่อง	๒๐๕
คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำหนังสือ “๑๓๒ ปี ศาลอาญา”	๒๒๔

การตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญา

ตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญาปรากฏมีครั้งแรกเมื่อมีการประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม อันเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ ดังปรากฏในลายพระหัตถ์พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๑ กราบบังคมทูล ความว่า “ตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาในศาลพระราชอาญานี้ มีหน้าที่หนักหนัดเหนียวและสำคัญกว่าตำแหน่งอื่นทั้งปวงในสนามสถิตย์ยุติธรรม จำจะต้องเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์สูง และประกอบด้วยความสามารถและความเชื่อถือนของคนที่เป็ความด้วย จึงจะทำการให้สำเร็จได้ ฯลฯ” ความสำคัญในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญายังคงสภาพเช่นนี้อยู่จวบจนปัจจุบัน

รายนามอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญาและศาลอาญา

๑. พระนรเนติบัญญัติ (แดง วิศรุตรัตน์)	ร.ศ. ๑๑๑
๒. พระยาธรรมสารนิติ (แดง วิศรุตรัตน์)	ร.ศ. ๑๑๒
๓. พระยาธรรมสารเนตตีวิเชษฐภักดี (เหลือ)	
๔. พระณรงค์วิชิต (จอ นุนนาค)	ร.ศ. ๑๑๕
๕. ขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง เวภาระ)	๕ เมษายน ร.ศ. ๑๑๖
๖. หลวงนรเนติบัญญัติ (ลัด เศรษฐบุตร)	๑๐ เมษายน ร.ศ. ๑๒๒
๗. พระนรเนติบัญญัติ	ร.ศ. ๑๒๕
๘. หลวงนรนิติบัญญัติ (สีอ วรรณิตี)	๒๒ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๗
๙. หลวงวิศาลพินิจนัย	ร.ศ. ๑๓๐
๑๐. พระยาเผด็จดุสิต (เลียบ อรรถยุกติ)	พ.ศ. ๒๔๗๑
๑๑. พระยาลพนะรินทร์เรืองศักดิ์ (วงษ์ จารุจินดา)	พ.ศ. ๒๔๗๒
๑๒. พระยานิติศาสตร์ไพศาล (วัน จามรมาน)	พ.ศ. ๒๔๗๔
๑๓. พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ (วงษ์ ลัดพลี)	พ.ศ. ๒๔๗๖

๑๔. พระมณูเวทย์วิมลนาท (มณูเวทย์ สุมาวงศ์)
๑๕. พระยารักตประจิตธรรมจรัส (เขียน รักตประจิต)
๑๖. พระยาเลขาณิชาธรรมวิทักษ์ (เหยียน เลขะวณิช)
๑๗. หลวงประสาทศุภนิติ (ประมุส สุวรรณศร)
๑๘. นายเอี่ยม นิติพน
๑๙. พระมณูกันย์วิมลสาร (มณูกันย์ หลีละเมียร)
๒๐. พระนิติการณประสม (สงวน ชัยเดนิยน)
๒๑. พระสารนิติปัญญา (สารนติ สัตยาบัน)
๒๒. พระนิติธารณพิเศษ (ชุบ มัธยมจันทร์)
๒๓. พระนิติกฤตย์ประกันย์ (นิติกฤตย์ อินสว่าง)
๒๔. หลวงวุฒิสักดิ์เนตินาท (กฤษณ์ สารสาส)
๒๕. หลวงอาทรคดีราชฎร์ (อาทร วราทร)
๒๖. นายสว่าง เวทยูวุฒิกรรม วงษ์ศิริ
๒๗. หลวงอรรถไพศาลศุรดี (ชั้น อรรถไพศาลศุรดี)
๒๘. นายจิต บุญยประภัศร
๒๙. นายทองคำ จารุเหติ
๓๐. นายโชค จารุจินดา
๓๑. นายชวน พูนคำ
๓๒. นายถนอม ครูไพศาล
๓๓. นายพิชัย รัชตะนันท์
๓๔. นายอุดม ทินด่วน
๓๕. นายสงวน สิทธิไชย
๓๖. นายภิญโญ ธีรนิติ
๓๗. นายปรีชา พานิชวงศ์
- ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖
- พ.ศ. ๒๔๗๒
- พ.ศ. ๒๔๘๓
- ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๔
- ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๖
- ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๗
- ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๘
- ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๙
- ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑
- พ.ศ. ๒๔๙๕ - ๒๔๙๗
- ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๑
- ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๑ - ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๒
- ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕
- ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๘
- ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๐
- ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒
- ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕
- ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
- ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘
- ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐
- ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑
- ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓
- ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗
- ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘

๓๘. นายชูเชิด รักตะบุตร
๓๙. นายกิติ บุรพรัตน์
๔๐. นายสุรัตน์ ศรีอนุพันธ์
๔๑. นายประมาณ ชันชื้อ
๔๒. นายเคียง บุญเพิ่ม
๔๓. นายสกล เหมือนพะวงศ์
๔๔. นายไพฑูรย์ เนติโพธิ์
๔๕. นายตัน เวทไว
๔๖. นายมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ
๔๗. นายประดิษฐ์ เอกมณี
๔๘. นายกัญเกียรติ สุนทรบุระ
๔๙. นายปราโมทย์ ชพานนท์
๕๐. นายสมบัติ เดียววิศเรศ
๕๑. นายสมพงษ์ เหมวิมล
๕๒. นางกฤษณี เยพิทักษ์
๕๓. นายชัยเจริญ ดุษฎีพร
๕๔. นายวิบูลย์ แสงชมภู
๕๕. นายอำนวยการ อินธรา
๕๖. นางจิราวรรณ สุญาณานิซกุล
๕๗. นายวิฑูร คลองมีคุณ
๕๘. นายชีพ จุลมนต์
๕๙. นายบูรณ์ ฐาปนดุลย์
๖๐. นายทวี ประจวบลาภ
๖๑. นายธงชัย เสนามนตรี

๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ - ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๙
๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๑
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๒
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๗
๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒
๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ - ปัจจุบัน

ทำเนียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญาและศาลอาญา

ขุนหลวงพระยาไกรสี
(เปล่ง เวหาระ)

หลวงนรเนติบัญชากิจ
(ลัด เศรษฐบุตร)

พระยานิติศาสตรไพศาล
(วัน จามรมาน)

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์
(วงศ์ ลัดพลี)

พระมณูเวทย์วิมลนาท
(มณูเวทย์ สุมาวงศ์)

หลวงประสาทศุภนิมิต
(ประมุข สุวรรณศร)

พระนิตินารณ์พิเศษ
(ชูป มัธยมจันทร์)

พระนิติกฤตย์ประภันย์
(นิติกฤตย์ อินสว่าง)

หลวงวุฒิศักดิ์เนตินาท
(กฤษณ์ สารสาส)

นายทองคำ จารุเหติ

นายโชค จารุจินดา

นายถนอม ครูไพศาล

นายพิชัย ราชตะนันท์

นายกิติญโญ ชีรินิติ

นายปรีชา พานิชวงศ์

นายชูเชิด รักตะบุตร

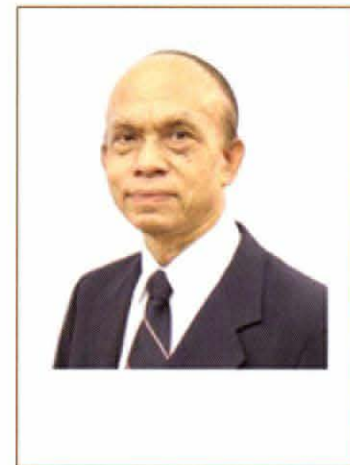
นายกิติ บุรพรัตน์

นายสุรัตน์ ศรีอนุพันธ์

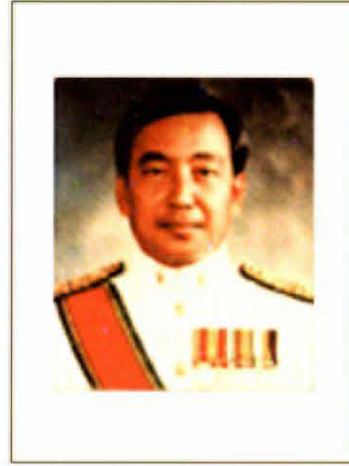
นายประมาน ชันชื้อ

นายเดียง บุญเพิ่ม

นายสกล เหมือนพะวงศ์

นายไพฑูรย์ เนติโพธิ์

นายตัน เวทไว

นายมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ

นายประดิษฐ์ เอกมณี

นายภูเกียรติ สุนทรบุระ

นายปราโมทย์ ชพานนท์

นายสมบัติ เดียวอิสเรศ

นายสมพงษ์ เหมวิมล

นางกฤษณี เยพิทักษ์

นายชัยเจริญ ดุษฎีพร

นายวิบูลย์ แสงชมภู

นายอานวย ฉันทรา

นางจिरาวรรณ สุญาณวนิชกุล

นายวิฑูร คลองมีคุณ

นายชีพ จุลมนต์

นายบุรณัฐ ฐาปนดุลย์

นายทวี ประจวบลาภ

นายธงชัย เสนามนตรี

ผู้บริหารศาลอาญาในปัจจุบัน

นายธงชัย เสนามนตรี
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายโชคชัย รุจินนนาท
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายพงษ์ศักดิ์ ตระกูลศิลป์
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นางสาวรุ่งระวี โสขุมา
เลขาธิการศาลอาญา

ผู้อำนวยการและหัวหน้าส่วนในศาลอาญา

นายประยุทธ ศิริลัน
ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ
ประจำศาลอาญา

นางศติประภา กลิ่นอยู่
หัวหน้าส่วนช่วยอำนวยการ

นางสาวศิริออ จูทะวนิช
หัวหน้าส่วนช่วยพิจารณาคดี

นางสาวสุกัญญา จำนงรักษ์
หัวหน้าส่วนคลัง

นางสาวพิศสมัย จิรวัดน์
หัวหน้าส่วนจัดการงานคดี

นายสุนันท์ นาคะ
หัวหน้าส่วนบริการประชาชน
และประชาสัมพันธ์

นางสาวกวีวรรณ จินขจร
หัวหน้าส่วนไกล่เกลี่ยและ
ประนอมข้อพิพาทและคุ้มครองสิทธิ

๑
รอยเสด็จ
ภูมิลำเนา ศาลอาญา
ฯ

นิกร ทัสสโร
เรียบเรียง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จประทับบัลลังก์ศาลพระราชอาญา ทรงฟังการพิจารณาคดี

วันศุกร์ที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๕ เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนพยุหยาตรา ทรงวางศิลาก่อพระฤกษ์อาคารศาลหลวงพระราชทานนามศาลว่า “ศาลสถิตย์ยุติธรรม” กับได้พระราชทานพรให้ศาลสถิตย์ยุติธรรม สถาพรไพบุลย์ และตั้งอยู่ยืนยงชั่วฟ้าดิน

ข้าราชการฝ่ายศาลได้ใช้อาคารศาลสถิตย์ยุติธรรมแห่งนี้เป็นที่ทำการของกระทรวงยุติธรรม ศาลพระราชอาญา ศาลแพ่งกลาง และศาลแพ่งเกษม อาคารนี้ทันสมัยในด้านสถาปัตยกรรม และมีปรัชญาในการให้บริการแก่คู่ความและประชาชนเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของศาลไทย จะเห็นได้จากในศาลหลวงเดิมราษฎรจะต้องนั่งกับพื้น แต่ที่ศาลสถิตย์ยุติธรรมใหม่นี้ศาลได้จัดม้านั่งให้โจทก์นั่งด้านขวา จำเลยนั่งด้านซ้าย ทั้งยังมีที่นั่งสำหรับประชาชนอีกด้วย

เสด็จฯ ทรงตรวจราชการศาลสถิตย์ยุติธรรม

เมื่อถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๗ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงตรวจราชการศาลยุติธรรมด้วยพระองค์เอง โดยมีได้ทรงแจ้งหมายกำหนดการล่วงหน้า การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ถือเป็นการเสด็จพระราชดำเนินศาลสถิตย์ยุติธรรมครั้งสำคัญ เนื่องจากพระองค์ทรงตรวจราชการศาลหลายศาลในกลุ่มอาคารศาลสถิตย์ยุติธรรม กล่าวคือ เสด็จฯ ศาลอุทธรณ์ ศาลแพ่งเกษม ศาลแพ่งประเพณี ศาลแพ่งสรรพากร ศาลต่างประเทศ อีกทั้งทอดพระเนตรห้องทำงานของผู้พิพากษา ห้องทำงานของพนักงานอัยการ และก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับ ได้ประทับบัลลังก์ศาลพระราชอาญาทรงฟังการพิจารณาคดี

การในพระราชกรณียกิจนี้ พระองค์ทรงประจักษ์ถึงข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา และการบริหารงานของศาลยุติธรรมหลายประการ ปรากฏจากรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์สยามไมตรี ซึ่งสรุปความได้ว่า

“วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๓๗ เวลาเช้า ๔ โมง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรถพระที่นั่งออกจากประตูวิเศษไชยศรีเสด็จไปศาลสถิตย์ยุติธรรม พระราชดำเนินเข้าไปในศาลต่างประเทศ แต่ขณะนั้นปรากฏว่าผู้พิพากษายังหามาพร้อมกันไม่มีแต่หลวงศรีสังกรณ์เฝ้าอยู่คนหนึ่งกับเสมียนอีก ๓ คน จึงมีพระราชดำรัสว่า “นี่อะไร ยังไม่มาพร้อมกันอีกหรือ”

จากนั้นพระองค์เสด็จฯ ออกจากศาลต่างประเทศไปยังศาลแพ่งประเพณี ซึ่งผู้พิพากษาก็ยังไม่มา คงมีแต่เสมียน ๒-๓ คน จึงเสด็จทอดพระเนตรศาลแพ่งเกษมราชสุภาวดีทรงพบว่ามีแต่ขุนไชยอาญาผู้พิพากษาเฝ้าอยู่แต่ผู้เดียว พระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค) และพระยาเกษมสุขการี (คลับ แพ่งสภา) ยังไม่มา จึงตรัสกับขุนไชยอาญาว่า "นี่ยังไร ผู้พิพากษาแลลูกความยังไม่มี ยังไม่ได้ชำระความอีกหรือ" คราวนี้ทรงซักขุนไชยอาญาอยู่นาน จากนั้นเสด็จทอดพระเนตรศาลแพ่งเกษตร

ลำดับต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ขึ้นชั้นบนอาคารศาล ทอดพระเนตรศาลอุทธรณ์ ซึ่งศาลนี้มีแต่พระยาธรรมสารวิทย์วิสิฐภักดี (ฤกษ์ กมลละบุตร) กับเสมียนรอรับเสด็จ จึงมีพระราชดำรัสกับพระยาธรรมสารวิทย์ฯ ว่า "อุสาค์หมั่นดี รายงานมหาดเล็กเขาก็ก็น่าเข้ามาเข้าๆ เสมอ" แล้วทอดพระเนตรตามศาลอุทธรณ์ โดยทรงพระราชดำเนินเข้าไปในห้องพระองค์เจ้าวัชรวิงศ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ขณะนั้นพระองค์เจ้าวัชรวิงศ์ทรงรถเสด็จมาถึงพอดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นก็ทรงตะโกนลงไปว่า "ปรินซ์วัชรวิงศ์เพิ่งมาหรือ อย่างไรถึงเพิ่งมา"

เมื่อพระองค์เจ้าวัชรวิงศ์เสด็จเข้าเฝ้าแล้วก็รับสั่งว่า “ที่ทางขึ้นทางศาลอุทธรณ์สกปรกน้ำหมากน้ำพลูเสียจริงๆ นี่เธออยู่อย่างไร เหมนออกจะตาย น่ากลัวจะเป็นคอเลอร่าตาย” เมื่อพระองค์เจ้าวัชรวิงศ์กราบบังคมทูลว่า “เหมนมาจากกองละหู่โทษ” พระองค์ก็รับสั่งว่า “เออจริง ก็มันเหมนอย่างนี้ เธอทำอะไรเล่า” พระองค์เจ้าวัชรวิงศ์กราบบังคมทูลว่า “เอาทูปจุดบ้างพอแก้เหมนไปคราวหนึ่ง”

เมื่อพระองค์เสด็จ ออกกลับมาทรงรถพระที่นั่งไปทอดพระเนตรศาลพิเศษกองที่ ๓ ซึ่งมีแต่พระนรวิจิตรเฝ้ารับเสด็จอยู่แต่ผู้เดียว มีพระราชดำรัสว่า “มาแล้วหรือ” แล้วเสด็จ เข้าไปทอดพระเนตรในศาลพระราชอาญา ซึ่งขณะนั้น หลวงญาณประกาศ และพระสุจริตกับพระพิจารณา กำลังนั่งบัลลังก์กำลังชำระความอยู่ คณะผู้พิพากษายืนขึ้นถวายคำนับ พระองค์จึงตรัสถามว่า “จะชำระความเดี๋ยวนี้ได้หรือ”

ผู้พิพากษากราบบังคมทูลรับสนองพระราชประสงค์แล้ว พระองค์จึงเสด็จประทับพระเก้าอี้บนบัลลังก์แล้วมีพระราชดำรัสว่า “ให้ผู้พิพากษานั่งลง ชำระไป ดูทีหรือ อยากรจะฟัง” ผู้พิพากษานั่งลง แต่มีลักษณะนั่งตัวงอ พระองค์ก็มีพระราชดำรัสว่า “นั่งขึ้นให้ตรง ให้ดี เป็นผู้พิพากษาไม่ต้องกลัวใคร” แล้วผู้พิพากษาก็เรียกเสมียนนำคำฟ้องมาให้ ครั้นอ่านให้จำเลยฟังจบแล้วหลวงญาณประกาศ สอบคำให้การจำเลย

“เขาหาตั้งนี้ ท่านจะแก้ฟ้องเขาเดี๋ยวนี้หรือๆ จะคัดฟ้องไปแต่งคำให้การมา”

ครั้นจำเลยแถลงว่าจะขอคัดฟ้องไปแต่งคำให้การ พระองค์จึงมีพระราชดำรัสว่า “อ้าว ความนี้ก็หมดยกกันเพียงนี้ละซี อยากรจะฟังซักฟอกพยานจะมีไหม”

หลวงญาณประกาศกราบบังคมทูลแล้วก็นำพยานเข้ามายืนในคอกพยาน จากนั้นศาลถามพยานตามพระราชบัญญัติลักษณะพยาน คือ ถามชาติ ชื่อ ศาสนา สังกัดมูลนาย บ้านเรือน พยานตอบแล้วหลวงญาณประกาศถามว่า

“กรมอัยการเขาเป็นโจทก์หาในเรื่องที่ยิงกันนี้ เขาว่าท่านอยู่ที่นั่นด้วย ก็ท่านได้ยินเสียงว่ามาแต่ไหน ปืนท่านอยู่ไกลใกล้สักกี่มากน้อย”

เมื่อพยานตอบแล้วหลวงญาณประกาศก็จดคำพยานให้การด้วยตนเอง แต่เมื่อเวลาเขียนนั้นตั้งข้อมือกดปากไก่อ่อนข้างจะแรงก็ทรงบัญชาให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาทอดพระเนตรท่าทางของผู้พิพากษา

ครั้นจวนได้เวลาเที่ยง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินออกจากศาลพระราชอาญา โดยมีผู้พิพากษาและขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง เวการะ) เจ้ากรมอัยการ ซึ่งยังไม่ได้เฝ้า มาคอยเฝ้าส่งเสด็จอยู่ ณ ที่นั้น

ในบ่ายวันนั้น หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว ได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงกรมหลวงพิชิตปรีชากร เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ

ที่ ๔๑๑๘) พระที่นั่งจักรีกรมหลวงปราสาท
ณที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๕
ถึงกรมหลวงชินวราลงกรณ คุณหญิงกลีบ
ทศบาลเกษมณี ได้จากหมายที่เรียนมาของ
อย่างไว้ทักท้วง แลได้ให้กรมหมื่นมหิศร
จกทมาขันธ์ แลกรมวิเชียร แลกรมเมือง
เรื่องกลั่นแกล้งนรชนศาล เพื่อจะให้เป็นผู้
จัดเป็นผู้เตือนแลเป็นผู้ร้อง

ไว้
ได้กั้นหั้นความที่ศาลพระบาทสมเด็จพระ
วิธิตามพยานฟ้องผู้เสียหาย ๗ เรื่องตามต้น
ต้นแลเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งควรจะเป็นแก่
ยศ ออไร ได้หลายอย่าง ก็คงต้องให้
ทรมานผู้กล่าว การที่ให้ออกอย่างหนึ่งนั้น
คว่ำเรื่องเขียนหนังสือ มีส.ท. แลท.เทียบ
แจ้งว่า เทรตคำให้การได้สามคน ผู้
ททชจากได้แก่คนเดียว การอันนี้เป็น
เหตุคว่ำเรื่องไทยเรเขียนหนังสือผู้ ซึ่งท
การความแก่เขียนผู้กหนด แต่ถึงถึงนั้นตัว

สก

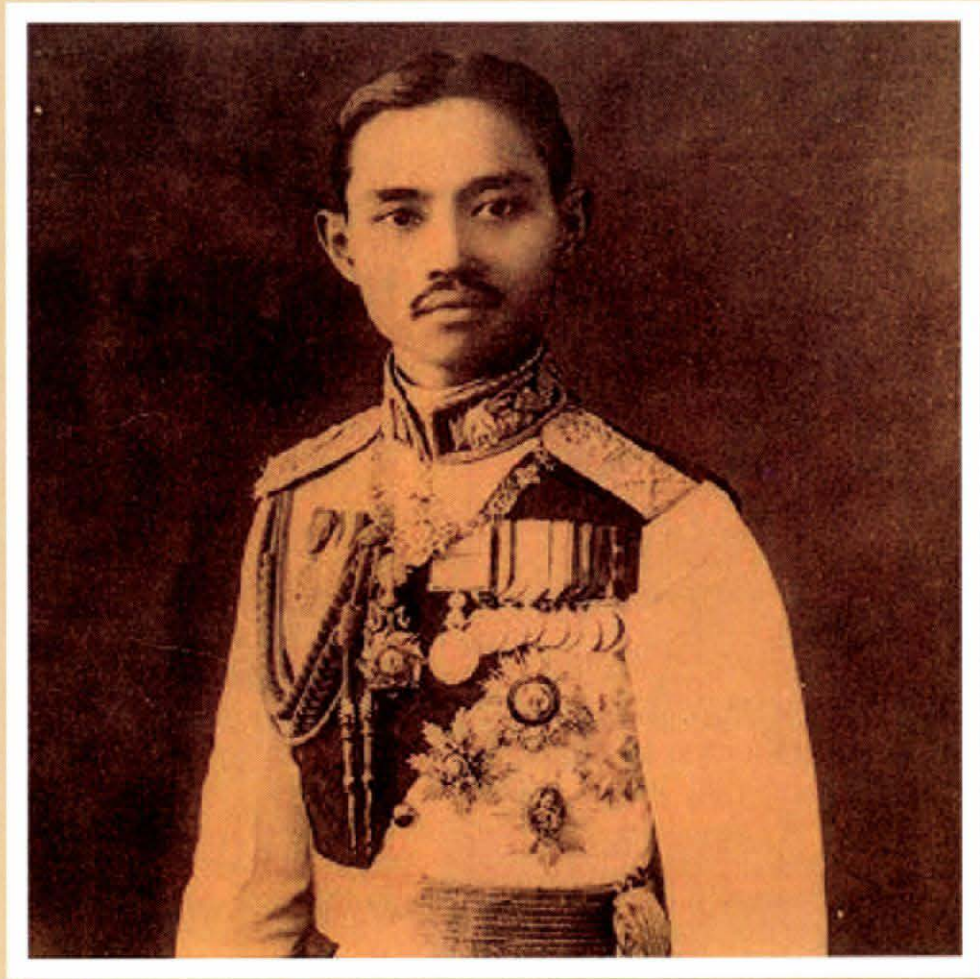
สกทัศน์วิจิตรตามเทพผล ให้เข้า ๗ ลงแท้
นี่ เห็นจะแว่นไหนออกมาก

อนึ่งฉันได้พดกขันธ์หลวงพระไกรศรี
เรื่องงามภชสมขันธ์เสมวถว้งรัชกาลที่๑
ในเรื่องซึ่งจะให้มีส่วนความได้มากขึ้น
เทว่าทำเป็นมาตองตองใจเย็น สอสลก
ฉันเห็นเป็นดอกทองแท้ เหมือนที่อื่นขยับ
ทั้งศาลแขก ได้ก้อได้ยั้งใจเย็นนฤพนม
เหมือนนกนี้ เห็นว่าเป็นนกเจ้าที่ระให้ตา
จึงจะความเวียงขรอยมันคง ครั้นฉันได้
พขขหนหลวงพระไกรศรี เกื่อนเทว่าทำไม
ไม่ไดเห็นความสกทัศน์ระจกการ เทว่าได้
ทำขันธ์ไว้ที่เธอ สามีเกื่อนแล้ว ฉันเห็นว่า
เป็นข้อสำคัญมาก ถ้าเธอสกทัศน์ยังไม่ทลอก
ขอให้เร่งสกทัศน์ให้ทลอก ถ้าการสกทัศน์
แล้ว ขอให้เร่งมาขอกให้ทลอบ สักขันธ์
ขบขระมาณในศกนี้ได้สกทัศน์ระวอไป
ในที่สุดนี้ขอบอกว่ามีความเสียดใจ

ที่ไปไม่พบเจอ การที่ไม่ได้นัดนัดกันทั้งใจ
ไม่หนักด้วย

สัพพัญญู

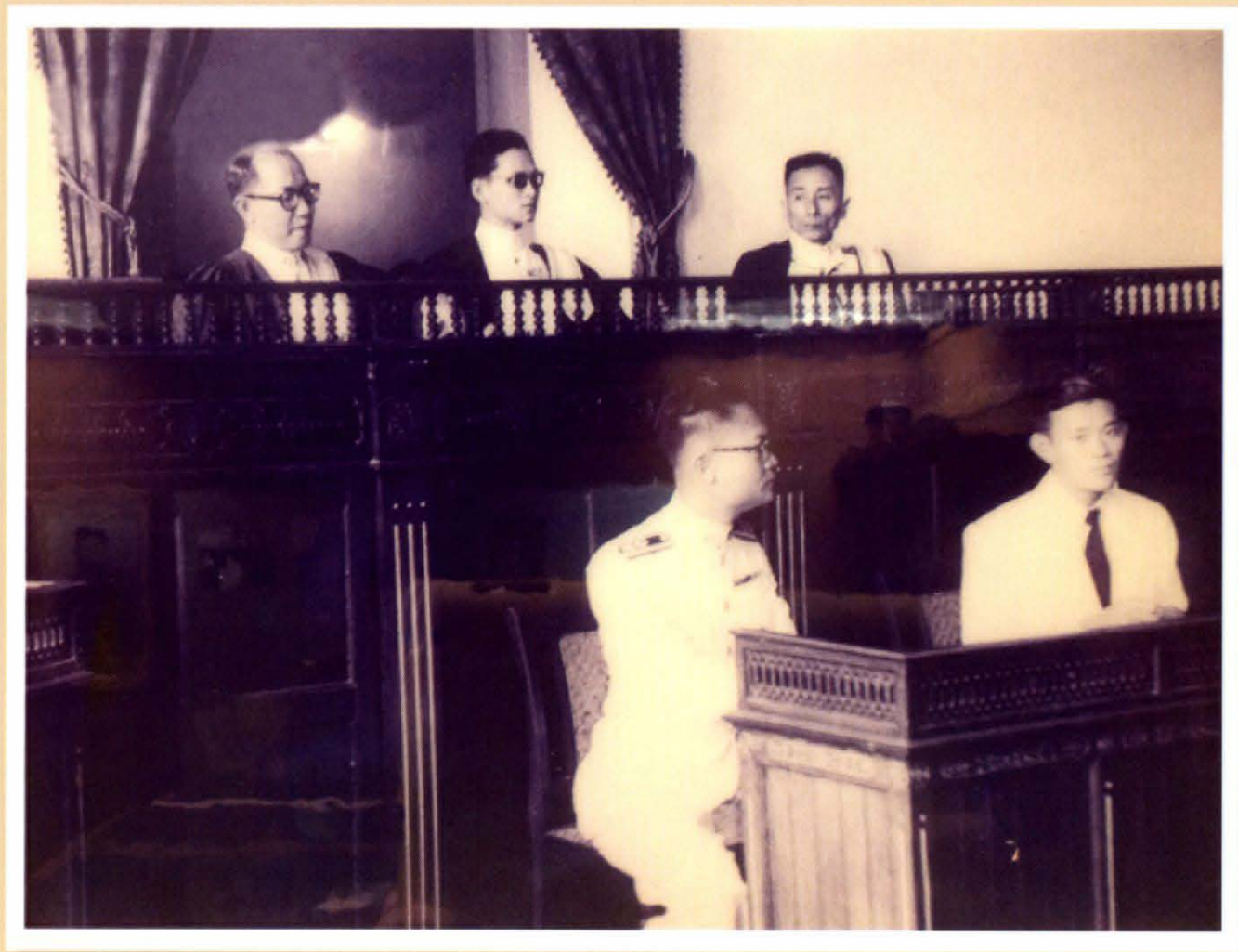
ป.ค. อนึ่งฉันได้พดกขันธ์หลวงพระไกรศรี
เรื่องงามภชสมขันธ์เสมวถว้งรัชกาลที่๑
ในเรื่องซึ่งจะให้มีส่วนความได้มากขึ้น
เทว่าทำเป็นมาตองตองใจเย็น สอสลก
ฉันเห็นเป็นดอกทองแท้ เหมือนที่อื่นขยับ
ทั้งศาลแขก ได้ก้อได้ยั้งใจเย็นนฤพนม
เหมือนนกนี้ เห็นว่าเป็นนกเจ้าที่ระให้ตา
จึงจะความเวียงขรอยมันคง ครั้นฉันได้
พขขหนหลวงพระไกรศรี เกื่อนเทว่าทำไม
ไม่ไดเห็นความสกทัศน์ระจกการ เทว่าได้
ทำขันธ์ไว้ที่เธอ สามีเกื่อนแล้ว ฉันเห็นว่า
เป็นข้อสำคัญมาก ถ้าเธอสกทัศน์ยังไม่ทลอก
ขอให้เร่งสกทัศน์ให้ทลอก ถ้าการสกทัศน์
แล้ว ขอให้เร่งมาขอกให้ทลอบ สักขันธ์
ขบขระมาณในศกนี้ได้สกทัศน์ระวอไป
ในที่สุดนี้ขอบอกว่ามีความเสียดใจ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ เสด็จประทับบัลลังก์ศาลพระราชอาญา ทรงฟังการพิจารณาคดี

วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระมหากรุณาธิคุณแก่ข้าราชการฝ่ายศาลยุติธรรมอีกวาระหนึ่ง โดยพระองค์เสด็จพระราชดำเนินศาลพระราชอาญาซึ่งเป็นศาลในพระนคร เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึง เจ้าพระยาพิชัยญาติ (ดั่น บุนนาค) เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เจ้าพระยาศรัทธาธาดา (จิตร ณ สงขลา) เมื่อครั้งยังเป็นพระยาจินดาภิรมย์ อธิบดีศาลฎีกา และคณะผู้พิพากษาเฝ้ารับเสด็จ การครั้งนั้นพระองค์ประทับบัลลังก์ศาลโดยมีผู้พิพากษาสามท่านตามเสด็จขึ้นบัลลังก์เพื่อพิจารณาคดี พระองค์ทรงฟังการพิจารณาคดีอาญาที่พระอรรถวิศิษฐสูติ พนักงานอัยการ กรมอัยการ เป็นโจทก์ ฟ้องนายสมพงศ์ เป็นจำเลยข้อหาวิ่งราวทรัพย์และต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันบันทึกการเสด็จพระราชดำเนินประทับบัลลังก์ ศาลพระราชอาญาไว้ ดังนี้

“วันพฤหัสบดีที่ ๗ กรกฎาคม ๒๔๗๐ เวลา ๑๑.๒๕ ล.ท. ทรงรถยนต์พระที่นั่งแต่พระที่นั่งอัมพร เสด็จศาลพระราชอาญา มีเจ้าพระยาพิชัยญาติ เสนาบดียุติธรรม และพระยาจินดาภิรมย์ อธิบดีศาลฎีกา รับเสด็จประทับบัลลังก์พร้อมด้วยคณะผู้พิพากษาคือ พระยาเฝ้าจตุลยบดี พระยาสาครราชเรืองยศ พระทิพยปัญญา ทรงฟังการพิจารณาคดีระหว่างพระอรรถวิศิษฐสูติ กรมอัยการโจทก์ นายสมพงศ์จำเลย เรื่องวิ่งราวทรัพย์และต่อสู้เจ้าพนักงานตำรวจมีบาดเจ็บ ศาลได้แต่งตั้งหลวงศรีสุรางควรามาศัย เป็นทนายจำเลย ประทับอยู่จนศาลอ่านคำพิพากษาแล้วเวลา ๑.๒๕ ล.ท. เสด็จกลับ”

เสด็จพระราชดำเนินเหยียบกระทรวงยูติธรรม ศาลแพ่งและศาลอาญา
วันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙

เสด็จประทับบัลลังก์ศาลอาญา ทรงฟังการพิจารณาคดี

เสด็จพระราชดำเนินเหยียบศาลอาญา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระมหาเมตตาคุณเสด็จพระราชดำเนินเหยียบศาลสถิตยยุติธรรมเป็นครั้งแรกในรัชกาล เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๙๕

รัฐมนตรีว่าการได้นำเสด็จพระราชดำเนินลงบันไดใหญ่สู่ชั้น ๒ ทรงเหยียบศาลอาญา ขณะนั้นเป็นเวลา ๑๐.๔๐ นาฬิกา พระนิติกรฤกษ์ประภักษ์ (ทองอยู่ นิติกฤกษ์ อินสว่าง) อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพร้อมด้วยผู้พิพากษา เข้าแถวรับเสด็จอยู่ ณ ห้องโถง อธิบดีเบิกผู้พิพากษาเข้าเฝ้า แล้วนำเสด็จผ่านห้องผู้พิพากษาชั้นบัลลังก์ห้องพิจารณาคดีหมายเลขที่ ๑๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับทอดพระเนตรและทรงฟังการพิจารณาคดีอาญาระหว่างพนักงานอัยการโจทก์ นาย ส. จำเลย เรื่องลักทรัพย์หรือรับของโจร ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณายู่ทางเบื้องขวาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ คุณพระอธิบดี และหลวงกำจรนิตินสาร (กุ่ม รวีทอง, กำจร นิตินสาร) ทางเบื้องซ้ายของพระองค์ คือ นายวิจิตร อัครวิจิตร ไกรฤกษ์ และหลวงการุณย์นราทร (กิต ณะระยงค์, การุณย์ การุณย์นราทร) โดยมีประชาชนมาคอยเฝ้าชมพระบารมีในที่นี้สำหรับประชาชน ในห้องพิจารณาแน่นขนัด

ท่านผู้พิพากษาวิจิตร อ. ไกรฤกษ์ อ่านฟ้องของโจทก์ให้จำเลยฟังแล้ว สอบถามจำเลย จำเลยให้การรับสารภาพว่าได้ลักทรัพย์ โมหินของนายกาญจน์ ตันวิเศษ ผู้เสียหายไปจริง และให้ถ้อยคำว่าจะไม่ประพฤติเช่นนั้นต่อไปอีก

นายเล็ก จุณณานนท์ พนักงานอัยการแถลงการณ์ประกอบดุลยพินิจของศาลว่า คดีนี้โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานรู้เห็นในข้อที่ว่า จำเลยลักทรัพย์ ฉะนั้นเมื่อจับโมหินของกลางได้จากจำเลย จึงได้ฟ้องว่าลักทรัพย์หรือรับของโจร การที่จำเลยรับสารภาพเป็นความผิดฐาน ลักทรัพย์ซึ่งมีโทษหนักกว่า นับว่าจำเลยเป็นผู้มีสำนึกจรรยาสมควรได้รับความกรุณาปราณี หลวงการุณย์นราทร ผู้พิพากษาซึ่งเขียน คำพิพากษาเสร็จในขณะนั้นแล้วก็อ่านคำพิพากษา ให้จำคุกจำเลย ๖ เดือน ลดฐานรับสารภาพกึ่งหนึ่ง คงจำคุก ๓ เดือน แต่ให้รอ การลงอาญาไว้ และบันทึกว่าได้พิจารณาพิพากษาเฉพาะพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อเสร็จการพิจารณาแล้ว อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญานำเสด็จจากที่ประทับบนบัลลังก์ และทูลเกล้าฯ ถวายสมุดเยี่ยม พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในห้องผู้พิพากษาแล้วเสด็จ ไปประทับรถยนต์พระที่นั่งทางหน้าบันไดใหญ่ของศาลอาญา ด้านริมคลองคูเมือง โดยมีปลัดกระทรวงยุติธรรมและข้าราชการส่งเสด็จ รถยนต์พระที่นั่งแล่นไปเลี้ยวเข้าถนนหน้าทับเผย แล้วเลี้ยว ขวาไปตามถนนหน้าตึกที่ทำการเนติบัณฑิตยสภาสู่ศาลแพ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ประทับบัลลังก์ที่ ๑๒ ศาลอาญา
ทรงเป็นประธานการพิจารณาคดี ในภาพจากซ้าย หลวงกำจรนิตินสาร พระนิติทศดุษฎีประภันย์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นายวิจิตร อัครวิจิตร ไกรฤกษ์ และหลวงการุณย์นราทร

พระราชอาสน์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
ทรงประทับบัลลังก์ที่ ๑๒ ศาลาอาญา
วันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๕

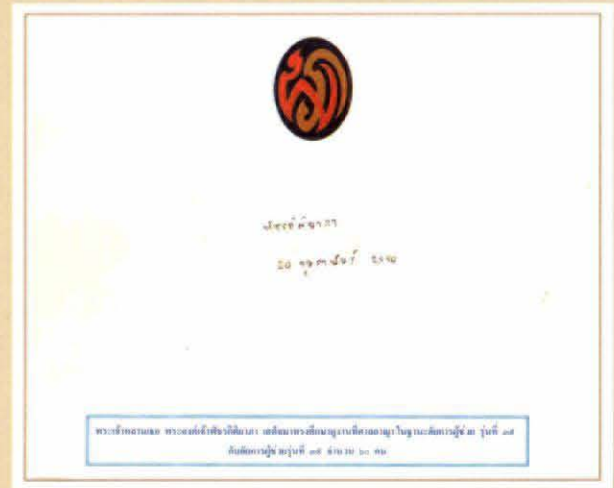
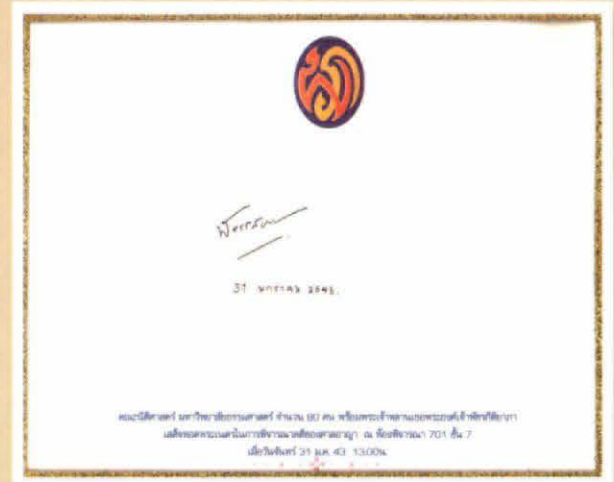
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
ทรงประทับบัลลังก์พิจารณาพิพากษาคดี ณ ศาลอาญา
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๐

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
ทรงประทับบัลลังก์พิจารณาพิพากษาคดี ณ ศาลอาญา
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๐

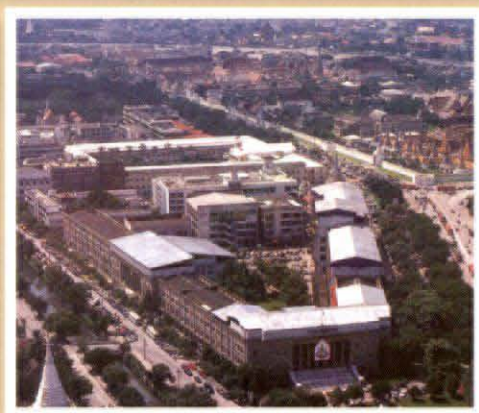

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา อัยการผู้ช่วย
 สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา ๓ เสด็จฝึกปฏิบัติงานว่าความ
 ณ ศาลอาญา วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จทรงเป็นองค์ประธานเปิด
“ศูนย์ประนอมข้อพิพาท” ประจำศาลอาญา ณ อาคารศาลอาญาชั้น ๗
เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

๒
ประวัติศาสตร์อาญา
บันทึกผ่านกาลเวลา

รุ่งระวี โสขุมา
เลขานุการศาลอาญา เรียบเรียง

๒

ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของศาลอาญา

ศาลอาญาสมัยกรุงสุโขทัย

สมัยสุโขทัยไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีศาลที่พิจารณาคดีอาญาเป็นผู้อำนาจตุลาการ การปกครองบ้านเมืองในสมัยนั้นมีลักษณะพ่อปกครองลูก ผู้เป็นพ่อเมืองมิใช่แต่เพียงปกครองเมืองเท่านั้น หากแต่ต้องชำระความของราษฎรด้วย พ่อเมืองหรือพระมหากษัตริย์จึงทรงใช้อำนาจตุลาการด้วยพระองค์เองโดยตรง ดังปรากฏในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง บรรทัดที่ ๓๑ ด้านที่ ๑ ถึงบรรทัดที่ ๒ ด้านที่ ๒ "...ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้เห็น ไพร่ฟ้าหน้าปก กลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมีความ เจ็บท้อง ข้องใจ มักจักกล่าวถึง เจ้าเมืองขุนบ่ไร้ ไปลั่นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยินเรียกเมื่อถามสวนความแก่มันด้วยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม..." แต่ปรากฏหลักฐานข้อความเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาของ "ตระลาการ" ในศิลาจารึกว่า "ไพร่ฟ้าลูกเจ้าลูกขุนมิแลผิดแมกแสกว่างกัน สวนดูแท้แล้ว จึงแล่งความแก่ข้าด้วยชื่อ บ่อเข้าผู้ลักมักผู้ช่อน เห็นข่าวท่านบ่อใคร่พิน เห็นสินท่านบ่อใคร่เดือด" ซึ่งตีความได้ว่า ผู้เป็น "ตระลาการ" ต้องพิจารณาและพิพากษาคดีด้วยความซื่อสัตย์สุจริต บริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่เอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยเห็นแก่ลากสักการะหรือสินน้ำใจ แสดงว่าแม้ในสมัยสุโขทัยจะไม่มีศาลเป็นผู้ประສาความยุติธรรมก็ตาม แต่พ่อเมืองหรือพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการทรงสามารถมอบหมายให้บุคคลใดทำหน้าที่ "ตระลาการ" ได้

ศาลอาญาสมัยกรุงศรีอยุธยา

การพิจารณาและพิพากษาคดีอาญาในสมัยกรุงศรีอยุธยาแบ่งเป็นหลายหน้าที่ หลายหน่วยงาน ทำงานร่วมกัน เริ่มจากกรมรับฟ้อง ลูกขุน ตระลาการ ผู้ปรับ กล่าวคือ กรมรับฟ้องเป็นกรมต่างหาก มีหน้าที่รับฟ้องจากผู้เดือดร้อนทางอรรถคดี กรมรับฟ้องนำฟ้องเสนอลูกขุน เมื่อลูกขุนตรวจฟ้องแล้ว กรมรับฟ้องก็จะส่งฟ้องไปยังศาลต่างๆ ซึ่งแยกย้ายกันสังกัดกระทรวงและกรมต่างๆ แล้วแต่คดีนั้นจะอยู่ในอำนาจศาลใด แต่ศาลจะมีตระลาการเป็นผู้พิจารณาได้สวนอรรถคดี โดยมีลูกขุนและผู้ปรับซึ่งอยู่ในกรมอื่นต่างหาก ทำหน้าที่ชี้ขาดและปรับสินไหมพินัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ทรงกล่าวถึงลูกขุนและผู้ปรับไว้ในหนังสือเรื่อง พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน มีใจความว่า

“กรมลูกขุนนั้นเป็นกรมใหญ่ ได้บังคับความทั้งแผ่นดิน แต่จะค้นหาข้อความเบื้องต้น ที่แรกตั้งขึ้นโดยประสงค้อย่างไรให้ชัดเจน ก็ไม่ได้ความชัด คำซึ่งเรียกว่า ลูกขุน ณ ศาลหลวง ซึ่งปรากฏชื่ออยู่ในบัดนี้ก็ไม่ใคร่จะได้พบเห็นในกฎหมายเก่าๆ แต่เมื่อพิเคราะห์ดูในเหตุการณ์ทั้งปวง ตั้งต้นแต่กฎหมายมนูสารสาตรซึ่งเป็นต้นเค้าของกฎหมายที่ใช้อยู่ในกรุงสยามนี้ เป็นกฎหมายมาแต่เมืองอินเดีย เอามาใช้เป็นแม่ข้อที่พระเจ้าแผ่นดินจะได้ตั้งพระราชบัญญัติกฎหมายเปลี่ยนแปลงให้สมกับภูมิประเทศ บ้านเมือง เมื่อได้ความชัดว่ามนูสารสาตรนี้มาแต่ประเทศอินเดีย กับทั้งประเพณีอื่นๆ มีการบรมราชาภิเศก เป็นต้น ก็เป็นแบบอย่างข้างประเทศอินเดีย มีพระราชพิธีเนื่องด้วยพราหมณ์เจือปนไปทั้งสิ้น จึงเห็นได้ว่า เมื่อกฎหมายนี้ได้เข้ามาถึงกรุงสยาม คงจะมีพราหมณ์ผู้ชำนาญในการที่จะปกครองบ้านเมือง และที่จะจัดการวางแบบแผนราชประเพณีของพระเจ้าแผ่นดินคนหนึ่งหรือหลายคนได้เข้ามาเป็นผู้ช่วยจัดการวางแบบแผนทั้งปวงแต่เดิมมา ถ้าจะพูดอย่างเช่นพะม่าซึกเชื้อแถวราชตระกูลให้ติดต่อกับองค์สักราช ก็จะกล่าวได้ว่า คงจะมีพระเจ้าแผ่นดินในวงศ์สักราชพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งต้องออกจากประเทศอินเดีย มาพร้อมด้วยบุโรหิตผู้ใหญ่ แลขุนนางไพร่พลทั้งปวง แล้วมาตั้งอยู่ในประเทศสยาม พระเจ้าแผ่นดินจึงโปรดให้บุโรหิตผู้นั้นจัดการวางแบบอย่างการที่จะปกครองรักษาพระนครใหม่ให้เรียบร้อยสมควรแก่ที่จะเป็นพระนครใหญ่สืบไป บุโรหิตนั้นจึงได้ยกมนูสารสาตรนี้มาตั้งเป็นหลัก ที่จะได้บัญญัติพระราชกำหนดกฎหมายสืบไปแลจัดธรรมเนียมอื่นๆ ตามแบบอย่างพระนครข้างฝ่ายอินเดียแต่โบราณนั้นทั่วไป บุโรหิตผู้นั้นคงจะเป็นผู้ที่มีความรู้ชำนาญในมนูสารสาตรของเดิม แลพระราชกำหนดกฎหมายซึ่งได้บัญญัติขึ้นใหม่ เพราะเป็นผู้ต้นตำรา

แลเป็นผู้ได้เรียบเรียงตั้งแต่งขึ้น ทั้งที่เป็นพราหมณ์ประพุดิตั้งอยู่ในความสุจริต จึงเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของพระเจ้าแผ่นดิน และเป็นทีนับถือเชื่อฟังของข้าราชการและราษฎรทั้งปวง พระเจ้าแผ่นดินจึงมอบการที่บังคับบัญชาความสัทธาชาตินี้ให้แก่ปุโรหิตผู้นั้น เป็นผู้บังคับตัดสินถ้อยความทั้งปวงเด็ดขาดทั่วไปทั้งพระนคร และปุโรหิตเช่นนี้จะมีมาแต่ผู้เดียวหรือหลายคนก็ดี ก็คงจะต้องมีผู้ช่วย เป็นที่ปรึกษาหารือหลายคน จึงจะพอที่จะทำการในตำแหน่งของตัวตลอดไปได้ จึงได้มีตำแหน่งพระมหाराชครู พระราชครูแลปลัด แต่ถึงดั่งนั้นก็คงยังไม่พอจึงได้ต้องตั้งเพิ่มขึ้นอีกสำหรับหนึ่ง เพราะฉะนั้นลูกขุนจึงได้เป็นสองสำหรับอยู่จนบัดนี้ ชื่อของลูกขุนก็ยิ่งปรากฏ เป็นชื่อพราหมณ์อยู่โดยมาก และพราหมณ์ซึ่งยังมีตระกูลอยู่ในกรุงบัดนี้ก็ยิ่งได้รับเป็นตำแหน่งในลูกขุนหรืออยู่ในตำแหน่งพราหมณ์ แต่ไปเข้าที่ปรึกษาเป็นลูกขุน ฯลฯ ตัวลูกขุนทั้งปวงเป็นแต่ผู้พิพากษาความชี้ผิดชี้ชอบอย่างเดียว หาได้เป็นผู้พิจารณาความอันใดไม่ ต้องมีตราการที่จะพิจารณาความนั้นตลอดแล้วไปขอคำตัดสินอีกชั้นหนึ่ง แต่ตราการทั้งปวงเหล่านั้นแต่เดิมจะอยู่ในบังคับลูกขุนทั้งสิ้น หรือจะจ่ายไปไว้ตามกรมต่างๆ ดั่งเช่นเป็นอยู่ในทุกวันนี้ก็ไม่อันใดจะยืนยันเป็นแน่ได้ ถ้าจะคิดประมาณดูว่า กรมแพ่งกลางกรมหนึ่ง แพ่งเกษมกรมหนึ่ง สองกรมนี้ยังคงอยู่ในกรมลูกขุน ถึงว่าในบัดนี้จะไม่ได้อยู่ในบังคับพระมหाराชครูผู้เป็นใหญ่ในกรมลูกขุน อย่างหนึ่งอย่างใด สังกัดหมายหมู่ตัวเลขอยู่ในกรมเหล่านั้น ก็ยังขึ้นอยู่ในกรมลูกขุน เจ้ากรมและขุนศาลตราการก็รับเบียดอยู่ใน กรมลูกขุน หน้าที่ของแพ่งกลางและแพ่งเกษมทั้งสองกรมนี้ ก็มีศาลที่จะพิจารณาความเป็นกระทรวงอันหนึ่ง ซึ่งเป็นตำแหน่งเดิม แต่ไปมีการอีกแผนกหนึ่ง ซึ่งต้องเป็นผู้วางบทในคำลูกขุนปฤกษา หน้าที่ทั้ง ๒ คือเป็นผู้พิจารณาความอย่างหนึ่ง เป็นผู้วางบทอย่างหนึ่ง นี้ ถ้าคิดตามความเห็นในเชิงกฎหมายของไทยแล้วก็เป็นหน้าที่อันไม่ควรจะร่วมกัน แต่การที่เจ้ากรมแพ่งกลางแพ่งเกษม ๒ คนนี้ ไป มีหน้าที่วางบทลงโทษขึ้นด้วยนั้น ควรจะเห็นได้ว่าแต่เดิมมาลูกขุนคงจะปฤกษาชี้ขาดและวางบทลงโทษตลอดไปในชั้นเดียว แต่ล่วงมา จะเป็นด้วยผู้ซึ่งเป็นปุโรหิตใหญ่ ซึ่งมีความรู้และสติปัญญาความทรงจำมากนั้นล้มตาย ผู้ซึ่งรับแทนที่ใหม่ไม่แคล้วคล่องในกฎหมายซึ่ง ตั้งขึ้นไว้ หรือไม่มีสติปัญญาสามารถพอที่จะทำการให้ตลอดไปได้แต่ในชั้นเดียวนั้นอย่างหนึ่ง และเพราะเหตุที่พระเจ้าแผ่นดินตั้ง พระราชบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นตามกาลสมัยมากขึ้นเหลือที่จะทรงจำไว้ได้ ลูกขุนซึ่งพิพากษานั้นวางโทษผิดๆ ถูกๆ หรือไม่ทันเวลา พระเจ้าแผ่นดิน จึงได้โปรดให้เจ้ากรมแพ่งกลางแพ่งเกษม ๒ คนนี้ เป็นพนักงานที่จะพลิกกฎหมาย เพราะฉะนั้นลูกขุนจึงเป็นแต่ผู้พิพากษาชี้ผิดชี้ชอบ แต่การที่จะตัดสินโทษอย่างไรนั้นตกเป็นเจ้าพนักงานของเจ้ากรมศาลแพ่งทั้ง ๒ จึงได้ปรากฏชื่อว่าเป็นผู้ปรับ เพราะเป็นผู้พลิกผู้เปิด สมุดกฎหมายดั่งนี้ ถ้าคิดจะเอาศาลแพ่งกลางแพ่งเกษมทั้ง ๒ ศาลนี้เป็นตัวอย่างว่า หรือแต่ในชั้นต้นแรกตั้งพระนครที่กล่าวมา นั้นตราการซึ่งมีอยู่ในศาลอื่นๆ ทุกวันนี้จะรวมอยู่ในลูกขุน กรมลูกขุนเป็นกรมยุติธรรมสำหรับพระนครก็ดูเหมือนจะพอว่าได้ แต่ ภายหลังมาอำนาจลูกขุนไม่พอที่จะบังคับรักษาให้ศาลทั้งปวงอันอยู่ในใต้บังคับ พิจารณาความให้ตลอดทั่วถึงไปได้ ด้วยเหตุขัดข้องต่างๆ ครั้นเมื่อจัดการในตำแหน่งขุนนาง เอาฝ่ายพลเรือนเป็นสมุหนายก ฝ่ายทหารเป็นสมุหพระกลาโหม และตั้งตำแหน่งจตุสดมภ์แก้ไข

เพิ่มเติมใหม่ในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ จึงได้แยกศาลจากกรมลูกขุนออกไปแจกให้กรมต่างๆ คงไว้แต่ศาลแพ่งกลางแพ่งเกษม ให้อยู่ในกรมลูกขุน ๒ ศาล เพราะ ๒ ศาลนี้ เป็นแต่ว่าความแพ่งซึ่งเป็นความอ่อนๆ อันลูกขุนพอจะมีอำนาจบังคับบัญชาตลอดได้ ความอื่นๆ ที่เป็นความสำคัญแข็งแรง และเป็นความที่ประสงค์จะอุดหนุนราษฎรให้ความแล้วโดยเร็วขึ้นกว่าความสามัญ จึงได้ยกไปแจก ไว้ในกรมต่างๆ เพื่อให้เสนาบดีและอธิบดีกระทรวงนั้นๆ ช่วยบังคับบัญชาว่ากล่าวเร่งรัดโดยอำนาจไม่ให้มีที่ติดขัดข้อง และไม่ให้อันศาลตระลาการทอดทิ้งความไว้ให้เนิ่นช้า แต่ความทั้งปวงนั้นตั้งต้นแต่ฟ้องไปก็ยังคงให้ลูกขุนเป็นผู้สั่งฟ้อง ถ้าขัดข้องด้วย คู่ความจะมีถ้อยคำประการใดก็ยังคงมาหาหรือลูกขุนที่สุดจนถึงพิพากษาชี้ขาดก็ยังคงให้ลูกขุนเป็นผู้พิพากษาชี้ขาด ท่านเสนาบดีและอธิบดีที่ได้เป็นเจ้าของศาลนั้นๆ ไม่มีอำนาจที่จะตัดสินความในศาลได้บังคับของตัวเด็ดขาดอันใดได้ เป็นแต่ผู้ที่ช่วยให้ความนั้น ได้ว่ากล่าวแก้กันอย่าให้มีที่ขัดข้องที่จะเกิดขึ้นด้วยคู่ความและตระลาการจะไม่ทำการให้เดินไปเสมอๆ นั้นอย่างเดียว ก็ถ้าหากว่าความคิด ที่คิดเห็นว่าศาลทั้งปวงแต่เดิมจะรวมอยู่ในกรมลูกขุนนั้นจะเป็นการผิดไป ก็แต่เพียงได้แจกศาลต่างๆ ไว้ในกรมทั้งปวงเหมือนเช่นว่า ในชั้นหลังนี้แต่เดิมมาเท่านั้น ตัวเสนาบดีและอธิบดีกับลูกขุนก็คงมีอำนาจเป็นคนละแผนกกันดังเช่นว่ามาแล้วนี้....”

ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม มีการตรากฎหมายวิธีสบัญญัติเกี่ยวกับพระธรรมนูญศาลยุติธรรมขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๑๖๕ ซึ่งในกฎหมาย ตราสามดวงเรียกกฎหมายดังกล่าวว่า “พระธรรมนูญ” จากกฎหมายฉบับนี้ทำให้ทราบได้ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นับแต่สมัยพระเจ้าทรงธรรมเป็นต้นมา มีศาลที่พิจารณาคดีอาญา คือ

ศาลอาชญาราษฎร หรือศาลราษฎร พิจารณาความอาชญาประเภทข่มเหง รังแกกัน เช่น เกาะกุมคุมขังบุคคลโดยมิชอบ บังคับเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน เป็นต้น หากจำเลยเป็นราษฎรมิใช่ตระลาการ ขุนประจำเสพเป็นผู้พิจารณา แต่ถ้าจำเลย เป็นสมเ็น ขุนอินอาชญาเป็นผู้พิจารณา และถ้าเป็นความอาชญาในหัวเมือง ขุนปลัดหรือรองปลัดเป็นผู้พิจารณา

ศาลความนครบาล หรือกระทรวงนครบาล พิจารณาความนครบาล เช่น ปล้น ชำ ยาแฝดยาเมาถึงตาย ทำแท้งถึงตาย เป็นต้น ถ้าเป็นเรื่องไม่ถึงตายและจำเลยเป็นสมเ็น ให้ขุนพรหมสุภาเป็นผู้พิจารณา ถ้าความนครบาลเกิดในหัวเมือง ขุนแขวงเป็นผู้พิจารณา

ศาลแพ่งวัง พิจารณาคดีด่าสบประมาท แทะโลม ล้วงแย่งเมียและลูกสาวผู้อื่น ข่มขืนมิได้ถึงชำเรา ทูบองตบตีด้วยไม้หรือ มือไม่ถึงสาหัส กู้หนี้ยืมสิน ผัวเมียหย่ากัน ผัวเมียลักทรัพย์กัน พ่อแม่พี่น้องลูกหลานลักทรัพย์กัน บุกรุกที่ดินเรือกสวน รับสิ่งของ

ฝากเช่าจำนำ ถ่มน้ำลายรดหัวผู้อื่น ทำชู้หรือข่มขืน กอดจูบเมียหรือลูกหลานผู้อื่นถึงชำเรา เป็นต้น ถ้าจำเลยเป็นสมเ็น ความแ่งไม่ ว่าสถานหนักหรือเบาต้องขึ้นศาลกรมวังเช่นเดียวกับความอาชญาและความนครบาล หากเกิดในหัวเมืองและจำเลยเป็นสมเ็นใน ชุนสุพมาตราและรองสุพมาตราเป็นผู้พิจารณา

ศาลความต่างประเทศ หรือกระทรวงกรมท่ากลาง พิจารณาความระหว่างชาวไทยกับชาวต่างประเทศหรือระหว่าง ชาวต่างประเทศด้วยกัน ชุนพินิจไจราชเป็นผู้พิจารณา ถ้าความต่างประเทศเกิดในหัวเมือง ยกกระบัตรเป็นผู้พิจารณา โดยพิจารณา ว่ากล่าวตามราชประเพณีจาริตเมือง ยังไม่มีการให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่ชาติใด

ศาลกรมนา หรือกระทรวงกรมนา พิจารณาความโภชากร คือ อรรถคดี เกี่ยวกับวัวควาย บุกรุกที่นา วางเพลิงเผาต้นข้าว ขโมยข้าว เป็นต้น ถ้าความเกิดในหัวเมือง ชุนหมื่นกรมนาเป็นผู้พิจารณา

ศาลความเวทมนต์ หรือศาลกระทรวงแพทยา พิจารณาความกล่าวหาว่า เป็นกระสือกระหัง ทำเวทมนต์อาคม ใส่ว่านยา ทำ เสน่ห์ยาแฝดยาเมา รีดลูก โดยผู้เสียหายไม่ถึงตาย หรือคดีพราหมณ์โยคีเป็นโจทก์จำเลยหาความกัน เป็นต้น ถ้าความเกิดในหัวเมือง ชุนหมื่นกรมแพทยาหัวเมืองเป็นผู้พิจารณา

ระบบศาลสมัยกรุงศรีอยุธยาถือว่า เมื่อมีคำพิพากษาของศาลแล้ว คดีเป็นอันเสร็จเด็ดขาด ไม่มีระบบอุทธรณ์ ฎีกาดังเช่นปัจจุบัน ยกเว้นกรณีที่คุณความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่าตระลาการ ผู้ถามความ ผู้ถือสำนวน พยานซึ่งเกี่ยวข้องกับคดีของตนกระทำมิชอบ หรือไม่ให้ ความยุติธรรมแก่ตนก็อาจฟ้องร้องกล่าวหาตระลาการ ผู้ถามความ ผู้ถือสำนวน พยานนั้นๆ ต่อศาลหลวง คดีในลักษณะเช่นนี้ในสมัย กรุงศรีอยุธยานับว่าเป็นความอุทธรณ์ และศาลหลวงก็คือศาลอุทธรณ์ในสมัยนั้น ส่วนศาลฎีกานั้นยังไม่มี แต่อาจมีราษฎรทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์บ้าง

ศาลอาญาสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนการปฏิรูปศาล และสถาปนากระทรวงยุติธรรม

ศาลที่พิจารณาคดีอาญาสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ก่อนการสถาปนากระทรวงยุติธรรมนั้น ส่วนใหญ่เป็นศาลที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏหลักฐานอยู่ในกฎหมายตราสามดวง และพระราชกำหนดเกล้า จ.ศ. ๑๑๐๒ (รัชสมัยพระเจ้าบรมโกศ พ.ศ. ๒๒๘๓) มีบัญญัติข้อความว่า “ศาลยุติธรรมแบ่งเป็นหลายกระทรวง ตามระบบการปกครองแบบจตุสดมภ์” จึงอาจกล่าวได้ว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนสถาปนากระทรวงยุติธรรม ศาลที่พิจารณาคดีอาญายังคงกระจายสังกัดอยู่กับกระทรวง กรม ต่างๆ มิได้อยู่รวมกันดังเช่นปัจจุบัน อำนาจในการพิจารณา อรรถคดีของแต่ละศาลขึ้นอยู่กับลักษณะประเภทคดีความ และคู่กรณีว่าเป็นผู้ใด มีศักดิ์นาเท่าไร อยู่ในสังกัดใครหรือกระทรวง กรมใด นอกจากนี้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีก็มีหน่วยงานที่อยู่ต่างหากจากกันมาทำงานร่วมกัน ได้แก่ กรมรับฟ้อง ลูกขุน ตระลาการ และผู้รับ การจำแนกประเภทศาลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ปรากฏจาก “กระทรวงศาลหลวงตามฉันทกลมกล่อม” ที่แต่งตั้งใน สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ซึ่งรวมอยู่ในแฟ้มอธิบายกระทรวงศาลและกระบวนพิจารณาความอย่างเก่า ทำให้ทราบได้ว่ามีศาลประเภทต่างๆ ดังนี้ ศาลอาญานอก สังกัดกรมพระกลาโหม ศาลอุทธรณ์ สังกัดกรมมหาดไทย ศาลต่างประเทศ สังกัดกรมท่า ศาลนครบาล สังกัดกรมเมือง ศาลกรมวัง แบ่งเป็น ๔ ศาล คือ ศาลมรดก ศาลแพ่งวัง ศาลนครบาลวัง และศาลอาญาวัง นอกจากนี้ยังมีศาลธรรมการ ศาลกรมสุรัสวดี ศาลพระคลังมหาสมบัติ ศาลกรมแพทยา ศาลแพ่งเกษม ศาลแพ่งกลางหรือศาลแพ่งไกรสี

ส่วนที่ปรากฏใน “กฎหมายเก่าของหมอบลัดเล” และ “พระราชบัญญัติในปัตยุบันหรือปุดยุบัน” มีการแบ่งประเภทศาลตามที่ตั้งอยู่ตามกระทรวงและกรมต่างๆ โดยจำแนกประเภทเป็นศาลธรรมดา และศาลชำระความพิเศษ

ศาลธรรมดาในกรุงเทพมหานคร หมายถึง ศาลที่ชำระความอาญาและความแพ่งที่ราษฎรเป็นความกันตามธรรมดา จำแนกได้ดังนี้

๑. ศาลกระทรวงมหาดไทย แบ่งเป็น ๓ ศาล คือ ศาลหลวง พิจารณาความอุทธรณ์ที่ตระลาการชำระความโดยมิชอบ ศาลราษฎรชำระความอาญาที่จำเลยเป็นตระลาการ และศาลตำรวจ ชำระคดีความเกี่ยวกับการปลอมแปลงลายมือชื่อ ตลอดจนคดีที่มีการกล่าวหาว่าหมอลงความหรือทนายความ ผู้แทนของผู้เสียหายนำความเข้ามาสู่ศาลโดยมิชอบ

๒. ศาลกลาโหมหรือศาลอาญานอก ชำระคดีความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความผิดอาญาที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นราษฎร

๓. ศาลกรมพระนครบาล ชำระความประเภโจรผู้ร้ายปล้นสะดม ความผิดที่ถือเป็นมหันตโทษ หรือโทษร้ายแรง

๔. ศาลกรมท่าหรือศาลกรมพระคลังราชการ ขึ้นอยู่กับกรมท่า มีอำนาจชำระคดีพิพาทระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศหรือชาวต่างประเทศด้วยกันเอง

๕. ศาลแพ่งกลางและศาลแพ่งเกษม ไม่ขึ้นกับกระทรวงกรมใด แต่ขึ้นอยู่กับกรมลูกขุน โดยศาลแพ่งกลางมีอำนาจชำระคดีวิวาททำร้ายกัน ด่า สบประมาทกัน ส่วนศาลแพ่งเกษมมีอำนาจชำระความแพ่ง ซึ่งจำเลยเป็นสมนอก

ศาลชำระความพิเศษ หมายถึง ศาลที่รับชำระคดีที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น

๑. ศาลกรมวัง ชำระความทั้งผู้ที่ถูกกล่าวหาเป็นข้าราชการของเจ้านายฝ่ายในหรือที่เรียกว่า “สมโน” ที่ถูกกล่าวหาว่าสบประมาท กู้หนี้ยืมสิน หรือลักทรัพย์ เป็นต้น และมีขุนพรหมสุภา ทำหน้าที่ชำระความที่เป็นความผิดประเภทนครบาล ฆ่าเจ้าเรือน ปล้นสะดม ทำแท้ง

๒. ศาลกรมนา ชำระคดีความเกี่ยวกับที่นา ต้นข้าว การเกษตรทั้งหลาย

๓. ศาลกรมมรดก ชำระคดีประเภทมรดก

๔. ศาลกรมแพทยา ชำระคดีความเกี่ยวกับวิทยาคุณต่างๆ บรรดาพราหมณ์โยคีที่เป็นผู้กล่าวหา หรือตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา เสียเอง

๕. ศาลกรมธรรมการ ชำระคดีความเกี่ยวกับพระสงฆ์ สามเณร ว่าด้วยอธิกรณ์ความผิดเกี่ยวกับสตรี หรือข้อหาเสพเมถุน ธรรมด้วยพระ เณร หรือคฤหัสถ์

๖. ศาลพระคลังมหาสมบัติ ชำระคดีเกี่ยวกับเงินหลวง ขนอนตลาด

๗. ศาลพระสัสดี ชำระคดีเกี่ยวกับกรณีพิพาทระหว่างกันของลูกหมู่ไพร่หลวง

๘. ศาลราชตระกูล ชำระคดีที่พระบรมวงศานุวงศ์เป็นโจทก์หรือจำเลยทุกประเภท ยกเว้นเรื่องที่ตั้งแก่ชีวิต

นอกจากนี้ยังมีศาลที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้นตามความเหมาะสมเพื่อชำระความพิเศษบางประเภท ซึ่งทรงเห็นว่าศาลธรรมดา ที่มีอยู่ชำระไม่ได้ ศาลดังกล่าวเรียกว่า “ศาลรับสั่ง” เป็นศาลที่ขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ เช่น ศาลรับสั่งสำหรับชำระคนในบังคับสยามที่ต้องหาว่ากระทำความผิดร้าย ผิดกฎหมายที่หุ้งเชียงคำ และที่แก่งเจ๊กเมืองคำมวญที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕

สำหรับกลุ่มศาลที่พิจารณาคดีอาญา จำแนกเป็นศาลที่พิจารณาคดีอาญาในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ศาลนครบาล และศาลที่พิจารณาคดีพิพาทของบุคคลในสังกัดหัวเมืองต่างๆ ได้แก่

๑. หัวเมืองฝ่ายเหนือที่ขึ้นกับศาลกรมมหาดไทย คือ กรุงเก่า อ่างทอง ลพบุรี สระบุรี พระพุทธบาท ฉะเชิงเทรา พนมสารคาม ปราจีน นครนายก สุพรรณบุรี อินทบุรี พรหมบุรี สิงห์บุรี สรรคบุรี ชัยนาท มโนรมย์ วิเชียร บัวชุม ชัยบาดาล กำพราน อุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก พิจิตร พิษณุโลก พิษณุ อุตรดิตถ์

๒. หัวเมืองฝ่ายใต้ที่ขึ้นกับศาลกรมพระกลาโหม (ศาลอาญานอก) คือ นครเขื่อนขันธ์ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ปราน กำเนิดนพคุณ ชุมพร ไซยา นครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง หลังสวน ตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า ถลาง พังงา ภูเก็ต

๓. หัวเมืองชายทะเลที่ขึ้นกับศาลกรมท่า คือ เมืองสมุทรปราการ นนทบุรี นครชัยศรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม พนมสนิม ชลบุรี บางละมุง ระยอง จันทบุรี ตราด

ศาลเหล่านี้จะมีตราการเป็นผู้ชำระความและอยู่ในบังคับบัญชาของอธิบดีหรือเจ้ากรมนั้นๆ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ ตรงกับจุลศักราช ๑๒๓๖ ภายหลังจากที่สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสวยราชสมบัติได้ ๖ ปี ทรงปรารถนาถึงศาลกรมพระนครบาลที่เจ้าพระยายมราช (เฉย ต้นสกุล ยมาภัย) เป็นอธิบดีว่า “ศาลนี้เดินหาสะดวกไม่” จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเอาความกรมพระนครบาลมาให้ศาลรับสั่งพิเศษชำระ โดยตราพระราชบัญญัติสำหรับตระลาการ ศาลรับสั่ง ๑๑ ข้อ จุลศักราช ๑๒๓๖ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายจัดระบบศาลทำนองพระธรรมนูญศาลฉบับแรก ศาลรับสั่งพิเศษประกอบด้วยข้าราชการผู้ใหญ่หลายนายด้วยกัน พระยาเจริญราชโมตรีเป็นนายก ฤๅทีในครั้งนั้นเรียกว่า “แซมเนน” รับพิจารณาคดีทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร ศาลรับสั่งพิเศษนี้ไม่ขึ้นต่อกรมพระนครบาล แต่ต้องรายงานทูลเกล้าฯ ถวายทุกสัปดาห์ หากพิจารณาตามเลขศักราช ศาลรับสั่งพิเศษตั้งขึ้นก่อนศาลสถิตยุติธรรม ประมาณ ๘ ปี

ในปีเดียวกับที่ตั้งศาลรับสั่งพิเศษ (พ.ศ.๒๔๑๗) มีการจัดตั้งศาลโปลิศขึ้นสำหรับกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น ๓ กอง สำหรับภายในกำแพงเมือง นอกกำแพงเมืองฝั่งตะวันออก และนอกกำแพงเมืองฝั่งตะวันตก โดยโจรผู้ร้ายที่โปลิศจับได้ ผู้ว่าการโปลิศเป็นผู้ชำระเอง การชำระความลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “ศาลกองตระเวร” กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการยึดอำนาจการชำระความอาญา กับศาลรับสั่งพิเศษและศาลนครบาล จวบจนปี พ.ศ. ๒๔๒๔ จึงมีประกาศว่าด้วยการชำระความอาญาให้รวมอำนาจศาลกองตระเวรภายใน และภายนอกกำแพงเมือง (ศาลโปลิศ) และศาลอำเภอรักษาพวกจีน (เดิมขึ้นต่อพระยาโชฎิกกราชเศรษฐี) ให้ขึ้นตรงต่อศาลนครบาล ภายใต้อำนาจบัญชาของพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์ (พระองค์เจ้าทิววัลยลาภ ต้นสกุล ทิววงศ์) นับแต่นั้นมา

วิธีพิจารณาความอาญา

ประวัติศาลหรือชื่อของศาล รวมถึงวิธีพิจารณาความศึกษาได้จากพงศาวดาร ประวัติศาสตร์และกฎหมายตราสามดวง อันได้รวบรวมตรวจชำระในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ ดังข้อความในพระนิพนธ์สามกรุง ในพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ความว่า

ธรรมศาสตร์ชาติวันครั้ง	กรุงสลาย
ต้องประมวลกฎหมาย	แม่นไว้
ตราสามอร่ามลาย	ทุกเล่ม
เป็นฉบับแบบให้	หลักถ้วนยุติธรรม

เริ่มที่ชื่อ “ศาล” เสด็จในกรมพระองค์นี้ทรงอธิบายไว้ในคำนำหนังสือปรีระณาพจนานัตถ์ของพระยาศรีสุนทรโวหาร พ.ศ. ๒๔๗๓ ความว่า ต้นฉบับกฎหมายตราสามดวง เขียนคำว่า “ศาล” เป็น “सान” ตลอดไปทุกเล่มสมุด จะว่าอาลักษณ์ ลูกขุน และราชบัณฑิต ในรัชกาลที่ ๑ ไม่รู้คำว่าสานกับศาลเป็นคำเดียวกัน หรือครั้งนั้นเขียนคำว่า ลูกขุน ณ สานหลวง ลูกขุน ณ ศาลา คู่กันไว้ทุกแห่ง จึงเห็นได้ว่า คำว่า “सान” ไม่ใช่คำเดียวกับคำว่า “ศาลา” พระองค์ท่านทรงค้นคว้าต่อไปว่า “ฉาน” หรือ “सान” แปลว่าเรือน สานหลวง จึงแปลว่า เรือนหลวงหรือเรือนใหญ่ ความข้อนี้กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงพิจารณาเห็นตรงกันอยู่ แต่ภาษามีวิวัฒนาการ

ดังนั้นแม้ต่อมาใช้คำว่า “ศาลยุติธรรม” จะไม่ตรงตามความหมายเดิมของคำว่า “สาน” แต่ในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับว่ามีความหมายในทำนองเดียวกัน

การพิจารณาและวินิจฉัยคดีของศาลไทยนับแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันยังคงถือว่าเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และเสนาบดีกรมต่างๆเป็นผู้ใช้พระราชอำนาจนั้นแทนพระองค์ เสนาบดีกรมวังเปรียบได้กับเจ้ากระทรวงยุติธรรม มีชื่อเรียกว่า ธรรมาธิกรณ์ โดยเสนาบดีกรมวังมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าคณะตุลาการ ๑๒ คน เรียกว่า ลูกขุน การพิจารณาพิพากษาคดีความในยุคนั้นก่อนการสถาปนากระทรวงยุติธรรมคงมีลักษณะเช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีหลายขั้นตอนแยกย้ายกันอยู่หลายหน้าที่ หลายหน่วยงานได้แก่ กรมรับฟ้อง ลูกขุน ตระลาการ และผู้ปรับ กล่าวคือเมื่อมีคดีความเกิดขึ้นในเขตพระนคร โจทก์จะต้องไปฟ้องด้วยวาจาต่อ “จำศาล” ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งไว้เพื่อรับแจ้งคดีและเขียนฟ้อง หลังจากนั้น จำศาลจะส่งคดีดังกล่าวไปยัง “ลูกขุน ณ ศาลหลวง” คณะตุลาการในศาลหลวงที่มีอยู่จำนวน ๑๒ คน ที่เรียกกันว่า “ลูกขุน ณ ศาลหลวง” จะเป็นผู้วินิจฉัยว่า “ควรรับฟ้องหรือไม่ควรรับฟ้อง” หากเห็นควรรับฟ้องจะส่งไปศาลใด เมื่อลูกขุนเห็นว่าเป็นฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วจึงประทับฟ้องส่งไปยังศาลที่มีอำนาจชำระ อธิบดีหรือเจ้ากรมซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาศาลนั้นจะเป็นผู้มอบหมายให้ตระลาการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่สืบพยานโจทก์และจำเลย แต่เมื่อสืบพยานเสร็จแล้วตระลาการหาอำนาจตัดสินชี้ขาดไม่ หากแต่ต้องส่งสำนวนกลับไปให้คณะลูกขุน ณ ศาลหลวง เป็นผู้ทำคำปรึกษาชี้ขาดคดี คำปรึกษาชี้ขาดคดีของคณะลูกขุนนี้ เรียกว่า “ใบสัดย์หรือสัดย์” ในบางครั้งสะกดว่า “ใบสัจ” ซึ่งมีความหมายทำนองเดียวกับคำพิพากษาในปัจจุบัน และเมื่อลูกขุนวินิจฉัยข้อเท็จจริงเป็นประการใดแล้วก็หาอำนาจที่จะปรับบทลงโทษว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดอกฎหมายใด ต้องด้วยมาตราใดและควรรับโทษสถานใด ดังเช่นที่ผู้พิพากษาในปัจจุบันทำไม่ แต่ต้องส่งคำวินิจฉัยชี้ขาด หรือที่เรียกว่า “ใบสัดย์” นั้นไปยัง “ผู้ปรับ” ซึ่งเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในบทพระอัยการ (หมายถึงกฎหมาย) ให้เป็นผู้ปรับบทและวางบทลงโทษบุคคลผู้ทำหน้าที่ “ผู้ปรับ” ในสมัยนั้นมีอยู่ ๒ ท่าน ต่างก็เป็นลูกขุน ณ ศาลหลวง คือพระเกษมราชสุภาวดี กับขุนหลวงพระไกรสีราชสุภาวดี นิยมเรียกกันย่อๆ ว่า “พระเกษม พระไกรสี” ดังปรากฏหลักฐานในกฎหมาย กฎสามสิบหกข้อ บทที่ ๑๔ ว่า “อนึ่ง กฎให้ไว้ว่าให้พระเกษม ขุนหลวงพระไกรสี เอาพระอัยการใส่หีบ ลั่นกัญแจ มอบไว้ ณ ศาลหลวง อย่าให้เอาไปบ้าน ถ้าจะปรับเนื้อความ ให้ปรับต่อหน้าลูกขุน ถ้าผิดแลชอบประการใด ให้ลูกขุนช่วยติเตียนให้ต้องด้วยข้อระวาง อนึ่งอย่าให้ปรับเนื้อความค้างช้าไว้ ให้ปรับให้แล้วแต่ในสามวัน” กฎให้ไว้ ณ วันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ จุลศักราช ๑๐๗๑ ปีฉลู เอกศก (พ.ศ. ๒๒๕๒) นอกจากนี้ยังปรากฏใน “กฎหมายตราสามดวง” ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ ทรงสั่งการให้รวบรวมพระราชกำหนดบทพระอัยการที่หลงเหลือมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและ

ที่มีอยู่ในหอหลวงมาชำระสะสางแก้ไข “ครั้นชำระแล้วให้อาลักษณ์ชุบเส้นหมึกเขียนในสมุดไทย ไว้ในห้องเครื่องฉบับหนึ่ง ไว้หอหลวง ฉบับหนึ่งไว้ ณ ศาลหลวงสำหรับลูกขุนฉบับหนึ่ง ปิดตราพระราชสีห์ พระคชสีห์ บัวแก้วทุกเล่มเป็นสำคัญ ถ้าพระเกษม พระไกรสี เชิญพระสมุดพระราชกำหนดบทพระอัยการออกมาพิจารณาคดีใดๆ ลูกขุนทั้งปวงไม่เห็นปิดตราพระราชสีห์ พระคชสีห์ บัวแก้ว สามดวงไซ้ อย่านำให้เชื่อฟังเอาเป็นอันขาด” ทั้งนี้ตราประทับทั้งสามถือเป็นที่มาของคำว่า “กฎหมายตราสามดวง” การปรับบทลงโทษ ดังที่กล่าวมา บางครั้งเรียกว่า “ปรับสัตย์ตัดสิน” คำว่า “สัตย์ หรือใบสัตย์” ยังคงปรากฏอยู่ในมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะ พิพากษากฎีกาพุทธศ. ๒๔๕๗ ที่บัญญัติว่าศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาบังคับคดีโดย “พิพากษาทับสัตย์ตัดสินแห่งศาลอุทธรณ์ พิพากษาทับสัตย์แต่แก้บทกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์วางมา พิพากษากลับสัตย์กลับบทแห่งศาลอุทธรณ์ พิพากษาแก้ใบสัตย์และคำบังคับ คดี...” ดังนั้นคำว่า “สัตย์หรือใบสัตย์” ในที่นี้จึงหมายถึง “คำพิพากษา”

สำหรับวิธีพิจารณาและพิพากษาความนครบาลหรือคดีอาญานั้นมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิเศษแตกต่างจากคดีทั่วไปดังที่ กล่าวมา กล่าวคือเมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยในคดีที่เป็นความนครบาลและจำเลยปฏิเสธข้อกล่าวหา ก็จะทำให้โจทก์จำเลยอ้างพยานนำตระลาการ สืบพยาน โจทก์จำเลยค้านตั้งพยานซึ่งกันและกัน ตระลาการคัดค้านตั้งพยานของคุณความออกสอบถามพยาน แต่มีข้อยกเว้นว่าถ้า ตระลาการสืบพยานรังวัด(พยานที่ตระลาการนำมาสืบเอง) คุณความจะตั้งใจค้านตั้งพยานรังวัดไม่ได้ เพราะเป็นพยานที่ตระลาการ นำมาสืบเอง เมื่อสืบพยานเสร็จและคดีส่งไปถึง ลูกขุน ณ ศาลหลวง แล้ว ลูกขุน ณ ศาลหลวงจะพิจารณาว่าจำเลยมีพิรุณหรือไม่ โดยพิจารณาจากคำให้การของจำเลยว่ามีพิรุณหรือไม่ พยานโจทก์และพยานรังวัดเบิกความตรงตามฟ้องของโจทก์หรือไม่ และพวก ฟ้องฝ่ายจำเลยให้การขัดท้อกันตั้งแต่สามปากขึ้นไปหรือไม่ หากเข้าลักษณะใดลักษณะหนึ่งแล้ว ลูกขุน ณ ศาลหลวงจะลงความเห็น ว่าจำเลยมีพิรุณ และจำให้ตระลาการชักฟ้องจำเลยตามจารีตนครบาล เช่น เมียน ๕ ที ใช้ไม้บิขมับ ตอกเล็บ ใช้ลวดหนังตีแข้ง ๓๐ ที ถ้าจำเลยรับสารภาพ ตระลาการก็จะทำรายงานการชักฟ้องและคำให้การของจำเลย ซึ่งเรียกว่า “สำนวนคำให้การกระบวนการ” ส่งไปให้ลูกขุน ณ ศาลหลวงพิจารณา เมื่อพิจารณาแล้ว ลูกขุน ณ ศาลหลวง จะส่งเป็น “ระวางใบสั่ง” ให้ผู้ปรับวางบทปรับโทษ จำเลยตามกฎหมาย ถ้าจำเลยยังไม่รับสารภาพ ตระลาการก็จะรอให้แผลของจำเลยหายเสียก่อนแล้วจึงดำเนินการตามจารีตนครบาล ต่อไป หากจำเลยยังยืนกรานปฏิเสธอยู่ ตระลาการก็จะคัดสำนวนคำให้การกระบวนการ ส่งให้ลูกขุน ณ ศาลหลวง ถ้าลูกขุน ณ ศาลหลวงเห็นว่า “สำนวนของจำเลยมีพิรุณเพียงเล็กน้อย ลูกขุน ณ ศาลหลวงก็จะให้ตระลาการเรียกประกันทานบน จำเลยไว้แล้วปล่อยตัวไป แต่ถ้าจำเลยมีพิรุณมากถึงสองข้อขึ้นไปทำให้ดูเป็นข้อใหญ่ หรือมีพิรุณเป็นข้อใหญ่สองข้อ ลูกขุน ณ ศาลหลวง ก็จะให้ตระลาการส่งตัวจำเลยไปจำไว้หน้าคุกฐานผู้ร้ายใจแข็ง” วิธีพิจารณาความดังที่กล่าวมาเรียกว่าระบบจารีตนครบาล

การที่กระบวนวิधिพิจารณาความมีหลายขั้นตอนแยกย้ายกันอยู่หลายหน้าที่ และตระลาการผู้ทำหน้าที่สืบพยานโจทก์จำเลยเป็น
คนละคนกับตระลาการผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงและปรับบทลงโทษ ทำให้ผู้ตัดสินคดีมีผู้ใช้ผู้ให้เห็นพินิจของพยาน ความลำช้าของ
คดีความ รวมถึงวิธีสืบพยานแบบจารีตนครบาลดังที่กล่าวมา ล้วนเป็นเหตุผลสำคัญอันเป็นที่มาของการปฏิรูปศาลในเวลาต่อมา

ศาลอาญาภายหลังการสถาปนากระทรวงยุติธรรม

ลุวันศุกร ขึ้นสี่ค่ำ เดือนหก ปีมะเมีย จัตวาศก จุลศักราช ๑๒๔๔ ตรงกับวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๒๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพระยุหยาตรา ทรงวางศิลาก่อพระฤกษ์สร้างศาลสถิตย์
ยุติธรรมในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ ทรงสถาปนาหลักพระนคร การสร้างศาล
สถิตย์ยุติธรรมนี้ได้มีการจารึกในหิรัญบัตรแจ้งพระราชปรารภว่า “เป็นที่ประชุมลูกขุน ตระลาการขุนทุกกระทรวง และเป็นที่เก็บรักษา
พระราชกฤษฎีกากฎหมาย พระราชบัญญัติเก่าใหม่ รวบรวมไว้ในที่เดียวนี้ทั้งสิ้น เพื่อจะให้สอบสวนง่ายและให้การเสร็จคดีโดยเร็ว ฯลฯ
ซึ่งศาลที่พิจารณาคดีอาญามีที่ทำการอยู่ในตึกศาลสถิตย์ยุติธรรมนี้ด้วย การสร้างศาลสถิตย์ยุติธรรม สร้างก่อนการสถาปนากระทรวง
ยุติธรรมถึง ๙ ปี ในครั้งนั้นระบบศาลยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกับสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นดังที่กล่าวมา คดีส่วนอาญายังคงอยู่
ภายใต้ศาลนครบาลในบัญชาของกรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์ จนถึงวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๙ มีประกาศว่าจวนเวลาจะจัดการ
ศาลสถิตย์ยุติธรรมแล้ว การโจรผู้ร้ายยังไม่เรียบร้อยให้ยกคดีความในกรมพระนครบาลมาชำระในพระบรมมหาราชวังรวมกับ
กรมพระตำรวจอันมีพระเจ้าน้อยยาเธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงษ์ (ต้นสกุล จักรพันธุ์) ทรงเป็นแม่กลองใหญ่
มีกรรมการ คือ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ (ต้นสกุล กฤดากร) พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ (กรมพระ
สวัสดิวัตน์วิเศษ) ต้นสกุล สวัสดิวัฒน์) พระยาเทพประชน และพระยาธรรมสารนิติวิจิตรภักดี เป็นการย้ายอำนาจการชำระ
ความอาญาระหว่างไปลิสต์กับตระลาการในกรุงเทพมหานคร ทั้งคดีที่มีโทษมากและโทษน้อยปะปนกันไปในระบบศาลอาญาและศาลแขวง
ส่วนชื่อ “ศาลพระราชอาญา” อันเป็นที่มาของศาลอาญา ปรากฏครั้งแรกในประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมซึ่งจะกล่าวต่อไป

ต่อมาวันที่ ๒๕ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔) ได้มีการประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม ความว่า

“มีพระบรมราชโองการ มาณพระบัตหุร สรุสิงหนาท ดำรัสเหนือเกล้าสั่งว่า ทุกวันนี้คดีของราษฎรซึ่งเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน อยู่ตามโรงศาลต่างๆ ทั้งปวงนั้นมีมากขึ้นทุกวัน เพราะอาไศรยราษฎรพลเมืองมีการค้าขายเกี่ยวข้องพัวพันถึงกันมากขึ้น ประการหนึ่ง ศาลที่จะพิจารณาคดีของราษฎรนั้นก็แยกย้ายอยู่หลายกระทรวง ทั้งผู้พิจารณาและผู้พิพากษาก็อยู่ในที่ต่างกัน ผู้พิพากษาจะบังคับ ความซ้าขาดปรับสตัยตัดสิน ก็อาไศรยแต่ในถ้อยคำสำนวนที่ในกระดาษสมุด ไม่ได้เห็นด้วยจักชู่ในการพิจารณาเลย...ฯลฯ ได้ทรง พระราชดำริห์ จะแก้ไขเหตุการณ์เหล่านั้นให้เรียบร้อยดีขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่อาณาประชาราษฎร ท้าวพระราชาณาจักร จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นได้บังคับบัญชาคดีความทั้งปวงตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑ กระทรวงยุติธรรมนี้ มีเสนาบดีเป็นประธาน เพื่อจะได้บังคับแลแก้ไขการขัดข้องในคดี แลรับผิดชอบให้การพิพากษาและ พิจารณาเป็นไปโดยสะดวก แลเป็นยุติธรรม....

ข้อ ๒ สรรพคดีทั้งปวงที่ได้พิจารณาอยู่ในกระทรวงต่างๆ... แลที่ขึ้นอยู่กับอธิบดีกรมต่างๆ นั้นให้ยกคดีเหล่านี้กับผู้พิจารณา ตระลาการในกระทรวงศาลทั้งปวง มารวมยังศาลสถิตยยุติธรรมที่ตั้งขึ้นเป็นกระทรวงใหญ่ ได้บังคับบัญชาคดีทั้งปวงเป็นแห่งเดียวกัน

ข้อ ๓ ศาลทั้งปวงที่ได้พิจารณาคดี มาแต่เดิมนั้น มากกว่าที่สมควรแก่การปัจจุบันนี้ไป ให้แบ่งตัดศาลเหล่านี้เสียบ้าง รวมกัน บ้าง ให้คงมีเป็นศาลใหญ่อยู่แต่ ๗ ศาล คือ

๑. ยกศาลฎีกาเรียกเป็นศาลอุทธรณ์คดีหลวง
๒. ศาลอุทธรณ์มหาดไทยเป็นศาลอุทธรณ์คดีราษฎร
๓. ศาลนครบาลกับศาลอาญานอก รวมกันเรียกว่า ศาลพระราชอาญา
๔. ศาลแพ่งเกษม ศาลกรมวัง ศาลกรมนา รวมกันเรียกว่า ศาลแพ่งเกษม
๕. ศาลแพ่งกลาง ศาลกรมท่ากลาง ศาลกรมท่าซ้าย ศาลกรมท่าขวา ศาลธรรมการ ศาลราชตระกูล รวมกันเรียก ว่า ศาลแพ่งกลาง

๖. ศาลสรรพากร ศาลมรฎก รวมกันเรียกว่า ศาลสรรพากร

๗. ศาลต่างประเทศคงตามเดิม

ข้อ ๔ จะโปรดเกล้าฯ ให้มีอธิบดีสำหรับพิพากษาบังคับบัญชาในการพิจารณาคดีในศาลนั้นๆ เฉพาะศาล...

ข้อ ๕ ราษฎรที่มีอรรถคดีทุกวันนี้ บางคนก็ไปฟ้อง ณ ศาลหลวง บางคนก็ทำเรื่องรាយยื่นต่ออธิบดี เจ้ากระทรวงศาลต่างๆ เป็นการยุ่งก้าวก่าย มีเหตุที่แย่งกระทรวงกัน เป็นต้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมรับฟ้องขึ้นในกระทรวงยุติธรรมอีกกรมหนึ่ง สำหรับรับฟ้องแลเรื่องรាយทั้งปวงของราษฎรที่จะเกิดขึ้นใหม่ ให้ผู้ประทับฟ้องประทับฟ้องไปยังศาลทั้ง ๗ นั้น ให้ถูกต้องด้วยพระธรรมนูญ และตามรูปความเป็นแห่ง ฎาอาญา มิให้ประทับตามความเป็นพิเศษแห่งบุคคล ดังเปนมามาแล้วแต่เดิม แลห้ามมิให้ราษฎรที่มีอรรถคดี ไปทำเรื่องรាយยื่นอธิบดีเจ้ากระทรวงและกรมอื่นๆ...

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๕ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ เปนวันที่ ๘๕๓๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้”

พิจารณาจาก คดีเรื่องราชบัณฑิต คดีที่เรื่อง	พิจารณาจาก คดีฎีกา	จำนวนความแพ่งและอาญาซึ่งแยกไปให้ศาลทั้ง ๗ ในกระทรวงยุติธรรมพิจารณาต่อไป							รวมความส่งให้ ศาล ทั้ง ๗ พิจารณาที่เรื่อง	จดหมายเหตุ
		ศาลอุทธรณ์ คดีหลวง	ศาลอุทธรณ์ คดีราชอง	ศาลพระ ราชอาญา	ศาล สรรพากร	ศาลแพ่ง กระเซม	ศาลแพ่ง กลาง	ศาล ต่างประเทศ		
๑	"	๑๑	"	"	"	"	"	"	"	
๒	๔	"	"	"	๘๙	"	"	"	"	
๓	๓๕	"	๓๘๕	"	"	"	"	"	"	
๔	๑๘	"	๖๑	๙๓	๕	๓๑	๕	"	"	
๕	๓๑	๑	๑๙	๕๖	๒๓	๘	๑๗๒	"	"	
๖	๒	"	"	"	"	๒	๑๘	"	"	
๗	๑๒	"	"	๑	๑	"	๑๒๓	"	"	
๘	๒๒	"	"	"	๑๐๓	๒๕๖	"	"	"	
๙	๒๓	"	"	๑	"	๑๒๗	"	"	"	
๑๐	๑๓	"	"	"	๓๐๗	"	"	"	"	
๑๑	๓๐	๘	๓๗	๑๑๐๕	๕	๑๑๑	๑๐๓	๘		ส่งคืนไปกรมนครบาล ๗ เรื่อง
๑๒	๕๓	"	"	"	"	๖๓๗	"	"		เพราะเป็นความวิวาทเล็กน้อย
๑๓	๑๐	"	"	"	"	"	๑๕๑	"		ในระหว่างเจ้าพนักงาน
๑๔	๒๑	"	"	"	"	"	๒๒๒	๖		ในกรมพระนครบาล
๑๕	๕	"	"	๕	"	"	๕๕	"		
๑๖	๕	"	"	"	"	"	"	๓๘๖		
๑๗	๕	"	"	๒๑	"	๕	"	๑		
๑๘	๒๗๗	๒๐	๕๐๒	๑๒๘๑	๕๓๒	๑๑๖๖	๘๒๘	๕๐๑	๕๗๓๐	

วิธีปฏิบัติในการโอนศาลเหล่านี้มาสังกัดกระทรวงยุติธรรม ก็คือให้ระลาการของแต่ละศาลยื่นสารบบความที่ค้างพิจารณาอยู่ต่อกระทรวงยุติธรรม เนื่องจากศาลเหล่านี้ส่วนใหญ่มีอำนาจพิจารณาทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง เช่น คดีอาญาของศาลกรมท่ากลาง ศาลกรมท่าซ้าย ศาลธรรมการ ศาลกรมวัง ศาลนครบาล และศาลอาญานอก ก็ยกไปให้ศาลพระราชาอาญาพิจารณาทั้งหมด ศาลพระราชาอาญาจึงพิจารณาแต่คดีอาญาอย่างเดียวนับแต่นั้นเป็นต้นมา สารบบคดีของศาลเดิมที่ส่งมายังศาลยุติธรรมนี้ หลวงรัตนานุปัติ (เปล่ง เวหาระ) ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ากรมสารบบ กระทรวงยุติธรรม ได้จัดทำขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ร.ศ. ๑๑๑ ภายหลังตั้งกระทรวงยุติธรรมแล้ว ๑ ปี โดยแสดงรายละเอียดว่าศาลเดิมแต่ละศาลมีคดีอาญาค้างอยู่ที่เรื่อง คดีเหล่านี้ยกไปให้ศาลพระราชาอาญาอย่างไรบ้าง นับเป็นเอกสารราชการที่สำคัญ โดยปรากฏว่ามีคดีค้างพิจารณาอยู่ทั้งสิ้น ๕,๗๓๗ เรื่อง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อได้ทอดพระเนตรสารบบความดังกล่าวแล้วทรง "เกิดความสังเวชเป็นหนักหนา" ดังปรากฏในหนังสือกราบบังคมทูลของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม และพระราชหัตถเลขา ดังนี้

ที่ ๑๑/๒๒๗๖

ศาลาว่าการกระทรวงยุติธรรม

๒๕

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ ขอพระราชทานกราบบังคมทูล พระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชอาญาเป็นล้นเกล้าฯ

ด้วยทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้าเรียกสารบบรวมความมาชำระที่ศาลสถิตย์ยุติธรรม นั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้มีหนังสือถึงเจ้ากระทรวงศาลทั้งปวง ให้ทำสารบบยื่นให้เสร็จแต่ ณ วันที่ ๒๕ เมษายน ร.ศ. ๑๑๑ ตระลาการศาลต่างๆ ได้ทำสารบบยื่นทันบ้างชักช้าไปบ้าง จน ณ วันที่ ๑ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๑ หลวงรัตนานุปัติ เจ้ากรมสารบบจึงได้เสาะรวบรวมสารบบนั้น รวมคดิความลงเป็นเค้าเข้าในกระทรวงทั้ง ๗ ได้คัดสารบบแยกตามรูป ความนี้ ส่งให้ผู้พิพากษาศาลทั้ง ๗ นั้น ลงมือพิจารณาเสาะความแก่นั้น แต่ ณ วันที่ ๑ สิบไป

แลในคดีของราษฎรทั้งปวงที่ได้เรียกมารวมพิจารณาที่ศาลสถิตย์ยุติธรรมคราวนี้ มีจำนวนถึง ๔,๗๓๗ เรื่อง มากกว่าที่เคยสังเกตมาแต่ ณ ปิจอ อัฐศก ถึงเท่าหนึ่ง จึงเป็นเหตุที่ข้าพระพุทธเจ้าวิตกอยู่ว่า กำหนดศาลที่ตั้งไว้เพียง ๗ ศาล เกรงจะไม่พอเพียงแก่การที่จะเสาะล้างความแก่นี้ให้แล้วไปได้เร็วทันพระราชประสงค์ ข้าพระพุทธเจ้าได้ คัดรวมสารบบรายชื่อจำนวนที่กระทรวงเดิมส่งมา แลจำนวนที่ประทับแยกตงศาลทั้ง ๗ นั้นทูลเกล้าฯ ถวายด้วยแล้ว

แลในเวลาบัดนี้ ผู้พิพากษาทั้ง ๗ พึงได้ลงมือเสาะล้างความยังไม่ถึงเดือน ยังมีอาจที่จะทราบแน่ตันปลายหนัก เบาในคดีความที่จะมีขึ้นใหม่และคดีเก่าที่แล้วไปนั้น ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานรอกำหนดสังเกตเวลาสิ้นเดือนนี้ ที่จะ ได้งบรายจ่ายนำความในศาลแลรายฟ้องประทับใหม่ นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อเป็นทางทรงพระราชวินิจฉัยต่อไป ถักการนี้จะขัดข้องเหลือกำลังสามาถที่ศาลทั้ง ๗ จะล้างความแก่นี้ให้แล้วไปได้ แลจะควรแก้ไขเพิ่มเติมศาลขึ้นอีกประการใด ข้าพระพุทธเจ้าจะได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาภายหลัง

ควรมิควรสุดแล้วแต่จะทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า สวัสดิโสภณ ขอเดชะ

ที่ ๒๗๔๖ รับวันที่ ๕ มิถุนายน ๑๑๑

ร. ที่ ๑๕๒
๑๑๑ ย.๑๒

เกาะสีชัง

๒๕

วันที่ ๓ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

ถึงสวัสดิโสภณ ด้วยได้รับหนังสือที่ ๑๑/๒๒๗๖ ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ส่งสารบบความทั้งปวงที่เรียกมาชำระที่ศาลสถิตย์ยุติธรรมไปนั้น ได้ตรวจดูทราบความแล้ว เมื่อได้เห็นใบอนุญาตซึ่งรวบรวมมาเช่นนี้ก็ให้เกิดความสังเวชเป็นหนักหนา การที่จัดใหม่ ถ้าเป็นทางที่พิจารณาได้เร็วสะดวก จะเป็นการระงับความร้อนทั้งปวงนี้ได้เป็นการดียิ่งนัก แต่ความเก่าค้างมาถึงเพียงนี้ น่ากลัวผู้พิพากษาทั้ง ๗ ศาลจะชำระไม่เปลื้องไปได้ ความใหม่ก็จะเพิ่มเติมมาเสมอ น่าที่จะต้องเพิ่มศาลอีกเสียเป็นแน่แล้ว แต่จะรอฟังกำลังการให้สิ้นเดือนก่อนนั้นก็ควรอยู่

สยามินทร์

ประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมนี้ ถือเป็นพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ที่มีพระราชประสงค์จะแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยทางการศาลออกจากฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นไปตามหลักการในรัฐธรรมนูญของนานาอารยประเทศ ประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมฉบับนี้กำหนดให้รวมศาลนครบาลเข้ากับศาลอาญานอก เรียกว่า "ศาลพระราชอาญา" อันถือเป็นที่มาของชื่อศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญา เป็นต้นมาสืบจนปัจจุบัน และในวันที่ ๓๑ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๑ ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดการศาลในสนามสถิตย์ยุติธรรม ร.ศ. ๑๑๑ มีข้อความเกี่ยวกับศาลพระราชอาญาว่า พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าความอาญาค้างอยู่ในศาลพระราชอาญามากกว่าศาลอื่นๆ หลายส่วนข้อความในพระราชบัญญัตินี้จึงกำหนดให้ตั้งศาลราชทัณฑ์พิเฑชขึ้นอีกศาลหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณาคดีอาญาเช่นเดียวกับศาลพระราชอาญา เพื่อสะสางคดีของศาลพระราชอาญาที่ค้างค้างอยู่ ให้เลิกกรมรับฟ้อง ผู้มีคดีความให้นำมาฟ้องต่อศาลต่างๆ ได้โดยตรง นับแต่วันที่ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๑๒ เป็นต้นไป อธิบดีศาลพระราชอาญาสมัยนั้น ได้แก่ พระยาธรรมสารนิติ (แดง วิศุทธิ์รัตน) ส่วนอธิบดีศาลราชทัณฑ์พิเฑช คือ พระยาธรรมสารนิติ ต่อมาพระยาธรรมสารนิติ ถึงแก่กรรม พระณรงค์วิจิต (จอห์น บุณนาค) ดำรงตำแหน่งอธิบดีศาลพระราชอาญาแทน ศาลราชทัณฑ์พิเฑชตั้งอยู่ประมาณ ๒ ปี ๙ เดือน ก็โปรดเกล้าฯ ให้ยุบรวมเข้ากับศาลพระราชอาญาดังเดิม ดังปรากฏในประกาศยกศาลราชทัณฑ์พิเฑชมารวมอยู่ในศาลพระราชอาญา

ร. ที่ ๑๔๓/๑๓๗๕๐

ศาลาว่าราชการกระทรวงยุติธรรม

๒๕

วันที่ ๔ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า กรมหลวงพิชิตปรีชากร ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

ด้วยเมื่อครั้งพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ ยังทรงพระยศตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมอยู่นั้น เหนด้วยเกล้าฯ ว่า ความอาญาของเก่าค้างค้างอยู่มาก จึงได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระบรมราชานุญาตตั้งศาลราชทัณฑ์พิเนทขึ้นอีกศาลหนึ่งสำหรับพิจารณาความอาญา มีหน้าที่เจ้าพนักงานเหมือนอย่างศาลพระราชอาญา จึงได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตออกประกาศตั้งศาลราชทัณฑ์พิเนท ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๑ นั้นแล้ว

บัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ เห็นว่าการที่แยกศาลพิจารณาความอาญาเป็น ๒ ศาล ดังนี้ ราชการที่อยู่ฤาทำไปนั้นก็มิคุณประโยชน์อยู่บ้าง แต่เป็นการยากลำบากแก่งแย่งหลบหลีกความรับผิดชอบแก่กัน ทั้งเปลืองพระราชทรัพย์เบียดหัวเงินเดือนให้แก่เจ้าพนักงานผู้น้อยๆ ในหน้าที่ต่างๆอีกด้วย

เพราะเหตุฉะนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานพระมหากรุณาบารมีปกเกล้าฯ รับพระราชทานยกเลิกศาลราชทัณฑ์พิเนทมารวมอยู่ในศาลพระราชอาญาเป็นศาลเดียว พิจารณาความอาญาทั้งปวง มีอธิบดีศรีนครบาลผู้ใหญ่คนหนึ่ง และผู้พิพากษาตามอัตรา

อนึ่งศาลแพ่งเกษมฯ แพ่งโกสิย เดิม ยังแยกกันอยู่เป็นสองกระทรวง ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานรวมกันเป็นกระทรวงเดียว เรียกว่าศาลแพ่ง แลแบ่งกันทำการเป็นแผนก ส่วนแพ่งสุภาวดี ๑ แพ่งประเพณี ๑ แพ่งเกษตร ๑ รวมอยู่ในนามชื่อว่า ศาลกระทรวงความแพ่ง มีอธิบดีใหญ่และผู้พิพากษาตามอัตรากำหนดในงบประมาณปี ๑๑๔ ซึ่งได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วนั้น ให้เป็นแบบฉบับสำหรับราชการสืบไป ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายร่างประกาศจัดราชการอันนี้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

กรมหลวงพิชิตปรีชากร

พ.ศ. ๒๕๐๘ มี.ค. ๗ ม.ค. ๒๕๐๘

ที่ ๑๐/๕๐๕, พ.ศ. ๒๕๐๘
วันที่ ๖ ม.ค. ๒๕๐๘
ถึงกรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ
จดหมายที่ ๑๕๓/๑๕๕๕๐ ลงวันที่ ๔ ม.ค.
๒๕๐๘ ซึ่งทรงประกาศรวมศาวนที่วัดที่ในท
เขตปกครองพิเศษ แขวงมณฑล
ได้ทราบความแล้ว ให้ส่งกรมหลวงพิษณุโลก
ออกประกาศตามท้องที่ส่วนนั้นเสีย

๒๕๐๘
๗/๒๕๐๘

ส.ค.พ.

ประกาศ
ยกศาลราชทัณฑ์พิเฑมารวมอยู่ในศาลพระราชอาญา
แลรวมศาลแพ่งเกษม ศาลแพ่งโกสี เปนศาลแพ่ง

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า

แต่ก่อนความพระราชอาญาคั่งค้างอยู่ในศาลมีมาก จึงได้ออกประกาศลงวันที่ ๓๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ตั้งศาลราชทัณฑ์พิเฑเพิ่มเติมขึ้นอีกศาลหนึ่งมีหน้าที่ผู้พิพากษาระลาการเจ้าพนักงานพิจารณาความอาญา เหมือนอย่างศาลพระราชอาญา เพื่อที่จะให้ความปลดเปลื้องแล้วไป ไม่ให้คั่งค้างสะสมอยู่ได้ตามกาลเวลา

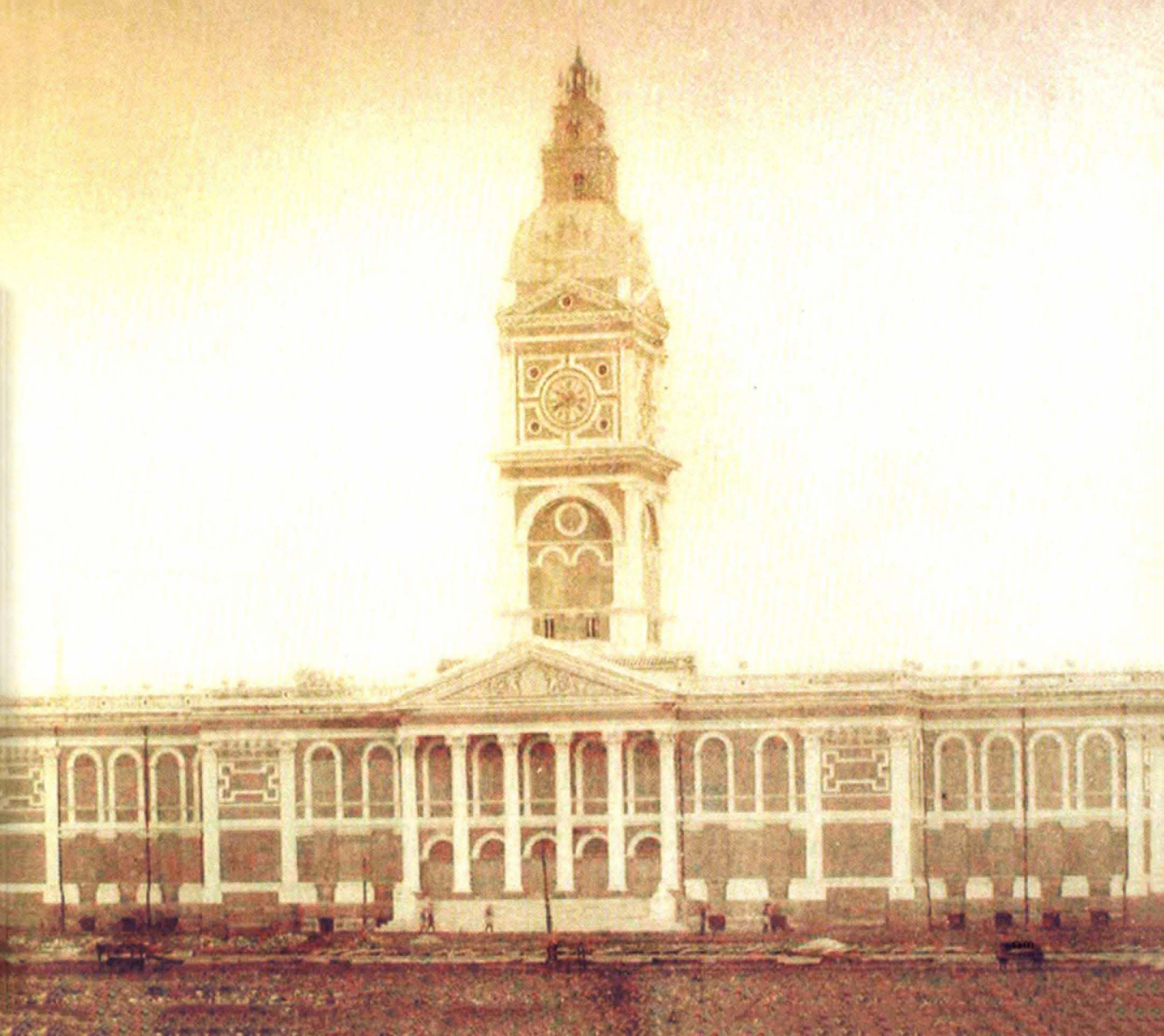
บัดนี้ มีพระราชประสงค์จะให้ผู้มีหน้าที่ทำการ ณ ศาลในสนามสถิตย์ยุติธรรม รวบรวมกันทำการตามแบบอันดี ให้เป็นหลักฐานในราชการสืบไป

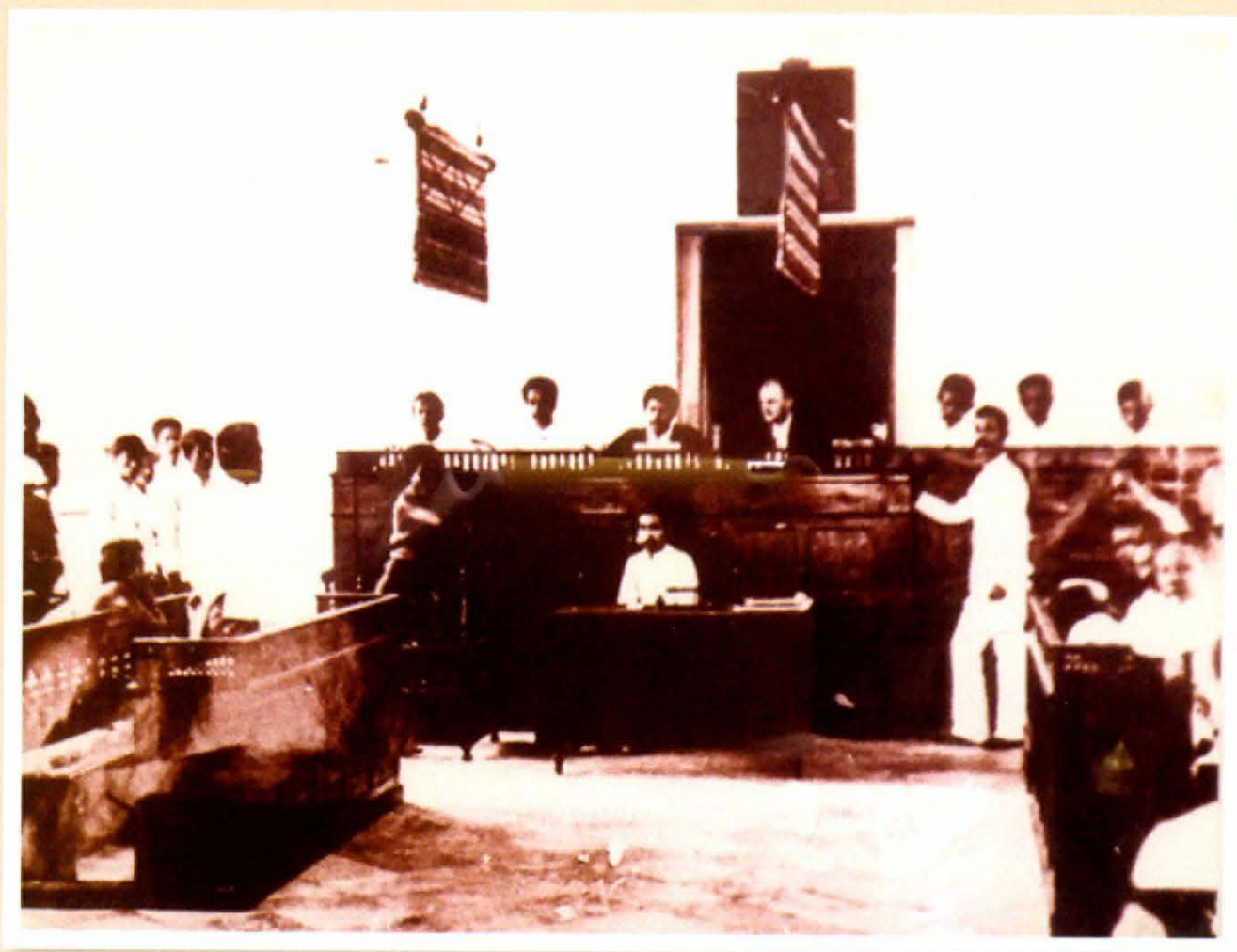
เพราะเหตุฉนี้ ตั้งแต่นี้ต่อไปให้เลิกศาลราชทัณฑ์พิเฑนั้นเสีย ยกมารวมในศาลพระราชอาญาเป็นแห่งเดียวกัน เรียกว่าศาลพระราชอาญา มีหน้าที่สำหรับพิจารณาแลรับฟ้องในคดีความอาญาทั้งปวงสืบต่อไป

อนึ่งศาลแพ่ง ซึ่งแต่ก่อนแบ่งอยู่เป็นสองศาล คือ ศาลแพ่งเกษม ๑ ศาลแพ่งโกสี ๑ ตั้งแต่นี้ต่อไป ให้ทำการรับฟ้องผู้มีอรรถคดีแลพิจารณาพิพากษาคดีความแพ่งทั้งปวง รวมกันเป็นศาลแพ่งแห่งเดียวเท่านั้น

ถ้าแลสืบไปภายหน้า มีความพระราชอาญาฤาความแพ่ง คั่งค้างมากกว่ากำลังแลเวลาที่ผู้พิพากษาจะทำการแต่ศาลเดียวให้แล้วสำเร็จไปได้ ก็ให้อธิบดีผู้พิพากษาใหญ่ในศาลพระราชอาญาฤาศาลแพ่งปลุกษาหาฤากับเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม จัดแบ่งแยกตัวผู้พิพากษาในศาลนั้นๆ ออกเป็นสองศาล ฤาสามศาลเป็นกองๆ ทำการพิจารณาคดีความที่มีมากนั้น กว่าที่จะสำเร็จล่วงแล้วไปให้พ้นกำหนดเวลาอันสมควรจะแล้วได้ เมื่อคดีความที่มีมากนั้นล่วงแล้วหมดน้อยไปแล้ว ก็ให้กลับรวมกันทำการแต่ศาลเดียว ตามหน้าที่กำหนดเดิมของศาลนั้นๆ สืบต่อไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๔ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ เป็นวันที่ ๙๙๖๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

การพิจารณาคดีของศาลพระราชอาญาในสมัยรัชกาลที่ ๕ พิจารณาคดีจำเลยที่อยู่ในบังคับ
ต่างประเทศ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่สถานกงสุลต่างประเทศรวมอยู่ในคณะผู้พิพากษาด้วย

การพิจารณาคดีอาญาสำคัญของศาลพระราชอาญา

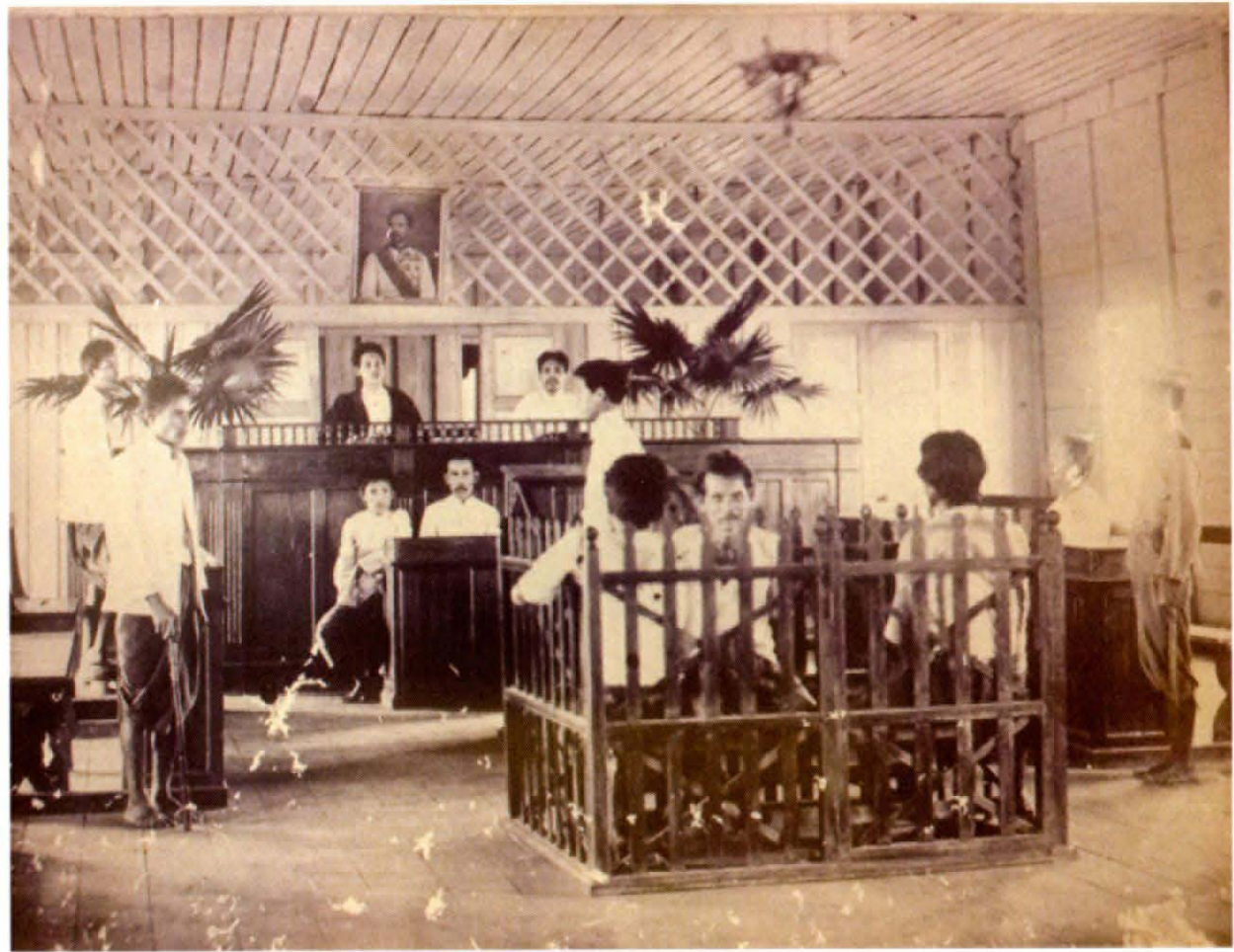
คดีพระยอดเมืองขวาง : การรุกรานอำนาจอธิปไตยทางศาล

คดีพระยอดเมืองขวางเกิดขึ้นเมื่อ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) ในขณะที่ประเทศไทยกำลังถูกคุกคามสันติภาพจากชาติตะวันตกนักล่าอาณานิคม พระยอดเมืองขวางเป็นข้าราชการในรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองคำมวน เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๒ มองซิเออร์ลูซคุมทหารเข้าปล้นค่ายและยึดเมืองคำมวนซึ่งเป็นหัวเมืองด่านปลายพระราชอาณาเขต โดยพระยอดเมืองขวางมีอาจต่อสู้ป้องกันได้ เนื่องจากเกรงว่าจะกระทบต่อพระราชไมตรีระหว่างกรุงสยามกับกรุงปารีส แล้วมีคำสั่งให้มองซิเออร์กรอสกุแรงพร้อมทหารราว ๒๐ คน คุมตัวพระยอดเมืองขวางกับพวกไปส่งที่เมืองท่าอุเทนโดยอ้างว่าราษฎรเกลียดชังพระยอดเมืองขวาง ระหว่างทางมองซิเออร์กรอสกุแรงกับทหารราว ๑๐ คน ได้ใช้กำลังจับกุมหลวงอนุรักษ์ ผู้ช่วยรักษาเมืองคำมวนไปกักขังเป็นตัวประกัน ครั้นวันที่ ๓ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๒ พระยอดเมืองขวางกับพวกได้เดินทางมาที่บ้านแก่งเจ๊กและตั้งให้ขุนวังเมืองท่าอุเทนเป็นผู้ไปเจรจาขอตัวหลวงอนุรักษ์คืน ระหว่างเจรจาได้มีเสียงปึงดังขึ้น ทหารไทยชาวโคราชและขุนวังถูกอาวุธปืนถึงแก่ความตาย จากนั้นก็เกิดการต่อสู้กันจนเกิดไฟไหม้ลูกกลม มองซิเออร์กรอสกุแรงนอนตายอยู่ในเรือนพักเพราะถูกกระสุนปืนเข้าที่ขมับ รัฐบาลฝรั่งเศสโกรธแค้นและฉวยโอกาสอ้างเป็นสาเหตุย้ายเอกราชของชาติไทย ดังนั้นจึงสั่งให้มองซิเออร์ปาวีเย่นประท้วงต่อรัฐบาลไทย โดยขอให้ลงโทษพระยอดเมืองขวางในสถานหนักและให้ประเทศไทยจ่ายค่าทำขวัญแก่ครอบครัวทหารฝรั่งเศส ญวนและเขมรที่ถูกทหารไทยฆ่าตาย รัฐบาลไทยได้ตกลงว่าจะปฏิบัติตามข้อกล่าวหาหากได้สวนได้ความว่าพระยอดเมืองขวางกระทำผิดจริง ฝรั่งเศสไม่ยินยอมและต้องการให้ไทยปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของตนฝ่ายเดียว เหตุการณ์ดังเคียดรุนแรงเพราะฝรั่งเศสข่มเหงและคุกคามอธิปไตยของไทยจนเกิดเป็นเหตุการณ์ที่เรียกว่า “วิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒” แต่ในที่สุดรัฐบาลไทยต้องจำยอมต่อฝรั่งเศสด้วยการลงนามในหนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒ ทั้งนี้เพื่อรักษาเอกราชของชาติไว้

ด้วยหนังสือสัญญาดังกล่าวยังผลให้ประเทศไทยต้องสูญเสียดินแดนฝั่งซ้ายปากตะวันออกของแม่น้ำโขงและบรรดาเกาะต่างๆ ให้แก่ฝรั่งเศส รวมทั้งต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อจัดตั้งศาลรับสั่งพิเศษขึ้นชำระความพระยอดเมืองขวางซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดร้ายแรงต่อคนในบังคับฝรั่งเศส องค์กรและผู้พิพากษา ได้แก่ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร อธิบดีผู้พิพากษาใหญ่ พระยาสิทธิราชเดโชชัย พระยาอภัยรณฤทธิ์ พระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ พระยาธรรมสารนิติดี พระยาธรรมสารเนตดี และพระยาฤทธิรงค์ธรรมาธิบดี ผู้พิพากษารอง หลวงสุนทรโกษา และนายหีบสำเรอ หุ้มแพร เป็นทนายแผ่นดิน พระยอดเมืองขวางได้แต่งตั้งมิสเตอร์เปต มิสเตอร์วิลเลียม อัลเฟรด ติลเลเก นายมี ธรรมมาชีวะ ต่อมาคือ หลวงดำรงธรรมสาร และนายเกตเป็นทนายจำเลย และมีหมอแฟรงค์ ฟูเตอร์ และมิสเตอร์สโกลด์รัมเป็นล่ามของศาล ส่วนมิสเตอร์มอแรนด์เป็นล่ามให้พระยอดเมืองขวาง นอกจากนั้นยังมีการแต่งตั้งหลวงรัตนานุปัติ ต่อมาคือ ขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง เวภาระ) เป็นยกกระบัตรศาล คดีนี้ใช้วิธีพิจารณาความแบบใหม่อย่างชาติตะวันตกเต็มรูป โดยมีห้องพิจารณาของศาลอุทธรณ์ในอาคารศาลสถิตย์ยุติธรรมเป็นสถานที่พิจารณาคดี ฝรั่งเศสแต่งตั้ง มองซีเออร์ดูโต อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เมืองไซ่ง่อน เป็นผู้แทนพิเศษมากำกับการชำระคดี เริ่มดำเนินการพิจารณาตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๑๓ จนถึงวันที่ ๑๒ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๓ รวม ๑๔ วัน ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๓ ได้นัดอ่านคำพิพากษาคดีประวัติศาสตร์ ศาลรับสั่งพิเศษได้วินิจฉัยด้วยความสุขุมรอบคอบ ชอบด้วยเหตุผล และเฉียบขาด เมื่อพยานโจทก์นำสืบไม่ได้ความแน่ชัดว่าจำเลยได้กระทำผิดตามที่โจทก์ฟ้อง จึงได้พิพากษายกฟ้อง ปล่อยตัวพระยอดเมืองขวางไป ชาวไทยและชาวยุโรปในประเทศไทยต่างพากันไปยกย่องชมเชยว่าศาลรับสั่งพิเศษตัดสินได้ซื่อตรงและยุติธรรมทุกประการ แต่ฝรั่งเศสไม่ยอมรับรองคำพิพากษาดังกล่าวโดยอ้างสัญญาน้อยข้อ ๓ ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า “...คองเวอนเมนต์ฝรั่งเศสรักษาอำนาจไว้ในการที่จะเห็นชอบว่าคำตัดสินลงโทษนั้นจะพอสมควรฤยัง ถ้ายังไม่เห็นพอแล้วก็ขอให้ศาลซึ่งมีตราการผู้ที่คองเวอนเมนต์ฝรั่งเศสจะกำหนดพิจารณาด้วยทั้งสองฝ่ายนั้นตัดสินใหม่” และยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลไทยรับนำตัว พระยอดเมืองขวางขึ้นพิจารณาในศาลยุติธรรมใหม่ รัฐบาลไทยได้พยายามเจรจาทางการทูต แต่ไม่เป็นผล จึงต้องจำยอมจัดตั้งศาลผสมกัน (Mixed Court) เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีพระยอดเมืองขวางอีกครั้ง โดยมีอัยการฝรั่งเศสมาดำเนินการฟ้องร้อง มีองค์กรและผู้พิพากษาฝรั่งเศสกับผู้พิพากษาไทยเท่ากันฝ่ายละ ๒ คน

แต่ให้มีหัวหน้าคณะเป็นผู้พิพากษาฝรั่งเศส และต้องมีการตั้งทนายความฝรั่งเศสให้ พระยอดเมืองขวาง ด้วย โดยกำหนดสถานที่พิจารณาคดีกันที่สถานทูตฝรั่งเศสในกรุงเทพฯ พระยอดเมืองขวางต้องยอม เสียสละอิสรภาพเพื่อรักษาอธิปไตยของชาติไว้ ในวันที่ ๑๓ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๓ ศาลผสมกันก็ได้ ตัดสินให้ลงโทษจำคุกพระยอดเมืองขวาง ๒๐ ปี ทั้งนี้ขัดกับหลักกฎหมายสากลที่ว่า “การกระทำ อันเดียวกันจะลงโทษสองครั้งไม่ได้” (Ne Bis In Idem) การเสียเอกราชทางการศาลและการปกป้อง อธิปไตยของชาติที่ทำให้คนไทยต้องถูกย้ายสิทธิและเสรีภาพ ก่อให้เกิดเป็นพระราชปณิธานอันแรงกล้า ขึ้นในพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะต้องปฏิรูประบบการศาลไทยเพื่อ ขจัดสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้ออกไปจากแผ่นดินไทย

นายโตสามมีข้าพเจ้าเคยเป็นคนเสียดิคุ่มดิคุ่มร้าย บางไสมยก็หายปรกติดีบ้าง บางไสมยก็กลับครุ่มคลั่งอีกดังนี้เนื่อง ๆ มา

ครั้นอยู่มาวันที่ ๕ เมษายน ร.ศ. ๑๑๑ (ตรงกับวันที่ ๕ ค่ำ ปีมโรงจัตวาศก ๑๒๕๔) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินประกาศเกาะสีชัง ตัวข้าพเจ้าเป็นพวกวิเศษศ ท้องเครื่องต้องเกณฑ์ตามเสด็จด้วย ข้าพจึงลานั้นนายโตสามมีข้าพเจ้าไป ที่ขณะนั้นนายโตสามมีฯ ข้าฯ ยังจอดเรือฉลอมประทุนขายสิ่งของที่บ้านดอนพันพี่ชายฯ ข้าฯ ที่นำวัดมหาธาตุตั้งแต่นั้นมาข้าพเจ้าก็ยังมิได้กลับเข้ากรุงเทพ ฯ จนถึงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๑ ซึ่งเป็นเวลาที่ข้าพเจ้ารู้ว่าพระยาสิทธิราชเดโชกับพวกจับเอานายโตสามมี ฯ ข้าฯ ทบุดีเขียนและล่ำมโซ่กักขังทรมานให้ได้ความทุกข์เวทนาสาหัสต่าง ๆ จนถึงแก่ความตาย ข้าพเจ้าจึงได้ทูลลาพระเจ้าที่นั่งนางเธอพระองค์เจ้าฟ่องสร้อยสองกลับจากเกาะสีชังเข้ามาถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๑ แล้วไปหาพระเทพผลเจ้ากรมกองตระเวรซ้าย ๆ บอกแก่ข้าพเจ้าว่า พระยาสิทธิราชเดโชไช้เอาตัวนายโตสามมีข้าพเจ้ามารับรักษาแต่นายโตสามมี ฯ ข้าฯ ผูกคอตายเสีย แต่เรือฉลอมของนายโตสามมี ฯ ข้าฯ นั้นพระเทพผลเจ้ากรมกองตระเวรซ้ายได้ให้ผู้มีชื่อเยี่ยมไปใช้เสียแล้ว ครั้นเวลาบ่ายข้าพเจ้าก็มาร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานกองกลางกระทรวงยุติธรรมผู้ทำการในหน้าที่กรมอัยการ ๆ พาข้าพเจ้ามาฟ้องต่อเจ้าพนักงานกรมรับฟ้องสนามสถิตย์ยุติธรรม ตามข้อความซึ่งสี่พจนได้ และตามพระราชกำหนดกฎหมายตั้งจะว่าต่อไปนี้

ข้อ ๒ เมื่อณวันที่ ๒๔ พฤษภาคมรัตนโกสินทรศก ๑๑๑ เวลาเช้าประมาณสามโมงเศษ นายโตมาจอดเรือฉลอมประทุนขายสิ่งของอยู่ในครองตลาดสมเด็จพระเจ้าทรงนามสมเด็จพระยา นายน้อยกับอ้ายเอมพวกพระยาสิทธิราชเดโชไช้บังอาจเอาไม้ตีนายโตฟกซ้ำตำเขี้ยวหลายแห่งแล้วผูกมัดนายโต แล้วนายรอดเอาไม้ตีนายโตอีกสามที่เอามือตบปากนายโตที่หนึ่ง แล้วนายน้อยอ้ายเอมนายรอดกับผู้มีชื่อพรรคพวกพระยาสิทธิราชเดโชไช้หลายคนช่วยกันเอาโซ่ล่ามนายโตไว้หว่านายโตเป็นผู้ร้ายขึ้นล่องลับบนตึกสมเด็จพระเจ้าทรงนาม

ข้อ ๓ ในวันเดียนั้นพระยาสิทธิราชเดโชไช้ นายน้อยนายรอดอ้ายเอมกล่าวหานายโตเป็นผู้ร้ายแล้ว ก็หาได้ส่งนายโตมายังเจ้ากระทรวงวังศาลพิจารณาตามกฎหมายไม่ ทนงศักดิ์ว่าตน

มียศดาศักดิ์ บังคับให้นายพุ่มซึ่งเป็นที่ขุนวิสุตอักษร กับบ่าวทาสเอาตัวนายโคเขียนหลังด้วย
 หวายโดยสาหัสประมาณ ๓๐ ทีแตกโลหิตไหลมีแผลแตกตามชายโคลงอ่อนข้างนำริมราวนม
 ซ้ายขวา แผลแตกโลหิตไหลข้างขวาสามแผลข้างซ้ายสองแผล ที่ชายโครงข้างขวามีแผลบวมซ้ำ
 ยาวประมาณคืบเศษ นายพุ่มให้อ้ายเอมมะปานยึดท้ายยึดมือนายโคนอนคว่ำลงแล้วให้อ้ายสุด
 เอาหวายเขียนคังว่ามานี้ แล้วพระยาสิทธิราชเดโชไชย์ให้นายรอดเอาตัวนายโคไปล่ามโซ่กึ่งซัง
 ไว้โดยพลการตนเอง พระยาสิทธิราชเดโชไชย์ นายพุ่มนายรอดนายนิอตอ้ายเอมมะปาน มี
 ความผิดล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายลักษณอาญาหลวง มาตรา ๒๑ และมาตรา ๓๗
 และลักษณโจรมาตรา ๓๔

ข้อ ๔ ครั้นวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๑ พระยาสิทธิราชเดโชไชย์กลับสั่งให้นายรอดเอาตัว
 นายโคมาที่บ้านพระยาสิทธิราชเดโชไชย์ ๆ สั่งให้นายหมัดกับอึ้งเอาตัวนายโคไปล่ามโซ่ลั่น
 กุญแจขังไว้ในห้องใต้กุณตึกของพระยาสิทธิราชเดโชไชย์ไว้ จนวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๑
 ได้ ๕ วัน ๖ คืน นายโคต้องทรมาณกายไว้ด้วยความลำบากยากแค้นและทนเจ็บปวดบาดแผล
 ซึ่งถูกตีถูกเขียนโดยสาหัสนั้นไม่ได้ นายโคอายุได้ ๓๕ ปีขาดใจตายด้วยบาดแผล พระยา
 สิทธิราชเดโชไชย์นายพุ่มนายรอดนายนิอตอ้ายเอมมะปานอ้ายสุดนายหมัดอึ้งมีความผิดล่วง
 ละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายลักษณอาญาหลวงภาค มาตรา ๒๑ และมาตรา ๓๗ และลักษณ
 โจรมาตรา ๓๔ และมาตรา ๖๖ และลักษณฉ้อโกง มาตรา ๒๐ ซึ่งพระยาสิทธิราชเดโชไชย์
 นายพุ่มนายรอดนายนิอตอ้ายเอมมะปานอ้ายสุดนายหมัดอึ้ง ทำทั้งนี้ ๆ ซ้ำ ๆ ได้รับความ
 เดือดร้อนนัก

เหตุฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ศาลเอาตัวจำเลยซึ่งมีชื่อต้องหาในฟ้องนี้มาพิจารณา
 ให้เห็นเท็จและจริง แล้วพิพากษาคัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดล่วงละเมิดพระราชอาญา
 ตามกฎหมาย กับขอให้ศาล ปรับพระยาสิทธิราชเดโชไชย์ นายพุ่มนายรอดนายนิอต
 อ้ายเอมมะปานอ้ายสุดนายหมัดอึ้งจำเลย

(๑) โดยอานตีจ้านายโตสามี่ ๆ ซ้ำ ๆ ด้วย $\left. \begin{array}{l} \text{ไม้} \\ \text{หวาย} \end{array} \right\} \text{ตายเงิน } \frac{๘๓๕๒^{(๑)}}{\quad}$

(๑) ๘,๓๕๒ บาท

(๒) ค่าปลุกตัวนายโตผู้ตายเป็นเงิน ๕๒๕ บาท

และขอให้ศาลบังคับจำเลยเสียค่าวิชาธรรมเนี่ยมแทนข้าพเจ้าจึงเต็มตามที่
ข้าพเจ้าได้เสียไปแล้วตามกฎหมาย

(ลงชื่อ)

อ้างแดงเป้าได้ลงลายมือเป็น
วงกลมไว้ เป็นสำคัญ } โจทก์

ได้ศาลตัดสินตามพระราชบัญญัติว่าด้วยบังคับโจทก์ให้ศาลก่อนฟ้องความอาญา
คดี ๑๑๑ แล้วแต่วันที่ ๒๐ เดือน มิถุนายน รศ. ๑๑๑๑

(ลงชื่อ)

เจ้าพนักงานกรมรับฟ้องสนามสถิตย์บุตรีธรรม
ได้เป็นผู้บังคับให้ศาลและได้รู้เห็นเป็นพยาน

ที่ ๔๒๖๘ วันที่ ๒๗ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๑

ร. ที่ ๒๐๗
๑๑๑ ย, ๑๖

เกาะสีชัง

วันที่ ๒๗ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

ถึง พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ ด้วยได้รับหนังสือที่ ๑๓/๓๘๔๐ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ เรื่องพระยาสิทธิราชเดโชไชยเขียนนายสิงโตแล้วขังไว้ในบ้าน ภายหลังปรากฏว่านายสิงโตผูกคอตาย ส่งฟ้องของอำแดงเป้าภรรยานายสิงโตมาด้วยนั้น ได้ตรวจดูแล้ว

ฝ่ายพระยาสิทธิราชเดโช ก็ทำเรื่องราวสารภาพแลชี้แจงเหตุการณ์มาฉบับหนึ่ง

เห็นว่าในบัดนี้ได้ตั้งศาลสถิตย์ยุติธรรมขึ้นเป็นหลักถานแล้วไม่จำเป็นจะต้องมี ตระลาการอื่นชำระความเรื่องนี้ ควรให้ศาลพระราชาญาพิจารณาให้ตลอด ได้ส่งต้นฟ้อง ของอำแดงเป้าฉบับหนึ่งเรื่องราวพระยาสิทธิราชเดโชฉบับหนึ่งมาในนี้ด้วยแล้ว ให้เธอบังคับ ให้ศาลพระราชาญาพิจารณาความเรื่องนี้เอาความจริงให้ตลอดไป

แต่การที่จะชำระตัวพระยาสิทธิราชเดโชไชยนั้น เห็นว่าพระยาสิทธิราชเดโชก็เป็น ข้าราชการผู้ใหญ่ไม่จำเป็นจะต้องจำยามตามธรรมเนียมพิจารณาความพระราชาญา ให้ยกการ ที่จะต้องจำพระยาสิทธิราชเดโชนั้นเสียไม่ต้องกักขัง เป็นแต่ให้มาให้การเป็นเวลาในเวลาชำระ

สยามินทร์

ต่อมาศาลพระราชอาญาซึ่งมีกรมหลวงพิชิตปรีชากร พระยาประชาภิจักรจักร พระธรรมสาตร และพระพิจารณา เป็นองค์คณะผู้พิพากษา (ในฐานะกรรมการศาลรับสั่งพิเศษ) ได้เรียงคำปรึกษา ลงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙) ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย โดยฟังข้อเท็จจริงว่าพระยาสิรราชเดโชไชย สั่งให้บ่าวเมียตนนายโตผู้ตายก็เพราะเชื่อตามคำบอกของบ่าวว่า นายโตเป็นคนร้ายขึ้น ลักล้วงบนตึกสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ มิได้มีเจตนาฆ่านายโต ให้ปรับไหมเป็นเงิน ๖๖ ชั่งเศษ ส่วนบ่าวทาสที่ทำร้าย ตบตีเมียตนนายโตเกินกว่าเหตุและเอาตัวคุมขังไว้จนนายโตถึงแก่ความตายอีก ๕ วันต่อมานั้น มีความผิด ให้จำคุกนายพุ่ม อ้ายเอม คนละ ๓ ปี สำหรับนายรอด นายน้อต อ้ายสุดและอ้ายหมัดตายในระหว่างพิจารณา ส่วนมะปานและอึ้งซึ่งเป็นผู้ยึดมือนายโตเมื่อ ถูกเมียตนตามคำบังคับของนายพุ่ม มีความผิดชั้นลหุโทษให้ภาคทัณฑ์ไว้

และมีพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๕ วันเดียวกันและส่งมาถึงกระทรวงยุติธรรม วันที่ ๓๐ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๕ ปรากฏอยู่ในสำนวน มีความดังนี้

ที่ ๕๒๘๕

ที่ ๒๗/๒๖๐ พระที่นั่งจักรกริมหาปราสาท

วันที่ ๒๘ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๕

ถึงกรมหลวงพิชิตปรีชากร

ได้รับหนังสือแลได้ถามเรื่องราวจากตัวเธอเอง ได้ความว่าเมื่อพิจารณาโดยความจริงเห็นว่า นายโตไม่ได้ผูกคอตัวตายๆ ด้วยความเจ็บปวด แต่ไม่แลเห็นได้ว่าพระยาสิทธิราชเดโชคิด พยายามจะฆ่าชีวิตร์นายโต แลไม่ได้เป็นผู้ดูแลให้ลงอาญาอันหนักดังนี้

เมื่อว่าตามธรรมเนียมที่ใช้อยู่ก็ควรจะปรึกษาวางบทตามทางความ การที่จะลดหย่อนผ่อนผันพระราชอาญาต้องเป็นอันแล้วแต่จะโปรด แต่คิดเห็นว่าพระยาสิทธิราชเดโช เป็นขุนนางมีบรรดาศักดิ์ใหญ่แลเป็นที่ปรึกษาราชการ ครั้นจะให้ปรึกษาวางบทลงโทษตามธรรมเนียมโดยรู้แน่แล้วว่าเพื่อทรงพระกรุณาลดหย่อนเท่านั้น ก็เป็นที่มิหวังมองเสื่อมเสียเกียรติยศ เพราะฉะนั้นจึงอนุญาตให้ปรึกษาความเรื่องนี้มาโดยตรงตามที่เห็นพอสมควรแก่ความยุติธรรม เป็นการพิเศษกว่าธรรมเนียมที่เคยเป็นอยู่นั้น

สยามินทร์

ส่วนคำพิพากษาที่ ๔๗

ความศาลพระราชอาญาจำนวนมี รศ ๑๑๑

อ้าแดง เบ้า

โจทย์

คดีในระหว่าง

พระยาศรีวิหราช เกลโซไชย นายพุ่มเป็น
ที่ขุนวิสุทธธักษร นายรอต นายอืด นายเอม } จำเลย
มะปาน อ้ายสุต อ้ายหมัด ชีรง

วันที่ ๒๕ สิงหาคมรัตนโกสินทรศก ๑๑๕

กรมหลวงพิทักษ์ปริชากร

พระยาประชาภิจักรจักร

ข้าพระพุทธเจ้า

พระธรรมสาคร

พระพิจารณา

กรรมการศาลรับสั่งชี้เสศ

ที่ ๒ กองพิพากษาพร้อมกันตรวจจำนวน เรื่องนี้ตลอดแล้ว

ได้ความว่า เติมวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน รศ ๑๑๑ เวลาเช้า

นายอืด คนเฝ้าบ้านสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงษ เห็นนายโต

ถือเสียมเหล็กไม่มีค้ำ เดินลงบรรโศกก็ถ่มเตีจ เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงษ

นายอืดเข้าใจว่านายโตเป็นผู้ร้าย เข้างัดก็ถ่ม นายอืดถ่มนายเอมภักดิ์

เข้าจับตัวนายโต นายเอมเอาไม้ไผ่ล่ามล็อกโศกถ่มนิ้วถึงยาวประมาณ

ศอกคือที่ถูกนายโตถ่มลง แล้วจับตัวนายโตมคมือไฟหลังผูกไว้กับเสาโคม

หน้าบ้านสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงษ นายอืดเอาโซล่ามเท้านายโต

ไว้อีกทีหนึ่ง แล้วนายอืดไปเชิญนายรอตผู้ซึ่งพวกจำเลยเข้าใจว่าเป็นตัวเอก

มาถามปากค่านายโต นายรอตเห็นนายโตคงมีมือไฟหลังโยงไว้กับเสา

โคมเหล็ก แลพัวนายโตนอนค้ำหน้าอยู่ยี่สิบคืน นายรอตตามนายโต ๆ

ไม่พูดเป็นแต่เดี๋ยวนั้น นายรอตเจ้ามือปีบปากนายโต ๆ กระจกขึ้นทำอากาศ
เหมือนคนเสียวจิต นายโตก็ไปเรียนพระยาศรีทราชเคไชโย ๆ จึงให้เอาตัว
นายโตมาที่บ้านพระยาศรีทราชเคไชโย ๆ ตามนายโต ๆ ทาพูดขอมประการ
โตไม่ แทะปากอุบอิบอยู่ พระยาศรีทราชเคไชโยตีเคาะระหัดคูถิรียนายโต
เห็นว่าแกลงมารยาทำเป็นคนเสียวจิต "จึงเชื่อว่านายโตเป็นผู้ร้ายจริงตามคำ
นายโต" แล้วพระยาศรีทราชเคไชโยจึงสั่งให้นายคุมเอาตัวนายโตไปขัง
หลังค่วยหวาน ๓๐ ที่ นายคุมก็นำเอาตัวนายโตไปขังบ้านสมเด็จพระ
บรมศาสดาวิสุทธิธรรมนิรมิต ปานยุคมือ นายเอมยุคเท้านายโตนอนคว่ำกลางถนน
ให้ขายสุกเอาไม่หวาน เข็มหลังนายโต ๓๐ ที่ แล้วภักเ็นเอาตัวนายโตไปมอบ
ให้นายรอตไว้ นายรอตเจ้ามือปีบปากนายโตไว้กับทอง แด็กเชิงตะพานหกน
เรือนนายรอต นายรอตโตก็ตรวจคุมดูแลนายโตเห็นที่หลังจึงแต่ขายเหล็ก
ตลอดถึงบ้าน เจอ มีแผลแตกโอบมาตามชายโครงนอนข้างนำริมราวเมฆงัว
ชายแผลแตกโลหิตไหลข้างขวา ๓ แผล ข้างซ้าย ๒ แผลกับที่ชายโครงข้างขวา
มีบาดแผลข้อมซ้ายยาวประมาณคืบ เลศตามแผลข้อมกว้างนิ้วกึ่งตลอดแผล กับที่นำ
ริมโศกแกมซ้ายมีแผลข้อมซ้ายโศกกว้างประมาณ ๒ นิ้วตรงหนึ่ง แล้วนายรอตเห็น
นายโตเจ็บปวดทรมานแผลกระเด็นกระสายไม่พบนายตุลาการ เห็นจนใจ "ครั้นรุ่งขึ้น
วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน รศ ๑๑๑ นายรอตไปหาพระยาศรีทราชเคไชโย ๆ ตาม
ถึงนายโต นายรอตเรียกเจ้านายโตที่ถูกเก็บขังหลังแตกไล่ไป-หัวหลัง
พระยาศรีทราชเคไชโยจึงว่า "ถ้านายโตเจ็บมากแผลมากก็ให้คืนเอาตัวนายโต
มาจะได้รักษาบาดแผลนายโตให้หายแล้วจะไต่ส่งตัวไม่ความกระตรวง แล้วนาย
รอตกับนายหม้อก็เอาตัวนายโตไปขังที่บ้านพระยาศรีทราชเคไชโย กลับภรรยา
พระยาศรีทราชเคไชโยจึงให้นายคุมตัวกับเอาตัวนายโตไปล้างโซ่ไว้ที่ศาลากลาง

สวนในย่านพระยาสุรสีห์ราช เกษไชย แล้วพระยาสุรสีห์ราช เกษไชยมอบ
ตัวนายโตให้ชิงรักษาไว้ ชิงมาตัวนายโตไปล่ามโซ่ไว้ที่ห้องชิงโตคุณ
พิทพระยาสุรสีห์ราช เกษไชย ครั้นวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พศ ๑๑๑ เวลาบ่าย
รุ่งขึ้นแก้วมูรชิง เหนายโตผูกคอฮี่แก้วจึงบอกชิง ๆ จึงมาร้องเรียก
นายโต ๆ หาพูดไม่ ชิงเข้าใจว่านายโตตายชิงจึงไปบอกกับนายนาถ
ว่านายโตผูกคอตาย นายนาถจึงมาดูนายโตเห็นนายโตยืนหลังถึงฝ่ายฝั่ง
นายนาถพิเคราะห์เห็นนายโตขาดใจตายเสียแล้ว เหตุ นี้พระยาสุร
สีห์ราช เกษไชยกับพวกเจ้าเลย ๔ คนจึงรู้ว่านายโตผูกคอตายเสียเอง
ทำให้เจ็บปวดตายคว้ยยากแค้นตั้งซึ่งโรคภัยท้าวโทษนี้ไม่

โตความเขมนี้ ข้าพระพุทธเจ้าแทนคว้ยเกล้า, ว่า ที่ขอจำเลย
ให้การแก้ว่า นายโตตายคว้ยผูกคอตายเองนั้น พยานจำเลย ๑๑ บ้าง
เบิกความถึงอาการที่นายโตผูกคอตาย แล้วได้เห็นนายโตผูกคอตายนั้น
ข้อความต่าง ๆ ไม่ตรงกัน เหตุผลไม่พอที่จะเชื่อว่าเป็นความจริงได้คือ
ในคำ ฮี่แก้ว ฮี่ปลั่ง พยานจึง เห็นคนแรกได้เห็นนายโตผูกคอตายนั้น เบิก
ความว่าพยานได้ยืนเสียงดังกึ่งกึ่งในห้องนายโต พยานมองดูตามช่องฝา
เกรก แต่ฝาเกรกนั้นเป็นเกรกตายพยานเห็นนายโตทำมือขวักไขว้พยาน
เห็นนายโตยืนเสียงดังฝ่าไม้ประตู่เข้ายืนกับกระเบื้อง พยานเรียกอำแดง
เจริญมาดู คำพยานผู้เห็นที่แรกก็ชี้เห็นโตว่าเป็นความเท็จ เพราะธรรมดา
ฝาเกรกตายซึ่งจะมอง เห็นโดยตรงนั้นไม่ได้ จะเห็นก็ชี้เห็น เบื้องต่ำ
ตรงของ เกรกลงไปเท่านั้น แลอำแดงเจริญเบิกความว่า อำแดงเจริญ
ฉลองเข้าไปในห้อง เห็นผู้ร้ายที่จับมาแก้ผูกคอต พยานบอกฮี่ปลั่ง ๆ บอกฮี่แก้ว
ให้ไปตามชิง ๆ มาเรียกนายโต ๓ คำนายโตไม่ขาน ชิงไปตามนายนาถ

พระยาสิทธิราชเคไชโยมีกษัตริย์ด้วยบุตร เจมณี เป็นแต่เชื่อตามคำข่าว
บอกว่านายโตผูกคอตายเท่านั้น แต่ในมูลเหตุที่นายโตตายนี้จึงลง เหนว่าพระ
ยาสิทธิราชเคไชโยแลพวกเจ้าเลยมีเจตนาพยายามฆ่านายโตให้ตายนี้ไม่ได้เพราะ
การที่เจ้าเลยกระทำนี้โดยเข้าใจว่า นายโตเป็นคนร้ายขึ้นลงกับนีกกรม เจ้า
เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงษ์ แต่ถึงดังนั้นก็ดี เมื่อพวกเจ้าเลยจับตัวนายโตว่าเป็น
ผู้ร้ายได้ ก็เป็นเวลากลางคืนแลหาได้ความว่านายโตมีอาวุธต่อสู้อย่างหนึ่งอย่างใด
ไม่ ก็ยอมแก่จะส่งนายโตไปยัง เจ้ากระทรวงโทพิจารณาเอาความจริงนี้หาเช่น
นี้ไม่ พระยาสิทธิราชเคไชโยเชื่อถ้อยคำนายโตซึ่งบอกฆ่านายโตเป็นผู้ร้าย
แลดูอำนาจไทยเทศก็หักท้าวไทยโดยที่นายโตถึงมาหา และเอาตัวนายโต
กักขังจำจองไว้ที่บ้านโตพลการเอง เป็นเหตุให้นายโตขมขื่นลำบาก นายโต
อายุได้ ๓๕ ปีอยู่ได้ ๕ วันตายในภายในกำหนดเช่นนี้ พระยาสิทธิราชเคไชโย
นายโต นายเจม นายขุนวิสุทรอักษร นายแสนนายรอก มะปาน อ้ายพัน
ชิง ล่วงพระราชอาญาที่มีความผิดเป็นมหันตโทษโดยโทษโดยลำคัมกับ
ต้องบทกฎหมายลักษณอาญาหลวงเก่า ๑๕ มาตรา ๑๔ ลักษณะวิวาทนา ๒๔ มาตรา ๒๐
พระราชบัญญัติเก่า ๒๒ บทที่ ๓ ให้เอาพิภพเกษียณอายุนายโตผู้ตายทั้งปวงพระยาสิทธิราช
เคไชโยตามบรรดาศักดิ์พระยาสิทธิราชเคไชโยถือศักดินา ๑๑๐๐๐ ไร่ปริมณาศาย
ศักดินา ๕๕ ค่าเป็นเงิน ๕๕๐ เป็นสินไหมถึงพิชัยถึงแล้วให้ปลงศพนายโตผู้ตายอีก
ใส่ศพนั่งตามเกษียณอายุนายโตผู้ตาย อายุ ๓๕ ปีเงิน ๑๔ ค่าถึง ให้นำแก้วแก้วเป่าทอง
ทำบุญส่งไปให้แก่นายโตผู้ตาย แล้วให้ปริมณณเดิมคณาตั้งตามบรรดาศักดิ์พระยาสิทธิ
ราชเคไชโยถือศักดินา ๑๑๐๐๐ ไร่ เป็นเงิน ๕๕๐ เป็นแต่พิชัยหลวงไว้จ่ายราชการ
แก่นายขุนวิสุทรอักษร เป็นผู้รับคำสั่งพระยาสิทธิราชเคไชโยเอาตัวนายโต
ไปทำโทษแก่นายขุนวิสุทร เห็นอยู่ในเวลาเขียนสีกับด้วย นายขุนวิสุทรอักษรกับ

ว่าเป็นข้าราชการผู้ดีแลขอสมควรจะตั้งทูลพระยาศรีทราชนครไชยไชย ฤๅมิ
ยนี้ที่ควรจะทรงทราบคุณากลนายโตจะมีอากาศเริ่มไชยวมร้ออยู่ประการใด
ใหญ่ระจักษ์ก่อน แลควรจะมีเมทาจิรณณณันแต่พอสมควร นี้นายชุมพลยังมี
ศึมิใหม่ปาน นายเอม ยึดเท่านายโตจนคิดว่าลงกลางถนน ให้อ้ายสุกเขา
หวานเรียนหลังนายโตถึงสาหัส นายโตคืนพลิกไปมารอยหวานป่ายโถมถึง
นำออกวางเมมทั้งชายทั้งชวา จนคุณเขียน เพื่อนบ้านมาหามปวมก็ยังไม่
นายชุมพล เมทาจิรณณณันได้คิดกรณาแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน เพื่อมนุษย์ด้วยกัน
นายชุมพล เหตุประจักษ์ให้นายโต เป็นอันครายแลภาให้พระยาศรีทราชนครไชยไชย
ผู้นายโตรับความผิดเสียทั้งนี้ แลนายนชักนายเอมผู้จับแลเห็นนายโต อ้ายสุก
ผู้เขียนแต่ถึงจะเป็นแก่คนโตอยู่ในบังคับพระยาศรีทราชนครไชยไชย แลนายชุม
พลวิสุทรอักษไรให้ทำกัศิ แต่การที่ทว่านั้นคนมีชื่อทั้งนี้อยู่ในถานเก็บใจพร้อม
ใจกันทำร้ายตบตีเขียนจำทำโทษนายโตถึงสาหัสเกินกว่าเหตุมีได้คิดแก้ไขวิตร
แลนายรอตเป็นอันอา เอมมีได้ทำการแก้ความว่าที่อา เอมพลอยรู้เห็น เป็นใจ
ปลดปล่อยความร้ายไว้ เห็นว่านายโตอากาศหนักกลมิ เขาตัวนายโตส่งคืนไปให้
พระยาศรีทราชนครไชยไชยเห็นนี้ นายชุมพลวิสุทรอักษไร นายนชัก นายเอม
นายรอต อ้ายสุก มีความผิดเป็นพียงมีโทษแต่ นายรอต นายนชัก อ้ายสุกป่วย
ตายในระหว่างพิจารณา ยังแต่ นายชุมพลวิสุทรอักษไรกับนายเอม ต้องบทให้
จำคุกนายชุมพลวิสุทรอักษไร อ้ายเอม มีกำหนดคดี ๓ ปีให้เช็ดทลาย แต่ นาย
ชุมพล อ้ายเอมต้องจำมาในระหว่างพิจารณาแต่เดือนกรกฎาคม รัตน ๑๑๑ ถึง
รัตนเดือนตุลาคม รัตน ๑๑๒ ได้ ๑ ปี กับ ๔ เดือนหักกลมลบกันลงคงให้จำคุก
นายชุมพลอีก ๑ ปี กับ ๘ เดือน จำคุกอ้ายเอมอีก ๑ ปี ๘ เดือนจึงจะครบ
กำหนดคดีโทษ

นำอ้ายหมัด อีวง เป็นแต่ผู้คุมทวนนายโต มะปาน เป็นผู้ยึดมือนายโต

เมื่อเขียนตามบังคับของพระยาศรีทราชนครไชยไชยแลนายพุ่ม มะปาน ถ้ายกหมึก
ซึ่งมีความผิด เป็นชนิดทุโธษ แต่ถ้ายกหมึกช่วยตายในระหว่างพิจารณายังแก้
มะปาน อีรง ควรให้ภาคทัณฑ์ไว้ ให้มะปาน อีรงพ้นโทษไปโดยบทพระอภัยการ
ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ม.พ.
๕/๓

ที่ตั้งศาลพระราชอาณาและศาลอาญา

ศาลพระราชอาณาเดิมตั้งอยู่ในอาคารศาลสถิตย์ยุติธรรม ดังปรากฏในจารึกหิรัญบัตรแจ้งว่า เมื่อสร้างศาลสถิตย์ยุติธรรมใน จ.ศ. ๑๒๔๔ (พ.ศ. ๒๔๒๔) นั้น เป็นที่ประชุมลูกขุนตระลาการ ขุนศาลทุกกระทรวง ศาลพระราชอาณาจึงรวมอยู่ในศาลสถิตย์ยุติธรรม นั้นด้วย ศาลสถิตย์ยุติธรรมเดิมตั้งอยู่บริเวณที่มีการก่อสร้างอาคารศาลฎีกาในปัจจุบันนี้ ก่อสร้างโดยบริษัท แกร์ชิบราเดอร์ จำกัด ราคาจ้างเหมาสิ้นพระราชทรัพย์ ๒,๔๒๗ ชั่ง ๔ ตำลึง การนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) สมุหพระกลาโหมเป็นแม่กองการสร้าง สถานที่สร้างเดิมนั้นเป็นที่ตั้งวังของ “เจ้านายฝ่ายวังหน้า” คือ วังถนนโรงครก ๑ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสาททิพากร และวังถนนโรงครก ๒ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ายุคนธร กรมหมื่นอนันตการฤทธิ พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ กรมพระราชวังบวร ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๒ และเจ้าจอมมารดาน้อยเล็ก ท่านเจ้าของวังทั้งสองประทับอยู่จนกรมหมื่นอนันตการฤทธิสิ้นพระชนม์ในรัชสมัย

ศาลสถิตย์ยุติธรรมเดิมมีหอสูงติดนาฬิกา ๔ ด้าน และมีบุษบกทองสัมฤทธิ์กับฉัตรทองสัมฤทธิ์ ๔ คัน ตั้งบนยอดหอสูง หลังก่อสร้างมาเพียง ๑๐ ปี หอนาฬิกาบนหลังคาศาลสถิตย์ยุติธรรมเกิดทรุดจนต้องรื้อลงหมดในปี ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕) ในภาพเป็นอาคารศาลสถิตย์ยุติธรรมภายหลังที่มีการรื้อหอนาฬิกาออกหมดแล้ว (บริเวณที่ก่อสร้างอาคารศาลสถิตย์ยุติธรรมนี้ ต่อมาเมื่ออาคารเก่าชำรุด ได้มีการสร้างอาคารศาลฎีกาปัจจุบันตรงบริเวณที่เป็นศาลสถิตย์ยุติธรรมเดิม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓)

รัชกาลที่ ๓ ถัดไปด้านหลังของศาลสถิตย์ยุติธรรมเดิมเป็นวังที่ประทับของพระองค์เจ้าก้อนแก้ว ต่อมาเป็นที่ประทับของพระองค์เจ้ามั่ง และพระองค์เจ้านพเก้าในกรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาท (วังหน้าในรัชกาลที่ ๑) เสด็จอยู่ต่อมาจนในรัชกาลที่ ๔ จึงเป็นที่ประทับของพระองค์เจ้ากำภูในกรมพระราชวังบวรมหาศักดิ์พลเสพ (วังหน้ารัชกาลที่ ๓) จนถึงรัชกาลที่ ๕ เมื่อพระองค์เจ้ากำภูสิ้นพระชนม์ในปี พ.ศ.๒๔๑๙ แล้ว หม่อมเจ้าในกรมอยู่ต่อมาจนมีการสร้างตารางสุโขทัยขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๓

ล่วงมา ๑๑ ปี ตรงกับ ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๔) นับแต่ประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม ได้ไม่ถึงปี พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ องค์เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้กราบบังคมทูลพระกรุณา ขอรับพระราชทานตึกที่ทำการหอสมุด เพื่อใช้เป็นตึกที่ทำการศาลพระราชอาญา หอสมุดเป็นตึกสองชั้น มีมุขหน้า ๓ มุข ตั้งอยู่ที่มุมตึกศาลฎีกาปัจจุบัน (เดิมเป็นศาลแพ่ง) ด้านทิศใต้ หอสมุดในขณะนั้นเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง ต้นสกุล เพ็ญกุล) บังคับบัญชาอยู่ ทั้งเจ้าพระยาเป็น ผู้ก่อสร้างหอสมุด ท่านจึงบ้ายเบียงอยู่นาน ที่สุดก็ยอมยกหอสมุดให้เป็นที่ทำการศาลพระราชอาญา นับเป็นครั้งแรกที่ศาลพระราชอาญามีที่ทำการเป็นเอกเทศตามหลักฐานทางราชการดังนี้

ร. ที่ $\frac{๓๓๘}{๑๑๑}$ ย.๒๓

ที่ ๗๑๘๓ รับวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๑๑๑
เกาะสีชัง

๒๔

วันที่ ๙ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

ถึงพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ ด้วยเรามีหนังสือ ที่ ๑๒/๓๑๙๐ ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๑๑๑ ขออนุญาตเพิ่มศาลขึ้นอีกสองศาล คือศาลแพ่ง ศาลพระราชอาญา แลขอหอสมุดเป็นศาลพระราชอาญานั้น ได้ทราบความแล้ว ที่จะคิดตั้งศาลขึ้นอีก ๒ ศาลนี้ เปนการชอบแล้ว ถ้าไม่จัดเพิ่มขึ้นอีก เหนจะชำระไม่ทันเปนแน่ ซึ่งจะขอหอสมุดเป็นศาลอีกนั้น ก็สมควรเพราะอยู่ติดกัน แต่หอสมุดจะย้ายไปอยู่ที่แห่งใด จะต้องให้เจ้าของกรมคิดดูก่อน ถ้าจะให้ไปอยู่ที่วังกรมขุนเจริญเวลานี้พระศพท่านก็ยังอยู่ แลดูเหมือนจะโตเกินต้องการไปด้วย เดิมกรมขุนนริศรจ้องไว้ว่าจะเอาเปนออฟฟิศโยธาธิการเดี๋ยวนี้จะเลิกไปแล้วฤาประการใดไม่ทราบ จะต้องได้ถามดูก่อน

สยามินทร์

ร. ที่ $\frac{๓๔๒}{๑๑๑}$ ส, ว, ๔

ที่ ๗๔๓๗ ที่ ๑๗ สิงหาคม ๑๑๑

เกาะสีชัง

๒๕

วันที่ ๑๐ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

ถึงเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง ด้วยสวัสดิโสภณ จะขอหอสส์สติเป็นศาลพระราชอาญา เพราะที่ศาลสถิตย์ยุติธรรม มีไม่พอที่จะขยายศาลให้มากขึ้นอีกได้ แต่เดี๋ยวนี้ก็เป็นการยึดเยียดลูกความได้ความลำบากอยู่แล้ว ที่หอพระสส์สติเดี๋ยวนี้นี้ตั้งอยู่ใกล้ศาลแลในหอสส์สติไม่มีการว่าความฤาชำระตัวเลขอย่างใด มีแต่ศาลเทพารักษ์กับเถบียนหางว่าวเก็บไว้ ถ้าจะย้ายไปที่อื่นก็พอจะได้ เห็นว่าศาลที่จะว่าความคิดจะรวมให้อยู่แห่งเดียวกันแต่ศาลสถิตย์ยุติธรรมไม่พอ ก็ควรที่จะใช้หอสส์สติซึ่งเป็นที่ใกล้ชิดกัน ไม่เป็นการแยกศาลไปอีก แต่จะย้ายไปตั้งอยู่ที่แห่งใดจะเป็นที่สมควรแก่การในกรมพระสุรัสวดี นั้นให้คิดอ่านดู จะได้จัดการต่อไป

สยามินทร์

ส. ที่ $\frac{๒๖๐}{๑๑๑}$ ย.๑

ที่ ๘๐๗๗ ที่ ๒๗ สิงหาคม ๑๑๑

ออฟฟิศไปรเวตสิเกรตารีหลวง,

พระที่นั่งจักรกริมหาปราสาท

๒๕

วันที่ ๒๕ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

ทูลพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ ด้วยท่านจดหมายที่ ๑/๖๑๘๑ มาเดือนหนังสือที่ ๑๒/๓๑๙๐ เรื่องขอหอสส์สติเป็นศาลพระราชอาญานั้น ได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้มีพระราชหัตถเลขาถาม เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงกราบบังคมทูลพระกรุณามาว่า จะย้ายมาที่ศาลต่างประเทศ ทรงพระราชดำริเห็นชอบตามเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงกราบบังคมทูลพระกรุณานั้น และโปรดเกล้าฯ พระราชทานหอสส์สติเป็นศาลพระราชอาญาตามที่กราบบังคมทูลพระกรุณาขอขึ้นแล้ว

สมมตอมรพันธ์

ตึกที่ทำการหอສສຕີในสมัยรัชกาล
ที่ ๕ ต่อมาได้ใช้เป็นี่ทำการของศาล
พระราชอาญา

ตึกສສຕີเก่า ท่านเจ้าพระยามหิธรได้
เล่าไว้ว่า เดิมเป็นตึก ๔ หลังด้วยกัน หลังคา
มุงกระเบื้องจีน ตึกสองข้างสูงสะเทิน ตึก
เล็กด้านหลังที่ใช้เป็นห้องขังเป็นตึกชั้นเดียว
ส่วนหลังกลางเป็นตึกใหญ่สองชั้น ตึก
สามหลังนอกจากหลังเตี้ยเล็กหลังคาซูด
อ่อนเห็นถนัด แต่หลังกลางนั้นพื้นห้องใหญ่
ซูดแล้ว เมื่อใช้เป็นโรงเรียนกฎหมายต้องเอา
เสาสองต้นค้ำจุนไว้ มาแก้ไขเปลี่ยนรูปใหม่
ในสมัยเจ้าพระยาอภัยราชา เป็นเสนาบดี
กระทรวงยุติธรรม (พ.ศ. ๒๔๕๕ - พ.ศ. ๒๔๖๙)

ศาลอาญาที่สร้างขึ้นใหม่แทนหอສສຕີ

ต่อมาที่ทำการศาลอาญามีการก่อสร้างขึ้นใหม่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ภายหลังที่การก่อสร้างตึกกระทรวงยุติธรรมเสร็จแล้ว ได้มีการก่อสร้างกลุ่มอาคารที่ทำการศาลอุทธรณ์และศาลอาญาต่อจากปีกตึกกระทรวงยุติธรรมด้านถนนราชินี ไปจรดถนนหน้าหีบเผยแพร่ โครงการก่อสร้างนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ดังปรากฏหลักฐานในบันทึกของกระทรวงความว่า

การก่อสร้างกระทรวงยุติธรรมและศาล มีโครงการก่อสร้างแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ สร้างที่ทำการกระทรวงยุติธรรม ระยะที่ ๒ สร้างที่ทำการศาลอุทธรณ์และศาลอาญา ต่อจากปีกตึกกระทรวงยุติธรรมด้านถนนราชินีไปจรดถนนหน้าหีบเผยแพร่ ระยะที่ ๓ สร้างที่ทำการศาลฎีกาและศาลแพ่ง ต่อจากปีกตึกกระทรวงทางด้านถนนราชดำเนินไปจรดถนนหน้าหีบเผยแพร่ การก่อสร้างระยะที่ ๑ ได้สำเร็จไปแล้ว

การก่อสร้างที่ทำการศาลอุทธรณ์และศาลอาญา ซึ่งเป็นการก่อสร้างระยะที่ ๒ การดำเนินการก่อสร้างได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาดำเนินการก่อสร้าง ประกอบด้วย

๑. นาวาเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ
๒. พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ (วงศ์ ลัดพลี) ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ
๓. หลวงจักรปาณิศรศีลวิสุทธิ (วิสุทธิ ไกรฤกษ์) เป็นกรรมการ
๔. พระสาโรชรัตนนิมมาน (สาโรช ร. สุขยางค์) เป็นกรรมการ
๕. หลวงธรรมบุญวุฒิกร (ประวัติ ปัตตพงษ์) เป็นกรรมการ

- ๖. หลวงบุรกรรมโกวิท เป็นกรรมการ
- ๗. นายหมีว อภัยวงศ์ เป็นกรรมการ
- ๘. นายเอฟ บิสโตโน เป็นกรรมการ

กับผู้แทนเนติบัณฑิตยสภา (หลวงเมธินฤปกรณ์) เป็นกรรมการ การวางแบบแปลนแผนผังอยู่ภายใต้ความอำนวยการของ พระสารีโรชรัตนนิมมาน และได้แต่งตั้งให้พระสารีโรชรัตนนิมมาน หลวงบุรกรรมโกวิท หลวงจักรปาณิศรีศิริวิสุทธิ เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง

ตึกที่ทำการศาลเป็นรูป ๔ เหลี่ยมรี ขนาดยาว ๑๕๗.๐๐ เมตร กว้าง ๑๖.๐๐ เมตร เป็นตึก ๓ ชั้น ตอนกลางทำเป็น ๔ ชั้น มีมุขยื่นออกไปข้างหน้า ๒.๕๐ เมตร กว้าง ๕๐.๐๐ เมตร มุขยื่นออกไปข้างหลัง ๒๒.๐๐ เมตร กว้าง ๓๒.๐๐ เมตร ใช้เป็นที่ทำการของศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์และศาลอาญา (ศาลฎีกาอาศัยชั่วคราว) สำหรับที่ทำการของศาลอาญานั้น อยู่บริเวณชั้นที่ ๒ ตลอดทั้งชั้น มีห้องอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ห้องประชุม ห้องผู้พิพากษา ห้องรับแขก ห้องจำศาลกับเจ้าหน้าที่ และห้องพิจารณาคดี ๑๑ ห้อง

ชั้นล่าง จัดเป็นห้องคุมขังผู้ต้องขังและจำเลย รวมถึงห้องผู้ควบคุม จากห้องคุมขังมีถนนทางเดินสำหรับผู้ต้องขังเดินไปสู่ บัลลังก์พิจารณาคดีโดยไม่ต้องผ่านบุคคลใดๆ

ราคาก่อสร้าง

๑. ค่าก่อสร้างตัวตึก	๓๘๘,๐๐๐	บาท
๒. ค่าติดตั้งไฟฟ้า	๑๒,๐๐๐	บาท
๓. ค่าทำถนนบริเวณศาลและติดประปา	๑๐,๒๖๑	บาท
๔. ค่าเครื่องครุภัณฑ์ต่างๆ	๒๑,๐๐๐	บาท
๕. ค่าจ้างผู้คุมงานก่อสร้างและค่ารถนายช่างตรวจการ	๔,๕๐๐	บาท
รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน	๔๓๕,๗๖๑	บาท

การดำเนินการก่อสร้างเริ่มเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๔ จากนั้นวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๘๖ จึงได้ย้ายที่ทำการศาลอาญาไปยังที่ทำการใหม่ด้านถนนราชินีและทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๖

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลอาญา เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๓๒

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญา เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๕

อาคารศาลอาญาซึ่งอยู่ติดกับอาคารกระทรวงยุติธรรมด้านถนนราชินี เปิดทำการมาเป็นเวลา ๓๐ ปีเศษ ปรากฏว่าคับแคบไม่เพียงพอกับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้น กระทรวงยุติธรรมจึงให้ใช้อาคารศาลแขวงซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนหน้าหีบเผยแพร่ตรงข้ามกับอาคารศาลอุทธรณ์และศาลอาญา เป็นอาคารเพิ่มเติม แต่คงปรากฏจำนวนคดีในกรุงเทพมหานครเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นอุปสรรคแก่ศาลอาญาที่จะพิจารณาพิพากษาคดีให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างรวดเร็ว กระทรวงยุติธรรม จึงได้ทำการก่อสร้างอาคารศาลอาญาขึ้นใหม่บนที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้เข้ามาจำนวน ๔๐ ไร่ เริ่มทำการก่อสร้างเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ และทำพิธีวางศิลาฤกษ์ที่ทำการศาลอาญาเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ ตรงกับวันพุธขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๕ ปีมะเส็ง โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราชได้ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลอาญา ขณะนั้นนายสะอาด ปิยวรรณ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นายสวัสดิ์ โชติพานิช ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงยุติธรรม และนายกิติ บุรพรัตน์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา และในวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๔ ตรงกับวันจันทร์ แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะแม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ มาทรงประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญาอย่างเป็นทางการ เป็นอาคาร ๑๓ ชั้น ขนาด ๑๐๒ บัลลังก์ ตามแบบของกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย ตึกอาคารกว้าง ๕๐.๖๐ เมตร ยาว ๑๓๕.๘๓ เมตร เป็นเงินค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๔๑๖,๑๘๒,๔๐๒ บาท ขณะนั้น นายประภาศน์ อวยชัย ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นายประเสริฐ บุญศรี ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงยุติธรรมและนายสกล เหมือนพะวงศ์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

คำกราบบังคมทูล
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

โดย

ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

เนื่องในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญา และศาลอุทธรณ์ภาค ๓

ณ ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๕ เวลา ๑๕.๐๐ น.

ขอพระราชทานกราบบังคมทูล ทรงทราบฝ่าละอองพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้าศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมพร้อมด้วยบรรดาข้าราชการในสังกัดศาลและกระทรวงยุติธรรม ตลอดจนบรรดาข้าราชการและเหล่าพลสกนิกรที่ได้มาเฝ้ารับเสด็จต่อหน้าพระพักตร์ต่างมีความปลื้มปิติและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ได้ฝ่าละอองพระบาทได้พระราชทานพระราชวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาทรงประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญาและศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ในวันนี้อย่างหาที่สุดมิได้

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราชวโรกาสกราบบังคมทูลถึงความ เป็นมาของการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลอาญาและศาลอุทธรณ์ภาค ๓ โดยสังเขป ดังนี้

ด้วยอาคารที่ทำการศาลอาญาหลังเดิมก่อสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ คับแคบ ไม่เอื้ออำนวยต่อการปรับปรุงขยายรับกับปริมาณคดีที่เข้ามาสู่การพิจารณาของศาลอาญาได้ ประกอบกับคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ย้ายอาคารที่ทำการศาลอาญาและศาลแพ่งออกไปจากบริเวณเกาะกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน กระทรวงยุติธรรมได้มอบหมายให้กรมโยธาธิการออกแบบอาคารที่ทำการศาลอาญา ขนาด ๑๐๒ บัลลังก์ สูง ๑๓ ชั้น และกระทรวงยุติธรรมได้ว่าจ้าง บริษัทรวมนครก่อสร้าง (ประเทศไทย) จำกัด ก่อสร้างบนที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย ร่วมกับอาคารประกอบอื่น ๆ และปรับปรุงชั้นที่ ๑๓ เป็นที่ทำการศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ด้วย เป็นเงิน ๔๑๖,๑๘๒,๔๐๒

บาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
ได้ฝ่าละอองพระบาทเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์
อาคารหลังนี้ เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๓๒ ไปแล้ว อาคารที่ทำการศาลอาญาและ
ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ แห่งนี้ เป็นอาคารที่สง่างามและมีเอกลักษณ์ของศาลปรากฏ
อย่างเด่นชัด เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมของประเทศ
และมีพื้นที่ใช้สอยอย่างเพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มีบรรทัด
เกี่ยวข้องกับดีเป็นอย่างดี เป็นอาคารที่เหมาะสมที่จะน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวาย
เฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยองค์สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถเจริญ
พระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในปีนี้ และร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสที่กระทรวงยุติธรรม
สถาปนาครบ ๑๐๐ ปี เหล่าข้าพระพุทธเจ้าต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็น
ล้นพ้นในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระ-
หม่อมให้ฝ่าละอองพระบาทเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญาและศาลอุทธรณ์
ภาค ๓ ในวันนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นมหามงคลฤกษ์แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทาน
กราบบังคมทูลได้ฝ่าละอองพระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญาและศาลอุทธรณ์ภาค ๓ เพื่อเป็นศิริมงคล
แก่อาคารที่ทำการศาลดังกล่าวสืบไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

กำหนดการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปทรงเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญา
และศาลอุทธรณ์ภาค ๓
ณ ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดยาว กรุงเทพมหานคร
วันจันทร์ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๕

-
- เวลา ๑๔.๐๐ น. - สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งถึงที่ทำการศาล
อาญา และศาลอุทธรณ์ภาค ๓
- ประธานศาลฎีกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และ
ข้าราชการผู้ใหญ่ เฝ้าฯ รับเสด็จฯ
 - เสด็จฯ เข้าสู่พลับพลาพิธี
 - ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย
 - ทรงกราบ
 - ประทับพระราชอาสน์
 - ทรงศีล
- (ประธานสงฆ์ถวายศีลจบ)
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กราบบังคมทูลรายงาน
 - เสด็จฯ ไปยังแท่นทรงกดปุ่มไฟฟ้าเปิดแพรคลุมป้าย

“ศาลอาญา และศาลอุทธรณ์ภาค ๓”

(พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงานลั่นฆ้องชัย
ประโคมสังข์ แตร ดุริยางค์)

- เสด็จฯ เข้าสู่พลับพลาพิธี
- ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมถวายพระสงฆ์
- ประทับพระราชอาสน์
- ทรงหลังทักษิณาทก

(พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก)

- เสด็จฯ ไปทรงกราบที่หน้าเครื่องนมัสการ
- เสด็จฯ ขึ้นสู่ภายในอาคารชั้น ๓
- เสด็จฯ เข้าสู่ห้องรับรอง
- ทรงลงพระนามาภิไธยในแผ่นศิลา และสมุดที่ระลึก
- ทรงเปลี่ยนฉลองพระองค์ครุย
- เสด็จฯ ออกประทับ ณ บัลลังก์
- ทรงเป็นองค์ประธานร่วมการพิจารณาพิพากษาคดี
- เสด็จฯ ไปทรงเปลี่ยนฉลองพระองค์ครุย
- เสด็จฯ ประทับรถยนต์พระที่นั่ง
- เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การแต่งกาย - แต่งเครื่องแบบปกติขาว

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
ทรงลงพระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยมของศาลอาญา ในการเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์
ทรงเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญา เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๕

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
ทรงประทับบังลังก์พิจารณาคดี ในการเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์
ทรงเปิดที่ทำการศาลอาญา เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๕

หนังสืออ้างอิง

1. กระทรวงยุติธรรม, “การตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญา”, ธรรมศาสตร์สมัย 1,1 (16 เมษายน ร.ศ. 116)
2. กองทัพบก, ทวิสมโภช วโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา - มหารัชชมงคลสมัย ในรัชกาลสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2533.
3. กองทัพอากาศ, กองทัพอากาศ Royal Thai Armed Forces. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน),
4. คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนากระทรวงยุติธรรม, สถาปนากระทรวงยุติธรรมครบรอบ 99 ปี. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2534.
5. คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย, รายงานการประชุมเสนาบดีสภา รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคที่ 2 รายงานการประชุมเสนาบดีสภา ร.ศ. 112 ตอน 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2547.
6. คณะกรรมการเตรียมการรับเสด็จ พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, เมื่อวันวานของศาลยุติธรรม. ที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินทรงนำคณะอาจารย์และนักเรียนนายร้อย ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่ศึกษาศาสตราจารย์กานต์กวีกาญจนพันธ์วัฒนาของผู้อำนวยการสำนักงานศาลยุติธรรม. 2548.
7. คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์และวิชาการศาลปกครอง, จาก...แดนซีลอฟสเตด คือ ที่ปลูกพระราชการแผ่นดินสู่...ศาลปกครอง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดิน ดีไซน์ จำกัด, 2553.
8. จารึกหิรัญบัตร ดุลพาท เล่ม ๒ ปีที่ ๗
9. เขียว เจริญวัฒนา, ประวัติศาสตร์แห่ง ดุลพาท เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์, 2525.
10. นิกร ทัสส์โร, ๘๔ พรรษา พระภูมิบาล รอยเสด็จ ภูมิสถาน ศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555.
11. นิกร ทัสส์โร, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2549.
12. บุษยา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, บรรณาธิการ. คชธรรม ครองไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
13. มาลี พันธุ์ประเสริฐ. บรรณาธิการ. 108 ปี ราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร: 2554.

14. วรา ไวยหงษ์, ประวัติศาลอาญา ดุสิตพาท เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์, 2525.
15. ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว, ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว. ฉะเชิงเทรา: 2551.
16. ศาลจังหวัดอุบลราชธานี, หนึ่งศตวรรษศาลจังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท, 2551.
17. ศาลฎีกา, เฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พระบารมีปกเกล้าฯชาวศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : 2549.
18. ศาลอุทธรณ์, ที่ระลึก 119 ปี ศาลอุทธรณ์. กรุงเทพมหานคร: 2554.
19. ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการศึกษารวบรวมข้อมูลด้านการเมืองการปกครองของไทยข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันฝ่ายตุลาการ. สถาบันพระปกเกล้า, 2546.
20. สถาบันวิจัยและพัฒนาศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, 130 ปี ศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพลส จำกัด, 2555.
21. สมาคมนักเรียนเก่าราชาธิวาส, ศิลปกรรมราชาธิวาส. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิววัฒน์ การพิมพ์ จำกัด, 2556.
22. หนังสือที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินเปิดที่ทำการ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ ภาค ๑ ศาลอุทธรณ์ ภาค ๒ ศาลแพ่ง และศาลภาษีอากรกลาง วันจันทร์ที่ ๗ กันยายน ๒๕๓๕ และเปิดที่ทำการศาลอาญา และศาลอุทธรณ์ ภาค ๓ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๕.
23. หนังสือที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคารศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญาธนบุรี และ ศาลแขวงธนบุรี

สำนักงาน

ศาล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาญา

นางสาวรุ่งระวี โสขุมา นายโชคชัย รุจินินนาท นายธงชัย เสนามนตรี นายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์ นายพงษ์ศักดิ์ ตระกูลศิลป์

แถวนั่ง จากซ้าย: ๑)นายชาญชัย ณ พิกุล ๒)นางวิรา ณ พิกุล ๓)น.ส.เยาวรัตน์ กุหลาบเพชรทอง ๔)นายสุรพล โตศักดิ์ ๕)นายศราวุธ ภาณุธรรมชัย ๖)นายสามารถ อาจณรงค์ ๗)น.ส.ศรียา เลิศศาสตร์วัฒนา ๘)นายสันติ บุตรดี ๙)นายพิรัชต์ ปิยะนา
 ๑๔)นายธงชัย เสนามนตรี ๑๕)นายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์ ๒๐)น.ส.รุ่งระวี โสขมา ๒๑)นายเทวัญ รอดเจริญ ๒๒)นายสุวิทย์ รัตนสุนทร ๒๓)นายสมภาค ทองหวาน ๒๔)นายสุรจิตร ศรีบุญมา ๒๕)นายนรพัลลภ บุญสิทธิ์ ๒๖)นายปิยะสิริ
 แถวยืน จากซ้าย: ๑)นายทวีป วัฒนาศรี ๒)นางกัญญาณัฐ บางพาน เด่นดี ๓)น.ส.สุดปรารถนา นิละไพจิตร ๔)น.ส.จรัมจิต พันธุ์ทวี ๕)นางนิตยา แยมศรี ๖)นางเนติญา คงทอง ธรรมญาณเนตร์ ๗)น.ส.ลดาวัลย์ อริยสิทธิ์ ๘)น.ส.นิชญา ปราณ
 ๑๗)นายรัฐวิชัย อนันตวิทยานนท์ ๑๘)นายพีระพัฒน์ มหาโพธิกุล ๑๙)นายนิธิภัทร์ สถาปนสุด ๒๐)นายพลพิพัฒน์ วรชานาคมน์ ๒๑)นายพิสิษฐ์ เจริญสุข ๒๒)นายนราธิป บุญญพนิช ๒๓)นายโมฆฤทธิ นาสมใจ ๒๔)นายชยภัทร และ
 ๓๓)น.ส.อิสริยา ยงพานิชย์ ๓๔)น.ส.อักษราภัก สารธรรม ๓๕)น.ส.พัฒนา ชูสอน ๓๖)น.ส.อรณี ขาญศักดิ์วานิช ๓๗)นางเพียงดา บุญไพรรัตน์สกุล ๓๘)นางอุทัยวรรณ ตีปะวาโร ๓๙)น.ส.พัชริยา โมกขมรรคกุล ๔๐)น.ส.ชนภา ขอนพิณ

นายชวัญชาย บุรพเจตนา ๑๑)นายพนตล บุญไพศาลบันดาศ ๑๒)นายเฉษฐา ยวงทอง ๑๓)นายศุภเชษฐ์ คุสุวรรณ ๑๔)นายสุทธินันท์ รักความสุข ๑๕)นางวรรณพร รักความสุข ๑๖)นายพงษ์ศักดิ์ ตระกูลศิลป์ ๑๗)นายโชคชัย รุจินินนาท
 ๑๘)นายจรัญ นาคเสน ๒๘)นายสมภพ บัวยังยืน ๒๙)นายนิติพงษ์ ธีรุ่งเรือง ๓๐)นายวิกรม วรการ ๓๑)นายณัฐดนัย ศกุนตนาครุฑิส ๓๒)นายนพกร กล้าทวี ๓๓)นายทรงเดช บุญธรรม ๓๔)นายศุภภากร สวัสดิ์ ๓๕)นายอรรถการ พูเจริญ
 ๓๖)น.ส.อุมภาพร ภัทรวิฑูร ๑๐)น.ส.ลัดดาวัลย์ แก้วประเสริฐ ๑๑)น.ส.ดิเรกนันต์ ดุริยะสาย ๑๒)น.ส.ภัทราภัค นียมสูงจริต ๑๓)น.ส.โพลิน อภิทักษกุล ๑๔)นางอชิรญา พลภักดี ๑๕)น.ส.ศรัญวรรณ โชตินิมิตรคุณ ๑๖)นายสมเกียรติ แก้วมาลี
 ๑๗)นายเทอดศักดิ์ อินทปริชา ๒๖)นายวันชัย เพียรวิทยาพันธุ์ ๒๗)นายภคฤทธิ นิลสนิท ๒๘)นายชัยวัฒน์ ธนวัฒน์ตระกูล ๒๙)นายปานรวี ชีวีตโสภณ ๓๐)น.ส.ธิดา พูเฟื่อง ๓๑)น.ส.อัมภัสสา ดิษฐอำนาจ ๓๒)น.ส.น้ำฟ้า ประสิทธิ์ทิพย์
 ๓๓)นางเมธิกาอุจน์ ช่างหัวหน้า ๔๒)นายธนฤทธิ์ ไทวรรณะ ๔๓)นายสุรเดช บินรามัน

รายนามข้าราชการตุลาการศาลอาญา

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายธงชัย เสนามนตรี

รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายโชคชัย รุจินินนาท

นายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์

นายพงษ์ศักดิ์ ตระกูลศิลป์

เลขานุการศาลอาญา

นางสาวรุ่งระวี โสขุมา

ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอาญา

นายเกษม เวชศิลป์

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา

นายสุรพล โตศักดิ์

นายศราวุธ ภาณุธรรมชัย

นายณัฐดนัย ศกุนตนาคุณิติสิทธิ์

นายวิกรม วรรณการ

นางสาวศรัณยา เลิศศาสตราวัฒนา

นายสามารถ อัจฉนรงค์

นายเทวัญ รอดเจริญ

นายอรรถการ พูเจริญ

นายเจษฎา ยวงทอง

นายสันติ บุตรดี

นายปิยะสันต์ กาววิไล

นายสมภพ บัวยังยืน

นายจรูญ นาคเสน

นายนรพัลลภ บุญสิทธิ์

นางวิรา ณ พิกุล

นายศุภเชษฐ์ คุสุวรรณ

นายนพดล บุญไพศาลบันดาล

นายสุทินันท์ รักความสุข

นายสมภาค ทองหวาน

รายนามข้าราชการตุลาการศาลอาญา

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา

นายพริษฐ์ ปิยะนราธร
นายชาญชัย ณ พิบูล
นายขวัญชัย บุรพเจดนา
นายนิติพงษ์ ภิรรุ่งเรือง
นายสุวิทย์ รัตนสุคนธ์
นางวรพรรณ รักความสุข
นายสุรจิตร ศรีบุญมา
นางเมธิกาญจน์ ช่างหัวหน้า
นางสาวเยาวรัตน์ กุหลาบเพชรทอง
นางสาววิดาภา สุจรรยาทวี

ผู้พิพากษาศาลอาญา

นายทวีป วัฒนาศรี
นายเทอดศักดิ์ อินทรปรีชา
นายนพกร กล้าทวี
นายธนฤทธิ์ ไทวรรณนะ
นางเพียงดา บุญไพบรดีสกุล
นายพิสิษฐ์ เจริญสุข
นางนิตยา แยมศรี
นายชยภัทร แสงระยับ
นางเนตินาฏ คงทอง ธรรม์ญาณเนตร์
นางสาวพัฒนา ชูสอน
นายภชฤทธิ์ นิลสนิท
นางสาวอุมาพร ภัทรวุฒิพร
นายวันชัย เพียรวิทยาพันธุ์
นายทรงเดช บุญธรรม
นางสาวศรัณวรรณ โชตินิมิตรคุณ
นางสาวปีตาภรณ์ ศุขอารีย์
นางสาวภัสราพร เจริญสวามิภักดิ์
นายสืบสาย บริรักษ์
นางอชิรญา พลภักดิ์

รายนามข้าราชการตุลาการศาลอาญา

ผู้พิพากษาศาลอาญา

นางสาวลดาวัลย์ อริยสิทธิ
นางสาวธิดา พูเพื่อง
นายรัฐวิษณุ อนันตวิทยานนท์
นางสาวปกฉัตร เผือกสุวรรณ
นางสาวอรณี ชาญศักดิ์วานิช
นายพีระพัฒน์ มหาโพธิกุล
นายสมเกียรติ แก้วมาลี
นางสาวอิสริยา ยงพานิชย์
นางสาวศศิธร ศรีติอังกูร
นายชัยวัฒน์ ศรีวิภาสภิตย์
นางลลิตา อิศโรทัยกุล กลัดวัง
นายสุรเดช บินรามัน
นางสาวสุดปรารถนา นีละไพจิตร
นางอุทัยวรรณ ติปะวาโร
นางสาวอักษรภักดิ์ สารธรรม
นางสาววิภาวาท กิจดำรงวินิจฉัยกุล
นางสาวตีรณันต์ ดุริยะสาย

นางสาวภัทรีชต์ นิยมสุจริต
นายชัยวัฒน์ ธนวัฒนตระกูล
นางสาวลัดดาวัลย์ แก้วประเสริฐ
นางกัญญาณัฐ บางพาน เตนต์ดี

ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ช่วยทำงานชั่วคราวในตำแหน่ง

ผู้พิพากษาศาลอาญา

นางธันยนันท์ ฉายบาง

ผู้พิพากษาประจำศาล

ช่วยทำงานชั่วคราวในตำแหน่ง

ผู้พิพากษาศาลอาญา

นายนฤตล เสงเจริญ
นายปานรวี ชีวิตโสภณ
นางสาวพัชริยา โมกขมรรคกุล
นายนราธิป บุญญพนิช
นายศิษฏากร สวัสดิ์

รายนามข้าราชการตุลาการศาลอาญา

ผู้พิพากษาประจำศาล ช่วยทำงานชั่วคราวในตำแหน่งผู้พิพากษาศาลอาญา

นายโฆษฤทธิ์ นาสมใจ
นางสาวศรินลักษณ์ เกียรติยศเจริญ
นายนิธิภัทร์ สถาปนสุด
นางสาววัชรี ธนผลเลิศ
นางสาวไพลิน อภิตักขกุล
นายพลพิพัฒน์ วรชินาคมน์
นางสาวชนาภา ชอบพิเชียร
นางสาวพิสุทธินี สุทินฤกษ์
นางสาวนิชญา ปราณิจิตต์
นางสาวจรัมจิต พันธุ์วี
นางสาวน้ำฟ้า ประสิทธิ์หิรัญ
นางสาวอัมภัสสา ดิษฐอำนาจ
นางสาวรสดา วงศ์รัตน์านนท์

แถวนี้ จากซ้าย: ๑)นางคศิริประภา กลิ่นอยู่ ๒)น.ส.พิศสมัย จิรวัดน์ ๓)น.ส.ศิริอ อูทะวนิช ๔)น.ส.กวีวรรณ จีนขจร ๕)นายพงษ์ศักดิ์ ตระกูลศิลป์ ๖)นายโชคชัย รุจินินนาท ๗)นายธงชัย เสนามนตรี ๘)นายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์ ๙)น.ส.รุ่งระวี โสขุมา ๑๐)นายปรมัตถ์
 แถวที่ ๒ จากซ้าย: ๑)นายอิทธิชัย คล้ายกระแสน ๒)น.ส.กนกรัตน์ สังข์อิม ๓)น.ส.พิมพ์รภัส ศรีธนาบุตร ๔)นางมาลี เพชรประพันธ์ ๕)นางศรีพรรณ สุภารัตน์ ๖)น.ส.อิติพร บุญเรืองสี ๗)นางสุพัชร โพธิ์ชัย ๘)นางจิรวรรณ พิมพ์แสง ๙)น.ส.สุดารัตน์ พรหมเมตตา
 ๒๐)น.ส.ธัญญา แสงเทศ ๒๑)น.ส.รัชนิวรรณ อินตา ๒๒)น.ส.จิราพร ธิติมงคล ๒๓)น.ส.สุชาดา อึ้งเจริญวงศ์ ๒๔)นางวรรณิ์ กันเกตุ ๒๕)น.ส.อัญชญา เรืองศรี ๒๖)น.ส.วิไลพร ทินจินวงศ์ ๒๗)น.ส.พัชรี บุญชิต ๒๘)นางวนิดา สุจริต ๒๙)น.ส.ดวงใจ
 แถวที่ ๓ จากซ้าย: ๑)น.ส.ละออง รุ่งยอดยิ่ง ๒)น.ส.สิริกุล ศรีธิ ๓)น.ส.กัลยา รัตนชื่น ๔)นางจุฑาพันธุ์ รอดพันธุ์ ๕)น.ส.ปิยะมาศ สุขญาติ ๖)น.ส.จารุณี สาตราเชื้อ ๗)น.ส.สลินทิพย์ มาดี ๘)น.ส.สุจิตตรา วงศ์กำภู ๙)น.ส.มลิวรีย์ บุญส่งแก้ว ๑๐)นายฤกษ์ภา คำพลเมือง
 ๒๐)น.ส.ปาริชาติ ไทยทรง ๒๑)น.ส.ภัทรวรินทร์ หน่านโพธิ์ศรี ๒๒)น.ส.อรสุดา พิระพล ๒๓)น.ส.ทิพรัตน์ บำรุงกิจ ๒๔)น.ส.สรานีย์ วีรพัชรวัฒนา ๒๕)นายสรวงสรค์ เมืองแสงศรี ๒๖)น.ส.ณัฐกิสสร นิลหมื่นไวย ๒๗)น.ส.ทิพย์ ดาวลอย ๒๘)น.ส....

ต้น ๑๑)น.ส.สุกัญญา จ้านรงค์ ๑๒)นายสุนันท์ นาคะ
 จรรย์นันท์ จันทรผล ๑๓)น.ส.ศิริพร สุขสูงเนิน ๑๔)น.ส.สุตาพร บัวเมียม ๑๕)นางลัดดา แก้วพันธุ์ ๑๖)นางชนิษฐา วังทะพันธ์ ๑๗)น.ส.ณัฐติยากร พิลาติษฐ์ ๑๘)น.ส.รชตวรรณ ขอฉัตรมงคล ๑๙)น.ส.พรพิมล ประเวียง ๒๐)น.ส.สมานกร เรืองศรี ๒๑)น.ส.ณัฐยา อุษย
 ๒๒)นางภคพร คงสมฤทธิ ๒๓)นางกุลธิดา สอาดเมือง ๒๔)นางชลทิชา จันทรา ๒๕)น.ส.ธัญลักษณ์ พิสิฐพันธ์ ๒๖)น.ส.อังชนิ แดงทรัพย์ ๒๗)นางมานิต วงศ์ฟู ๒๘)น.ส.จารุณี อินทโต ๒๙)น.ส.อรุณี ชาญรบ ๓๐)นางนิชรา อยู่บุญมี
 ๓๑)น.ส.กัญญา หนูผล ๓๒)น.ส.สมจิตต์ สาทอง ๓๓)น.ส.บุษจวี จันทะศักดิ์ ๓๔)น.ส.กนกวรรณ ทรัพย์ประภาณัณ ๓๕)น.ส.กานต์ชนิด สำราญจิต ๓๖)น.ส.นพวรรณ ปราบพาล ๓๗)นายสุดเขตต์ ประดิษฐ์กุล ๓๘)น.ส.รัชดาวรรณ มะลิลา ๓๙)น.ส.สการรัตน์ สุทธิเสริม
 หล้ามาสุข ๔๐)น.ส.สุนันท์ ภูระหงษ์ ๔๑)นายบุญรุ่ง ร้อยแก้ว ๔๒)นางสุรรัตน์ มีมงคล ๔๓)น.ส.ไพรัตน์ วงศ์มาติษฐ์ ๔๔)นางอุษา สุทธิชล ๔๕)นายเอก หอยสังข์ ๔๖)น.ส.สุวิตา มาละออง ๔๗)นายสุรพล ณัฏวิภักซ์

แถวนี้ จากซ้าย: ๑)นางศศิประภา กลิ่นอยู่ ๒)น.ส.พิศสมัย จิรวัดน์ ๓)น.ส.กวีวรรณ จีนขจร ๔)นายประยุทธ ศิริลัน ๕)นายพงษ์ศักดิ์ ตระกูลศิลป์ ๖)นายโชคชัย รุจินินนาท ๗)นายธงชัย แสนมนตรี ๘)นายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์ ๙)น.ส.รุ่งระวี โสขุมา ๑๐)นายสุวิทย์
 แถวที่ ๒ จากซ้าย: ๑)น.ส.กุนารี สังข์อิม ๒)น.ส.จุฑามาศ สุวรรณเนตร ๓)นางสนมณีก เจริญผล ๔)นางประภาวัลย์ วงษ์พระลับ ๕)นางวิจิตรา พรหมพล ๖)น.ส.วรินทร์ ขอบโคกกรวด ๗)น.ส.เกษรินทร์ นาคทอง ๘)น.ส.บัณฑิตา เรืองคุ้ม ๙)น.ส.กัญญา ชมะวณา ๑๐)น.ส.ณิชากร ๑๑)นางอินทร์วรินทร์ ๑๒)นางกนกวรรณ เจริญสินธุ์กุล ๑๓)นางประไพศรี อติเรกลาภโรดม ๑๔)น.ส.สุวิญญา ยาก่อง ๑๕)นางสุวรรณา สิงหนานท์ ๑๖)น.ส.วีณารัตน์ ด้านตระกูล ๑๗)น.ส.นันทนา ทวีพย์เดช ๑๘)น.ส.กรรณิการ์ ๑๙)นายเทวินทร์ บุญทวี ๒๐)นายณัฐ ศิริเดช ๒๑)นางธารทิพย์ กอผจญ ๒๒)น.ส.สิริภาวรรณ บุ่งทอง ๒๓)นางบุญตา ไปะประยูร ๒๔)น.ส.มณีนรีรัตน์ ไชยน้อย ๒๕)น.ส.กานิดา วงศ์วิลา ๒๖)น.ส.สุพรรณษา ถึงปัญญา ๒๗)น.ส.วลี สว่างศรี ๒๘)น.ส.ณิชากร ๒๙)นายพิสุทธิ ทองสุข ๓๐)นายวุฒิชัย เกียรติบรรกุล ๓๑)น.ส.หทัยรัตน์ ปางฤตินันท์ ๓๒)นายณรงค์ศักดิ์ มาลี ๓๓)นายสายันต์ สาระพันธ์ ๓๔)นายชาตินรินทร์ ทิศบุระ ๓๕)นายชิน ล้วนันท์ ๓๖)นายสุชาติ ป่าเหนงพันธ์ ๓๗)น.ส.มลธินี ทาบุบผา ๓๘)น.ส.จรัสศรี ชุมชาติ ๓๙)นางอุลลียพร สุขสำราญ ๔๐)นายวิฑูรย์ แสงนาค ๔๑)นายชานนท์ อภิชัยณรงค์ ๔๒)นายปฏิหารีย์ ทะยานบุทร ๔๓)นายเกรียงศักดิ์ พรพนาวรรณ ๔๔)นายเฉลิมพงษ์ จันทร์ภาค ๔๕)นายวิวัฒน์ ๔๖)น.ส.ศิริภาดา บรรพบุตร ๔๗)น.ส.วิภาดา กำรัมย์ ๔๘)น.ส.วราภรณ์ อินทรศักดิ์ดา ๔๙)น.ส.วิจิตรา มหันตธนพันธุ์ ๕๐)น.ส.กัลยา มีสติ ๕๑)น.ส.เยาวมาลย์ แทนอินทร์ ๕๒)น.ส.พวงเพชร พรหมจันทร์ ๕๓)น.ส.ขวัญชนก กองปัญญา

๑๖) น.ส.ศิริอ อูทระวนิช ๑๗) น.ส.สุกัญญา จำนงค์รักษ์
 ๑๘) น.ส.ศรีมา ๑๙) น.ส.ละเอียด กันตะนา ๒๐) น.ส.สุกัญญา ต่างสันเทียะ ๒๑) นางแก้วตา ภาคักติ ๒๒) นางจาดูรนต์ สุวีวินิจ ๒๓) น.ส.จิรัญญา น้อยหว่า ๒๔) น.ส.ฉัตรทอง ปางพุดตินันท์ ๒๕) นางวนิดา บุญเส็ง ๒๖) น.ส.วันดี ปัญญาปรีฤติคุณ ๒๗) นางพนิตา จันทร์ประสิทธิ์
 ๒๘) น.ส.ไดนิม ๒๙) น.ส.อนุสรณ์ สุรสิทธิ์ ๓๐) น.ส.จิรวรรณ หลักทรัพย์ ๓๑) นางสุภา พูลแสง ๓๒) น.ส.สร้อยสุดา โหมตตาด ๓๓) นางณัฐนันท์ อุดมประเสริฐศิริ ๓๔) น.ส.ชูจิตร์ นรพิลลภ ๓๕) น.ส.กฤติยา แวนว้า ๓๖) นางนริศรา ธนาวรานนท์ ๓๗) นายกฤษ นพรัตน์จิ
 ๓๘) นายศิริชัย โพธิ์พร้อม
 ๓๙) นายสุเมธ เพ็ชรทอง ๑) น.ส.สมลิวัลย์ เทพมาก ๒) น.ส.จิรัญญา พลายละหาร ๓) น.ส.จิราพร ปุ่งโพธิ์ ๔) น.ส.จวีรัตน์ โพธิ์เดช ๕) นางสุรัสวดี คัมภีร์ ๖) นางชุติมา วงศ์เบ็ญสังข์ ๗) น.ส.วัลยา วงษ์มหานาม ๘) น.ส.สายใจ ปะนัดสุง่า ๙) นางสุคนธ์ สุขสมผล
 ๑๐) น.ส.ณัด ๑๑) นายบุญเหลือ ก่ำสุข ๑๒) นายนพพร โทศลวัฒน์กุล ๑๓) นายพีรชัช ชัยมีแรง ๑๔) นายปิยะวิวัฒน์ แตรวงค์ ๑๕) นายบดี บวรเนาวรักษ์ ๑๖) ว่าที่ ร.ต.กฤษ โสติดิอ่ารง ๑๗) นายดำรง มินโพธิ์ ๑๘) นายสงคราม วรณทอง ๑๙) น.ส.พัชรินทร์ อีร์วัฒนาปกรณ์

๓

พระพุทธอภยมหามณี
พระพุทธรูปประจำศาลาอาญา

รุ่งระวี โสขุมา

เลขานุการศาลาอาญา เรียบเรียง

‘พระพุทธรอกยมหา牟尼’

เป็นพระพุทธรูปประจำศาลาอาญา ได้รับประทานนามจากสมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พรหมคุตโต) ว่า “พระพุทธรอกยมหา牟尼” สร้างขึ้นจากดำริของนายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ที่ประสงค์จะสร้างพระพุทธรูปประจำศาลาอาญาเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นที่สักการบูชาแก่บุคลากรศาลอาญาและผู้มีจิตศรัทธา ประกอบกับศาลอาญาก่อตั้งพร้อมๆ กับศาลสถิตย์ยุติธรรม เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๕ นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๑๓๒ ปี แต่ไม่ปรากฏมีการสร้างพระพุทธรูปประจำศาลาอาญามาก่อน “พระพุทธรอกยมหา牟尼” นี้เป็นพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย ปางประธานอภัย ในพระอิริยาบถประทับนั่งขัดสมาธิ ยกพระหัตถ์ทั้งสองข้างขึ้นเสมอพระอุระ ตั้งฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองเบนไปข้างหน้าเล็กน้อย ขนาดหน้าตักกว้าง ๓๒ นิ้ว ได้มิ่งมงคลฤกษ์กระทำพิธีเททองหล่อเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๗ เวลา ๙.๓๐ นาฬิกา และทำพิธีพุทธาภิเษก ปลูกเสก เบิกพระเนตร “พระพุทธรอกยมหา牟尼” เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๓.๑๙ นาฬิกา ประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปประจำศาลาอาญา ณ ห้องพระ “พระพุทธรอกยมหา牟尼” ชั้น ๑๐ อาคารศาลาอาญา

การดำเนินการจัดสร้างพระพุทธรูปประจำศาลาอาญา

การดำเนินการสร้างพระพุทธรูปประจำศาลาอาญาคั้งนี้เกิดจากความร่วมแรงร่วมใจกันของผู้บริหารศาลอาญา ผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาศาลต่างๆ และเจ้าหน้าที่ศาลอาญา ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธา ในการที่จะร่วมสร้างพระพุทธรูปประจำศาลาอาญา เพื่อให้เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นสิริมงคลแก่บุคลากรของศาลอาญาตราบนานเท่านาน การดำเนิน

การสร้างทุกขั้นตอนจึงเป็นไปได้ด้วยความตั้งใจ ใส่ใจในทุกรายละเอียดอันสืบเนื่องมาจากศรัทธาอันแรงกล้าและความปิติยินดีดังพุทธสุภาษิตที่ว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเกิดขึ้นได้ ต้องประกอบด้วยเหตุปัจจัยและเงื่อนไขพร้อมจึงจะเกิดขึ้น ถ้าขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด ผลจะไม่เกิด หรือหากสิ่งใดสิ่งหนึ่งบกพร่องผลก็จะไม่สมบูรณ์” ในทำนองเดียวกับการดำเนินการสร้างพระพุทธรูปประจำศาลาอาญาในครั้งนี้ที่การดำเนินการประสบความสำเร็จ ราบรื่น ปราศจากอุปสรรค เป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ทั้งยังปรากฏเหตุการณ์ “พระอาทิตย์ทรงกลด” เหนือท้องฟ้าแผ่รัศมีรอบศาลาอาญา ในวันทำพิธีบวงสรวงพระภูมิเจ้าที่ อัญเชิญพระพุทธรูปอภิมหา มุนีมาประดิษฐาน ณ ศาลาอาญา และวันประกอบพิธีพุทธาภิเษก เบิกพระเนตร นั่งปรก อธิษฐานจิต อันเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นทุกคนประจักษ์ถึงการรับรู้ของเหล่าเทพยาดา ผู้ทรงฤทธิ์ ผู้รักษาสถานที่ ซึ่งสถิตอารักขาศาลาอาญาและบริเวณโดยรอบศาลาอาญา และความเป็นมงคลหรือความศักดิ์สิทธิ์ที่จะคงอยู่ ณ ศาลาอาญา ตลอดไป

การพิจารณาเลือกรูปแบบพุทธลักษณะองค์พระพุทธรูปประจำศาลาอาญา

ความเป็นมาของพระพุทธรูปปางประทานอภัย

พระพุทธรูปปางประทานอภัย พระอิริยาบถประทับ (นั่ง) จัดสมาธิ ยกพระหัตถ์ทั้งสองขึ้นเสมอพระอุระ (อก) ตั้งฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองเบนไปข้างหน้าเล็กน้อย

ที่มาของปางประทานอภัย พระเจ้าอชาตศัตรู พระราชโอรสของพระเจ้าพิมพิสารแห่งกรุงราชคฤห์ ถูกพระเทวทัตซึ่งเป็นพระอาจารย์ ยุยงให้ปลงพระชนม์พระราชบิดาแล้วขึ้นครองราชย์แทน พระเจ้าอชาตศรัตรูยังทรงช่วยสนับสนุนพระเทวทัตส่งนายฆมังธนูไปปลงพระชนม์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ไม่สำเร็จ ภายหลังสำนึกตัวได้เสด็จมาเฝ้าพระพุทธองค์ เพื่อขอสารภาพความผิดและขอพระราชทานอภัยโทษกับพระพุทธองค์ โดยขอถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสูงสุด และนับแต่นั้นมาทรงปกครองบ้านเมืองด้วยทศพิธราชธรรม และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยทรงให้ความอุปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ ๑

การขอประทานนามพระพุทธรูปประจำศาลอาญา

เมื่อวันศุกร์ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา ผู้บริหารศาลอาญาได้ขอเข้าเฝ้าสมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พุทธิมคฺคโต) ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อขอประทานนาม “พระพุทธรูปประจำศาลอาญา” โดยจัดเตรียมเอกสารประวัติศาลอาญา และรูปแบบพุทธลักษณะองค์พระพุทธรูปประจำศาลอาญา ปางประทานอภัย เพื่อถวายสมเด็จพระวันรัตประกอบการตั้งชื่อโดยคะเนว่าอย่างน้อยน่าจะต้องใช้เวลาสัก ๒ ถึง ๓ วัน แต่การณกลับมิได้เป็นดังที่คาดคะเน เพราะเมื่อสมเด็จพระวันรัตทรงอ่านประวัติศาลอาญา ประกอบรูปแบบพุทธลักษณะปางประทานอภัย แล้วท่านได้ถามว่า “จะขอชื่อเดี่ยวนี่เลยไหม” ยังมีท่านที่จะตอบว่าอย่างไร ท่านก็จรดปากกาเขียนชื่อพระพุทธรูปประจำศาลอาญาว่า “พระพุทธรอยมหามุนี” ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญารับมาอ่าน แล้วส่งให้ผู้เขียนเมื่ออ่านชื่อแล้วก็เกิดความรู้สึกปีติยินดี ปะปนกับความรู้สึกที่รับรู้ได้ถึง ความศักดิ์สิทธิ์ และพระบารมีของผู้ที่ประทานนามซึ่งก็คือสมเด็จพระวันรัต และความศักดิ์สิทธิ์ของ “พระพุทธรอยมหามุนี” และความเป็นมงคลอันจะเกิดแก่ศาลอาญา ตลอดजनบุคลลากรของศาลอาญาตลอดไป เพราะชื่อที่ทรงประทานว่า “พระพุทธรอยมหามุนี” นี้ มีความหมายที่สมบูรณ์ในตัวเองโดยไม่จำเป็นต้องมีคำอธิบาย

พระพุทธรูปปางประทานอภัย

พระพุทธรูปอยู่ในอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ
ยกพระหัตถ์ทั้งสองขึ้นเสมอพระอุระ (อก)
ตั้งฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองเบนไปข้างหน้าเล็กน้อย

ความเป็นมา

พระเจ้าอชาตศัตรี พระราชาโอรสของพระเจ้าพิมพิสาร แห่งกรุงราชคฤห์ ถูกพระเทวทัตยอชิงไปปลงพระชนม์พระราชาบิดา แล้วขึ้นครองราชแทน พระเจ้าอชาตศัตรีทรงช่วยสนับสนุนพระเทวทัตส่งนายขมังธนูไปปลงพระชนม์พระสวามีสามพันพุทธเจ้า แต่ไม่สำเร็จ ภายหลังสำนึกตัว จึงเสด็จมาสารภาพความผิดของตนและขอพระราชทานอภัยโทษกับพระพุทธองค์ ขอถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสูงสุด ท่านมาทูลบำรุงพระพุทธศาสนาและทรงให้ความอุปถัมภ์ในการทำสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ ๘

น. พุทธรอยมหามุนี

มวลสารมงคลและผงตะไบพระกริ่ง ประทานจาก สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พรหมคุตโต)

มวลสารมงคล ผงตะไบพระกริ่ง และชนวนโลหะศักดิ์สิทธิ์

พิธีการจัดสร้างครั้งนี้ได้รับพระเมตตาจากสมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พรหมคุตโต) วัดบวรนิเวศวิหาร ประทาน มวลสารมงคลและผงตะไบพระกริ่งเพื่อนำมาเป็นชนวนหลอมรวมในพิธีเททองหล่อองค์พระ “พระพุทธรอกยมหามุนี” นอกจากนี้ฝ่ายเลขานุการได้มีการจัดทำแผ่นโลหะ ๓ ชนิด คือ ทองคำ นาก และเงิน อย่างละ ๑,๐๐๐ แผ่น รวมทั้งสิ้น ๓,๐๐๐ แผ่น แล้วส่งไปยังศาลจังหวัดทุกภาค เพื่อให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลนำไปถวายพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงคุณทาง วิทยาคมลงอักขระ เลขยันต์ ปลุกเสกพร้อมแล้วส่งแผ่นทองคำ นาก และเงิน ที่ลงอักขระและปลุกเสกแล้วนั้นกลับมา ยังศาลอาญา เพื่อนำมาหลอมเป็นชนวนโลหะศักดิ์สิทธิ์ ในพิธีเททองหล่อองค์พระ “พระพุทธรอกยมหามุนี” ต่อไป โดยได้รับแผ่นจาร ลงอักขระ เลขยันต์ ปลุกเสก จากพระเกจิอาจารย์ทั่วทุกภาคมากถึง ๖๑ รูปด้วยกันซึ่งได้แก่

ลำดับที่	ชื่อเจ้าอาวาสปลุกเสก	ชื่อวัด	จังหวัด
1	สมเด็จพระวันรัต	วัดบวรนิเวศวิหาร	กรุงเทพฯ
2	พระเทพวิทยาคม (คูณ ปริสุทฺธ)	วัดบ้านไร่	กรุงเทพฯ
3	พระครูสุนทรธรรมนิวิฐ (หลวงพ่อรวย ปสาทีโก)	วัดตะโก	จ.พระนครศรีอยุธยา
4	พระครูอดุลวิริยกิจ (หลวงพ่อเอื้อน อดตมโน)	วัดวังแดงใต้	จ.พระนครศรีอยุธยา
5	พระครูประโชติธรรมวิจิตร (หลวงพ่อเพิ่ม อดตทีโป)	วัดป้อมแก้ว	จ.พระนครศรีอยุธยา
6	พระมงคลสุธี	วัดสุนทรประดิษฐ์	จ.พิษณุโลก
7	พระครูสังฆกิจบริบูรณ์ (หลวงปู่บัว งามโก)	วัดศรีบูรพาaram	จ.ตราด
8	หลวงปู่แห้ว ปวโร	วัดประจักษ์ราษฏร์บำรุง	จ.นครปฐม
9	เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์	วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร	จ.นครปฐม
10	พระครูวิจารณ์ธรรมคุณ (หลวงพ่อชาญ อินมตโต)	วัดบางบ่อ	จ.สมุทรปราการ
11	เจ้าอาวาสวัดพระสมุทรเจดีย์	วัดพระสมุทรเจดีย์	จ.สมุทรปราการ
12	พระมงคลสุทฺธิคุณ (หลวงพ่อฟู อดิภทโท)	วัดบางสมัคร	จ.ฉะเชิงเทรา
13	พระครูภาวนาโสภณ (พระครูสมพร)	วัดป่าธรรมโสภณ	จ.ลพบุรี
14	พระครูสุทิวราภรณ์ (หลวงพ่อสรวง)	วัดถ้ำพรหมสวัสดิ์	จ.ลพบุรี
15	พระครูวิมลสมณวัตร (หลวงพ่อเพี้ยน อัคคธัมโม)	วัดเกริ่นกฐิน	จ.ลพบุรี
16	พระครูวิมลญาณอุดม (พระอาจารย์ตี๋ ฐิตวฑฒโน)	วัดมณีชลขันธ์	จ.ลพบุรี
17	พระมหาสุรศักดิ์ อดิสกโข	วัดประดู่	จ.สมุทรสงคราม
18	พระครูสุวรรณศาสนคุณ (หลวงปู่นาม)	วัดน้อยชมพู	จ.สุพรรณบุรี
19	พระครูศรีรัตนวิภูษิต	วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	จ.สุพรรณบุรี
20	พระครูสุวรรณโชติวิภูษิต (หลวงพ่อตี๋)	วัดหูช้าง	จ.นนทบุรี
21	พระครูมงคลนวกการ (หลวงพ่อฉาบ)	วัดศรีสาคร	จ.สิงห์บุรี
22	เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ	วัดหน้าพระธาตุ	จ.สิงห์บุรี

ลำดับที่	ชื่อเจ้าอาวาสปลุกเสก	ชื่อวัด	จังหวัด
23	เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุไชยา	วัดพระบรมธาตุไชยา	จ.สุราษฎร์ธานี
24	เจ้าอาวาสวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร	วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร	จ.นครศรีธรรมราช
25	พระครูวิรัตธรรมโชติ	วัดแหลมทราย	จ.สงขลา
26	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเจดีย์วัดช้างไห้	วัดช้างไห้	จ.ปัตตานี
27	เจ้าอาวาสวัดพระพุทธทักษิณมิ่งมงคล	วัดพระพุทธทักษิณมิ่งมงคล	จ.นราธิวาส
28	พระราชญาณวิสุทธโสภณ (หลวงปู่ท่อน ญาณธโร)	วัดศรีอภัยวัน	จ.เลย
29	เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุนาดูน	วัดพระบรมธาตุนาดูน	จ.มหาสารคาม
30	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุยาคู	วัดพระธาตุยาคู	จ.กาฬสินธุ์
31	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุขามแก่น	วัดพระธาตุขามแก่น	จ.ขอนแก่น
32	หลวงปู่ชม โอภาโส	วัดสามัคคี	จ.หนองคาย
33	หลวงตาสรวง สิริบุญโญ	วัดศรีฐานใน	จ.ยโสธร
34	เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุเจดีย์าราม	วัดพระบรมธาตุเจดีย์าราม	จ.กำแพงเพชร
35	เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร	วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร	จ.สระบุรี
36	เจ้าอาวาสวัดเกตไชโย	วัดเกตไชโย	จ.อ่างทอง
37	เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุวรวิหาร	วัดพระบรมธาตุวรวิหาร	จ.ชัยนาท
38	เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ	วัดมหาธาตุ	จ.ราชบุรี
39	เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ	วัดมหาธาตุ	จ.เพชรบุรี
40	เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุเกตุมวดีย์	วัดพระบรมธาตุเกตุมวดีย์	จ.สมุทรสาคร
41	พระครูวรธรรมประยุต (หลวงพ่อทุเรียน)	เจ้าคณะอำเภอศีรีมาศ	จ.สุโขทัย
42	เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร	วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร	จ.พิษณุโลก
43	เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ	วัดมหาธาตุ	จ.เพชรบูรณ์
44	เจ้าอาวาสวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร	วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร	จ.ชลบุรี

ลำดับที่	ชื่อเจ้าอาวาสปลุกเสก	ชื่อวัด	จังหวัด
45	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยจอมทอง	วัดพระธาตุดอยจอมทอง	จ.เชียงราย
46	เจ้าอาวาสวัดมหาชินธาตุเจ้า	วัดมหาชินธาตุเจ้า	จ.เชียงราย
47	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพ	วัดพระธาตุดอยสุเทพ	จ.เชียงใหม่
48	เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร	จ.เชียงใหม่
49	เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร	จ.เชียงใหม่
50	เจ้าอาวาสวัดเจดีย์เจ็ดยอด	วัดเจดีย์เจ็ดยอด	จ.เชียงใหม่
51	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุแช่แห้ง	วัดพระธาตุแช่แห้ง	จ.น่าน
52	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมทอง	วัดพระธาตุจอมทอง	จ.พะเยา
53	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุช่อแฮ	วัดพระธาตุช่อแฮ	จ.แพร่
54	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยกองมู	วัดพระธาตุดอยกองมู	จ.แม่ฮ่องสอน
55	เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม	วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม	จ.ลำปาง
56	เจ้าอาวาสวัดม่อนพญาแช่	วัดม่อนพญาแช่	จ.ลำปาง
57	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย	วัดพระธาตุหริภุญชัย	จ.ลำพูน
58	พระอธิการไพโรจน์ อมโร	วัดพระฝางสว่างคูปริมนีนาก	จ.อุดรดิตถ์
59	หลวงพ่อหวล	วัดพุทธไธยสวรรค์	จ.พระนครศรีอยุธยา
60	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร	วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร	จ.นครพนม
61	เจ้าอาวาสวัดพระพุทธชินราช	วัดพระพุทธชินราช	จ.พิษณุโลก

การลงแผ่นจาร อักษร เลขยันต์ ปลุกเสก

การลงจารแผ่น ทองคำ นาก และเงิน
จะมีอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละท่านอาจารย์
ตามที่ร่ำเรียนมา บางท่านจะลงจารด้วย
ปราณ คือ กลั่นลมหายใจ ภาวนาพระเวท
กำกับในขณะจารด้วยสมาธิจิตสูงยิ่ง เส้นยันต์
และน้ำหมึกลายมือจาร จะสม่ำเสมอ งดงาม
แล้วจึงบริกรรม เรียกสูตรยันต์ และปลุกเสก
ด้วยปราณจนครบตามตำรา

การสรรหาปฏิมากร ออกแบบตกแต่งองค์พระ และการดำเนินการหล่อองค์พระ

การสรรหาปฏิมากร ออกแบบและตกแต่งองค์พระ “พระพุทธรอกยมหามุนี” เป็นอีกขั้นตอนที่ผู้จัดสร้างให้ความสำคัญและพิถีพิถันยิ่งนัก เริ่มตั้งแต่การศึกษาพุทธลักษณะองค์พระพุทธรูปในสมัยต่างๆ ทั้งนี้เพื่อความงดงามและความศักดิ์สิทธิ์แห่งองค์ “พระพุทธรอกยมหามุนี” ผู้จัดสร้างเห็นพ้องกันว่าพุทธลักษณะสมัยสุโขทัยนั้นมีลักษณะเฉพาะตัวที่มีความวิจิตรงดงามยิ่งนักด้วยในสมัยสุโขทัยบ้านเมืองสงบร่มเย็น จึงทำให้สกุลช่างสุโขทัยมีเวลาถ่ายทอดอุดมคติผ่านการสร้างพระพุทธรูป และสร้างสรรค์งานด้วยจิตวิญญาณแห่งความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ดังปรากฏในพระพุทธรูปลักษณะของพระพุทธรอกยมหามุนี คือ พระพักตร์เป็นรูปไข่ พระรัศมีเป็นแบบเปลวเพลิง ขมวดพระเกศาเล็กแหลม พระขนงโค้ง พระโอษฐ์บางเล็ก ปลายนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ไม่เสมอกัน นั่งขัดสมาธิ ประทับบนฐานสิงห์ซึ่งประกอบด้วยกลีบบัวคว่ำบัวหงาย ด้านหน้าสลักตราแผ่นดินมีชื่อศาลาอาญาที่ส่วนล่างอันเป็นสัญลักษณ์ตราประจำศาลาอาญา ถัดลงไปเป็นฐานหน้ากระดานจารึกชื่อ “พระพุทธรอกยมหามุนี” ส่วนฐานด้านหลังมีจารึก ๓ บรรทัด ความว่า “ศาลาอาญา ตราศาลาอาญาพร้อมหมายเลขกำกับองค์พระ และสร้างเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๗”

การปั้นหุ่น ตกแต่งองค์พระ “พระพุทธรอภยมหามุณี” ก่อนพิธีเททองหล่อ

การสร้างพระพุทธรูปมี ๒ ขนาด คือ ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก พระพุทธรูปที่มีขนาดหน้าตัก ๒๐ นิ้วขึ้นไป ถือว่าเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ “พระพุทธรอภยมหามุณี” เป็นพระพุทธรูปขนาดหน้าตัก ๓๒ นิ้ว จัดว่าเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ ขั้นตอนการสร้างพระพุทธรูปมีหลายขั้นตอนเป็นงานที่ละเอียดและประณีต งานหล่อพระพุทธรูปจึงเป็นปฏิมากรรมที่รวมช่างฝีมือหลายแขนง ทั้งช่างปั้น ช่างหล่อหรือช่างเททอง ช่างขัด และช่างลงรักปิดทอง

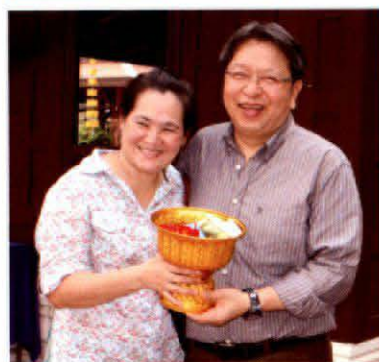
การสร้างพระพุทธรูป ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ได้แก่ การปั้นหุ่น การหล่อพระพุทธรูป และการตกแต่งพระพุทธรูป

เมื่อส่งแบบพุทธลักษณะองค์พระพุทธรอภยมหามุณีให้แก่โรงหล่อแล้ว จึงเป็นขั้นตอนการปั้นหุ่น ในภาพขณะผู้จัดสร้างได้เดินทางไปตรวจสอบพุทธลักษณะองค์พระพุทธรูปขณะที่ยังปั้นหุ่นขี้ผึ้งเสร็จเรียบร้อยแล้ว สัมผัสแรกที่รู้สึกคือขนาดหน้าตัก จึงขอให้ช่างวัดขนาดหน้าตักใหม่ปรากฏว่าขนาดไป ๒ นิ้ว จึงได้เห็นวิธีการตกแต่งองค์พระเพิ่มขนาดหน้าตักเป็น ๓๒ นิ้ว ดังปรากฏในภาพ และได้ความรู้ว่าช่างหล่อจะมีดาราแสดงความหมายของขนาดหน้าตักองค์พระ หากตกที่ ๓๑ นิ้ว จะมีความหมายที่ไม่เป็นมงคล ส่วนขนาดหน้าตัก ๓๒ นิ้ว ตามดาราช่างหล่อมีความเชื่อว่าหมายถึงความสมบูรณ์พร้อม ๓๒ ประการ อันเป็นความหมายที่เป็นมงคล

พิธีเททองหล่อองค์พระ “พระพุทธอภยมหามุณี”

วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ตรงกับวันเสาร์ แรมเจ็ดค่ำ เดือนสี่ ปีมะเมีย เวลา ๙ นาฬิกา เป็นมงคลฤกษ์ พิธีเททองหล่อ “พระพุทธอภยมหามุณี” ชาวศาลอาญาร่วมกันแต่งชุดขาว ออกเดินทางจากศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร แต่เช้าตรู่เพื่อมาร่วมพิธีเททองหล่อองค์พระ “พระพุทธอภยมหามุณี” ณ โรงหล่อพระปฏิมาพรเลิศ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แต่ละคนหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ร่วมแรงร่วมใจ เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาที่จะหลอมรวมสิ่งที่เป็นมงคล อันได้แก่ มวลสารมงคล ผงตะไบพระกริ่งของประธานสมเด็จพระวันรัต ทองคำหนัก ๒ บาท แผ่นจาร ทองคำ นาก และเงิน ของพระเกจิอาจารย์ ๖๑ รูป รวม ๑๘๓ แผ่น และแผ่นจารของผู้พิพากษา ผู้ประณีประนอม เจ้าหน้าที่ศาลอาญา ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธา ที่นิยมเขียนชื่อ นามสกุล วัน เดือน

ปีเกิดของตนเอง หรือบุคคลในครอบครัว หลอมรวมเข้ากับอธิษฐานจิตที่แต่ละคนต่างอธิษฐานขอสิ่งที่ดั่งาม พิธีเททองหล่อจึงเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพิธีจะกังวานไปด้วยเสียงสวดมนต์ของพระเกจิอาจารย์ เมื่อผนวกกับจิตที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง และอธิษฐานจิตของผู้ที่ร่วมสร้างพระพุทธรูปแล้ว ย่อมเกิดเป็นอานิสงส์ผลบุญสะท้อนกลับมายังผู้ที่ร่วมสร้างพระพุทธรูป ดังคำกล่าวของหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาที่ว่า “...การสร้างพระ เปรียบได้กับธนาคารบุญ ซึ่งจะเกิดบุญกุศลกับผู้ที่มีส่วนในการสร้าง โดยบุญกุศลนั้น จะเกิดขึ้นทุกครั้ง ที่มีผู้มากราบไหว้ สักการบูชา เท่ากับจำนวนคน และจำนวนครั้ง”

พิธีเททองหล่อเริ่มอย่างเป็นทางการในเวลา ๙ นาฬิกา ๙ นาที โดยพิธีจะเริ่มจากพระสงฆ์ ๙ รูป สวดนพเคราะห์ พิธีนพเคราะห์นั้น เป็นพิธีเสริมดวงชะตาด้วยการบูชา เทวดาซึ่งเข้ามาเสวยอายุ โดยใน พิธีจัดให้ผู้เข้าร่วมพิธีนั่งในศาลา เรือนไทย ซึ่งโรงหล่อจัดสร้างไว้ เป็นศาลาเรือนไทยขนาดใหญ่ ๓ หลัง เมื่อเชื่อมต่อกันจะมีลักษณะเป็น รูปตัวยู ตรงกลางเป็นที่โล่งสำหรับ ใช้ประกอบพิธีเททองหล่อ มีเชือก สายสัญญาณผูกเชื่อมโยงมาจาก องค์พระที่จะหล่อ ล้อมรอบบริเวณ พิธีหล่อ บริเวณพิธีสงฆ์ และแท่น บูชาพระเคราะห์ของพิธีพราหมณ์

ภายหลังเสร็จพิธีสวดนพเคราะห์แล้วเป็นพิธีบวงสรวงและพิธีการหล่อพระ โดยจะมีเจ้าหน้าที่นำเบ้าหลอมเบ้าแรกมารับมวลสารมงคล ผงตะไบพระกริ่ง ทองคำ และแผ่นจารของเกจิอาจารย์บางส่วน ในภาพนายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นประธานในการหลอมวัตถุมงคลเบ้าแรกซึ่งจะเป็นส่วนที่หลอมเป็นเศียรของพระพุทธรอกยมหา牟尼

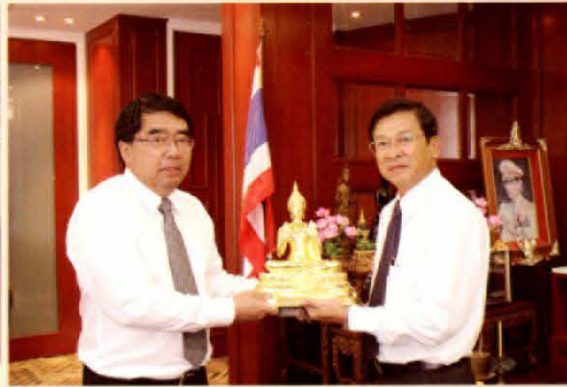

การหล่อพระพุทธรูปขนาดใหญ่ต้องทำนั้งร้านสำหรับเททอง เมื่อเผาแม่พิมพ์ได้ที่ขณะเดียวกับทองที่หลอมในเตา ทั้ง ๘ เบาละลายดีแล้ว ก็เตรียมยกเข้าทองไปเทลงในแม่พิมพ์ได้เลย การเททองต้องเทติดต่อกันมิฉะนั้นจะไม่ต่อเนื่องเป็นเนื้อเดียว ภายหลังกการเททองเสร็จแล้วต้องปล่อยให้ทองในแม่พิมพ์เย็นตัวจึงจะจัดการทุบแม่พิมพ์ดินออกได้ รื้อแก้ลวดที่รัดแม่พิมพ์ออกให้หมด ถอนหรือตัดตอนออกแล้วใช้ตะไบหยาบขัดให้ทั่วทุกมุม พระพุทธรูปสำเร็จก็จะปรากฏให้เห็นเด่นชัด สำหรับการหล่อพระพุทธรอกยมหามุณี ในครั้งนี้ได้รับการบอกเล่าจากเจ้าของโรงหล่อว่า เมื่อทุบแม่พิมพ์ออกแล้วปรากฏเนื้อทองทั่วทั้งองค์พระ “พระพุทธรอกยมหามุณี” สม่่าเสมอ สวยงาม สมบูรณ์ ซึ่งไม่ค่อยมีปรากฏให้เห็นเช่นนี้มาก่อน

การจัดเตรียมสถานที่อันเหมาะสมแก่การประดิษฐาน “พระพุทธรอภยมหามุณี”

เมื่อเริ่มดำเนินการจัดสร้างพระพุทธรูปประจำศาลอาญา ยังไม่มีการสร้างห้องพระประจำศาลอาญา แต่ห้องสมุดศาลอาญาซึ่งได้รับการปรับปรุงเมื่อปี ๒๕๕๓ มีห้องขนาดพื้นที่ ๔๖.๙๐ ตารางเมตร เชื่อมต่อกับห้องสมุดด้านหน้าฝั่งตะวันออก เมื่อมองผ่านกระจกด้านหน้าภายในห้องจะมองเห็นวิวฝั่งตรงข้ามศาลอาญา ซึ่งหากตกแต่งเป็นห้องพระประจำศาลอาญาแล้ว จะมีภูมิสถานที่ถูกต้องตามตำรา กล่าวคือ “องค์พระพุทธรอภยมหามุณี” ประทับนั่งขัดสมาธิบนโต๊ะหมู่บูชาซึ่งจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะทำด้วยไม้มะค่า สีไอศแดง สร้างเป็นฐานบัลลังก์ ๓ ชั้น สดหลั่นกัน แต่งขอบด้วยสีทอง หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ด้านหน้าอาคารศาลอาญา เป็นการปกป้องคุ้มครองศาลอาญาเพื่อความสิริมงคลตลอดไป จึงนับเป็นสถานที่อันเหมาะสมและสมควรแก่การประดิษฐานพระพุทธรูปประจำศาลอาญา ผู้เขียนจึงได้กราบเรียนปรึกษาท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำผู้เขียนเกี่ยวกับการจัดสร้างพระพุทธรูป และการจัดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอนมาโดยตลอด และในครั้งนี้ยังได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการตกแต่งห้องพระสำหรับเป็นที่ประดิษฐาน “พระพุทธรอภยมหามุณี” โดยอนุมัติงบประมาณ กิจกรรมปรับปรุงซ่อมแซมอาคาร สถานที่และบ้านพัก เป็นเงิน ๑๐๙,๐๐๐ บาท ทั้งยังบริจาคเงินร่วมสร้าง “พระพุทธรอภยมหามุณี” กับศาลอาญาอีกด้วย ห้องพระ “พระพุทธรอภยมหามุณี” ตั้งอยู่ชั้น ๑๐ อาคารศาลอาญา ทุกวันจะมีผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ศาลอาญา และบุคลากรในอาคารศาลอาญา รวมถึงผู้มีจิตศรัทธามากกราบไหว้ นั่งสมาธิและสวดมนต์ขอพรอยู่เป็นประจำ

พิธีอัญเชิญ “พระพุทธอภยมหามุณี” มาประดิษฐาน ณ ศาลาอาญา

ตามมงคลฤกษ์ วันจันทร์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ถือเป็นมหามงคลที่ศาลาอาญาจะทำพิธีอัญเชิญ พระพุทธอภยมหามุณี จากโรงหล่อมาประดิษฐาน ณ ศาลาอาญา แต่ในคืนวันอาทิตย์ กลับมีข่าวลือว่าเช้าวันจันทร์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ อาจมีการปฏิวัติรัฐประหาร ในช่วงเวลาดังกล่าวผู้เขียนในฐานะที่เป็นเลขานุการศาลาอาญาได้จัดเตรียมพิธีการบวงสรวงสักการะ พระภูมิ เจ้าที่ไว้ล่วงหน้าเรียบร้อยแล้ว จึงเกิดความกังวลว่ามงคลฤกษ์ที่ได้กำหนดไว้แล้วจะมีอันต้องเลื่อนไปหรือไม่ แต่ด้วยอาณุญาตแห่งความศักดิ์สิทธิ์แห่งองค์พระพุทธอภยมหามุณี ในเช้าวันจันทร์ทุกอย่างก็ดำเนินการไปอย่างราบรื่น ไม่มีเหตุการณ์ใดๆ เกิดขึ้น หากแต่การประกาศกฎอัยการศึกเกิดขึ้นหลังพิธีอัญเชิญ พระพุทธอภยมหามุณี มาประดิษฐาน ณ ศาลาอาญา ผ่านพ้นไปแล้วประมาณ ๑ สัปดาห์ โดยเช้าวันจันทร์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา นายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลาอาญา และนายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลาอาญา พร้อมคณะเดินทางโดยรถตู้ศาลาอาญา ไปยังโรงหล่อพระปฏิมาพรเลิศ จังหวัดนครปฐม เพื่ออัญเชิญ “พระพุทธอภยมหามุณี” มาประดิษฐาน เป็นพระพุทธรูปประจำศาลาอาญา ถึงศาลาอาญาเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ นาฬิกา มีคณะผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลาอาญาคอยรับที่บริเวณด้านหน้าอาคารศาลาอาญา

นายธงชัย เสนามนตรี เป็นประธานในการทำพิธีบวงสรวงพระภูมิเจ้าที่ ซึ่งสถิตอารักขาศาลอาญา

คำบูชาพระภูมิเจ้าที่

นะโม ตัสสะ ภคคะวัต อระหะโตะ สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (๓ จบ)

อิมัสมิง /ทิสภาเค /สันติภุมมา /มะหิตทิกา /เตปี อัมहे /อะนุรักขันตุ /อาโรคาเยนะ /สุเขนะ จะ
/สุปะพะยัญชนะสัมปันนัง /โกชะนัง /ปะริภุญขันตุ /ชะยะ มังคะละเทวา /สัพพะโทสัง /ขะมันตุ โน /สะทา
โสดตี /กะวันตุโน

ข้าแต่พระภูมิเจ้าที่ เหล่าเทพยดา ผู้ทรงฤทธิ์ ผู้รักษาสถานที่ ซึ่งสถิตอารักขาศาลาอาญา และบริเวณ
โดยรอบศาลาอาญา ด้วยวันนี้เป็นมหามงคลที่ข้าพเจ้านายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พร้อม
ด้วยผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ของศาลอาญา ได้อัญเชิญ “พระพุทธรอภยมหามุณี” มาประดิษฐาน ณ ห้องพระ
ศาลาอาญา เพื่อเป็นพระพุทธรูปประจำศาลอาญา ในโอกาสนี้ข้าพเจ้าพร้อมด้วยผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่
ของศาลอาญา ขอน้อมถวาย บูชาสักการะ แด่พระภูมิเจ้าที่ ด้วยโภชนียาหารอันประณีต ทั้งหลายเหล่านี้
ขอพระภูมิเจ้าที่ เทพยาดาอารักษ์ และผู้รักษาสถานที่ โปรดแผ่บุญญาภิหาร อภิบาลรักษา ปวงข้าพเจ้า
และครอบครัว ให้ปราศจากทุกข์โศกโรคภัย ทั้งอุบัติวันตราย อุปสรรคสิ่งขัดข้องนานาประการ จงเสื่อมบุญ
สิ้นไป ขอท่านจงโปรด ประทานพรให้ประสพแต่สันติสุข สิริสวัสดิ์ พัฒนาสภาพร เจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน
ตลอดกาลทุกเมื่อ เทอญ

สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิลาโภ ชะโย นิจจัง สัพพะสิทธิ กะวันตุ โน

(อธิษฐานขอพรตามปรารถนา)

หลังจากทำพิธีบวงสรวงพระภูมิเจ้าที่แล้ว ทันใดก็เกิดปรากฏการณ์พระอาทิตย์ทรงกลดเหนือท้องฟ้าโดยรอบศาลาอาญา อันเป็นการแสดงให้เห็นทุกคนประจักษ์ถึงการรับรู้ของพระภูมิเจ้าที่ เหล่าเทพยดา ผู้ทรงฤทธิ์ ผู้รักษาสถานที่ ซึ่งสถิตอารักขา ศาลาอาญาและบริเวณโดยรอบศาลาอาญา ชาวศาลาอาญาที่อยู่ ณ ที่แห่งนั้น ต่างรู้สึกได้ถึงพระมหิทธานุภาพแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ ปกป้องรักษาศาลาอาญาและบริเวณโดยรอบ

พิธีอัญเชิญ “พระพุทธรอภยมหามุณี” ประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปประจำศาลอาญา

นายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นผู้สวมพระเกศมาลาบนเหนือพระเศียร “พระพุทธรอภยมหามุณี” และกล่าวนำคำอัญเชิญพระพุทธรูปบูชาประดิษฐาน

คำอัญเชิญพระพุทธรูปบูชาประดิษฐาน

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ)

เอตัง โข /อาสะนัง ภัณฑะ /ปัจจังตัง โว /อะนุจณะวัง /นิสิทธาอาสะเน โหถะ /อัมหากัง ทิฆะรัตตัง /หิตายะ /สุขายะ

ข้าพเจ้า นายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พร้อมด้วยผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ของศาลอาญา ได้จัดสถานที่ประดิษฐานอันสมควรแก่ “พระพุทธรอกยมหามุนี” เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาไว้ ณ ห้องพระศาลอาญา จึงขออัญเชิญ “พระพุทธรอกยมหามุนี” โปรดประดิษฐาน ณ สถานที่สักการบูชานี้ เพื่อเป็นพระพุทธรูปประจำศาลอาญา และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ข้าพเจ้า พร้อมด้วยผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ของศาลอาญาตลอดกาลนานเทอญ

พระเกจิอาจารย์ในอิริยาบถต่างๆ

พิธีพุทธาภิเษก เบิกพระเนตร นั่งปรก อธิษฐานจิต

วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๗ ซึ่งตรงกับ
วันจันทร์ ขึ้นห้าค่ำ เดือนเจ็ด ปีมะเมีย เวลา
๑๓.๑๙ นาฬิกา เป็นมงคลฤกษ์ที่สมเด็จพระวันรัต
(จันท์ พรหมคุณโต) ประธานฤกษ์ในการประกอบ
พิธีพุทธาภิเษก เบิกพระเนตร นั่งปรก อธิษฐานจิต
“พระพุทธรูปมหายานี่” ซึ่งถือเป็นศิริมงคลแก่
ศาลอาญา

ลำดับพิธีเริ่มแต่ช่วงเช้า เวลา ๘.๓๐
นาฬิกา พระมหाराชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ ประธาน
พระครูพรหมณ์ เทวสถานโบสถ์พรหมณ์ เป็น
ผู้ทำพิธีบวงสรวงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำ
ศาลอาญา โดยบริเวณที่ประกอบพิธีกรรมจะ
ปรากฏตราสัญลักษณ์ประจำศาลอาญาอยู่
เบื้องหน้า ซึ่งตราสัญลักษณ์ประจำศาลอาญานี้
มีที่มาจากตราแผ่นดินซึ่งเป็นพระราชลัญจกร
ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๕ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
ให้ผูกตราประจำประเทศขึ้นเป็นครั้งแรก

พิธีพุทธาภิเษกครั้งนี้ มีการประกอบพิธีสงฆ์ ณ ห้องประชุมศาลอาญา ชั้น ๑๐ ทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย โดยประกอบพิธีทำบุญเช้า เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา และประกอบพิธีสวดพุทธาภิเษก เวลา ๑๓.๑๙ นาฬิกา พระสงฆ์จากวัดบวรนิเวศวิหาร ๑๐ รูป เจริญพุทธมนต์ ซึ่งได้แก่ ๑. พระราชสุมนต์มุนี ๒. พระราชวิสุทธิญาณ ๓. พระอาจารย์แครอล กันตสีโล ๔. พระสุทธินสารเมธี ๕. พระมหาประเสริฐ ปสิฎฐิ์ ๖. พระครูวิสุทธิธรรมภาณ ๗. พระมหาฉัตรชัย สุนัดตชโย ๘. พระมหาจรัญ สุจารโณ ๙. พระเจริญ สุกุฑมโก ๑๐. พระมหาทองเลื่อน ทักขชโย

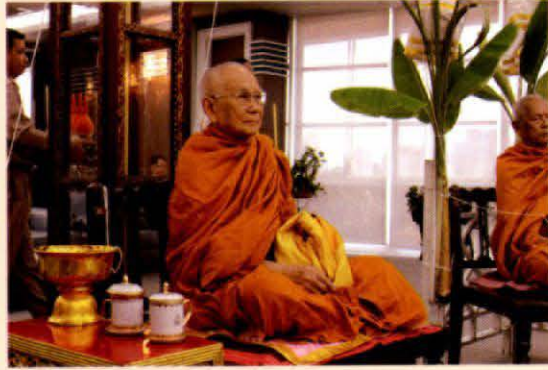
เวลา ๑๓.๕๐ นาฬิกา สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (อัมพร อมฺพโร) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ทรงเป็นประธาน ประกอบพิธีเบิกพระเนตร เจิมเทียนชัย จุดเทียนชัย จุดเทียนวิปัสสี และจุดเทียนกะบะมุกหน้าพระมหานาค โดยนายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เป็นประธานพิธีฝ่ายคฤหัสถ์

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก
วัดตะโก อยุธยา

หลวงพ่อเพี้ยน อคฺคธมฺโม
วัดเกริ่นกฐิน ลพบุรี

หลวงพ่อชาญ อินฺมุตฺโต
วัดบางบ่อ สมุทรปราการ

หลวงปู่สรวง วรสุทฺโธ
วัดท่าพรหมสวัสดิ์ ลพบุรี

พระมหาสุรศักดิ์ อติสฺสโก วัดประดู่ สมุทรสงคราม
หลวงพ่อสมพร ฐิตธมฺโม วัดป่าธรรมโสภณ ลพบุรี

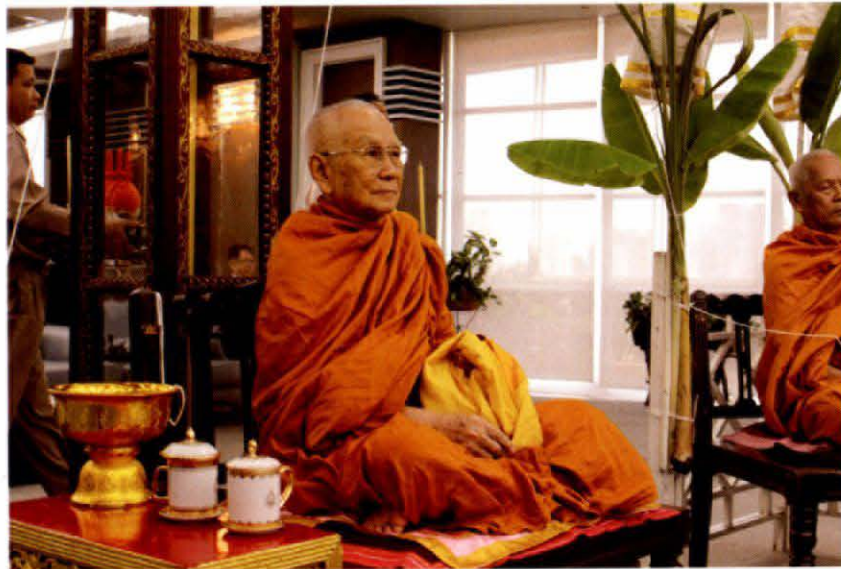

หลวงพ่อฟู อติภทฺโท วัดบางสมัคร ฉะเชิงเทรา
พระอาจารย์ดี๋ วัดมณีชลขันธ์ ลพบุรี

พิธีพุทธาภิเษกในครั้งนี้ มีพระเกจิอาจารย์ ซึ่งเรียกว่าคณะปรก นั่งภาวนาส่งกระแสจิตเพ่งคุณพระรัตนตรัยเข้าไปสู่องค์พระ “พระพุทธรอกยมหามุนี” และวัตถุมงคลในพิธี อันประกอบด้วย พระพุทธรอกยมหามุนี ขนาด ๙ นิ้ว จำนวน ๗๙ องค์ และขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๑,๓๒๐ องค์ สำหรับรายนามพระเกจิอาจารย์ที่ประกอบพิธีนั่งปรก อธิษฐานจิต มีจำนวน ๙ รูปด้วยกัน ซึ่งได้แก่

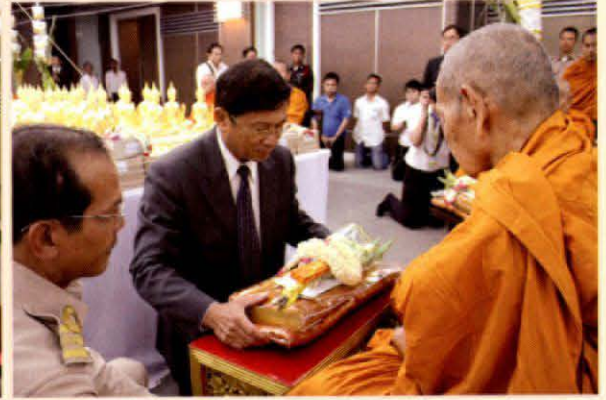
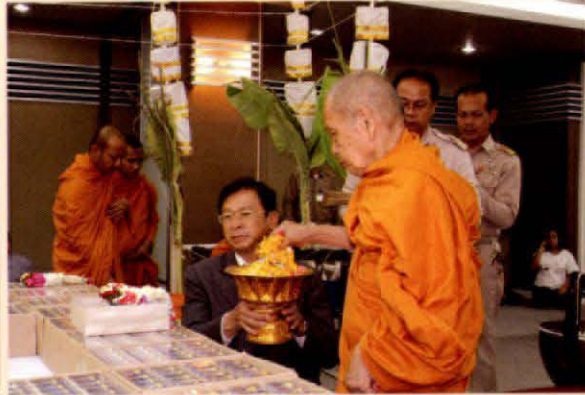
๑. สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (อัมพร อมฺพโร) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม จังหวัดกรุงเทพมหานคร
๒. พระครูสุนทรธรรมนิวิฐ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๓. พระมงคลสุทธิคุณ (หลวงพ่อฟู อติภทฺโท) วัดบางสมัคร จังหวัดฉะเชิงเทรา
๔. พระมงคลวารากร (หลวงพ่อชาญ อินฺมุตฺโต) วัดบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
๕. พระครูวิมลสมณวัตร (หลวงพ่อเพี้ยน อคฺคธฺมฺโม) วัดเกริ่นกฐิน จังหวัดลพบุรี
๖. พระครูสุทธิวรารากรณ์ (หลวงปู่สรวง วรสุทฺโธ) วัดถ้ำพรหมสวัสดี จังหวัดลพบุรี
๗. พระครูวิมลญาณอุดม (พระอาจารย์ตี๋ ฐิตาวฑฺฒโน) วัดมณีชลขันธ์ จังหวัดลพบุรี
๘. พระครูพิศาลจริยาภิรม (พระมหาสุรศักดิ์ อติสโกโข) วัดประดู่ จังหวัดสมุทรสงคราม
๙. พระครูภาวนาโสภณ (หลวงพ่อสมพร ฐิตธมฺโม) วัดป่าธรรมโสภณ จังหวัดลพบุรี

การประกอบพิธี พระมหานาคหรือพระพิธีธรรม ๔ รูป จากวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งได้แก่ ๑.พระครูวิสุทธิธรรมภาณ ๒. พระมหาดัตถชัย สุนด์ตชโย ๓. พระเจริญ สุภทฺธมโก ๔. พระมหาทองเลื่อน ทักขชโย เจริญพระคาถาจุดเทียนชัย สวดพุทธาภิเษก ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มพิธี ในขณะที่พระเกจิอาจารย์ ๙ รูป นั่งปรกเริ่มบริกรรมเจริญสมาธิจนถึงฤกษ์ดับเทียนชัย ซึ่งพิธีครั้งนี้พระมหานาค สวดพุทธาภิเษก จนครบ ๓ จบ ด้วยเสียงที่ไพเราะกังวาน

ฤกษ์ดับเทียนชัย เวลา ๑๕.๐๙ นาฬิกา โดยพระมงคลสุทธิคุณ (หลวงพ่อฟู อติภทฺโท) วัดบางสมัคร จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นประธานดับเทียนชัย และพระมหานาคสวดคาถาดับเทียนชัย การดับเทียนชัยจะใช้ใบพลู ๗ ใบซ้อนกันสำหรับดับเทียนชัย จากนั้นเจ้าภาพถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระเกจิอาจารย์ ๙ รูป ที่นั่งปรกและพระมหานาค พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำ จึงเป็นอันเสร็จพิธี

แผนผังการจัดสถานที่ พิธีพุทธาภิเษก

ศาลอาญา

พีระพัฒน์ มหาโพธิกุล
ผู้พิพากษาศาลอาญา เรียบเรียง

ศาลอาญา

ศาลอาญา ถือเป็นศาลชั้นต้นหนึ่งในหกศาลใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงที่มีได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมอื่นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๙ วรรคสอง นอกจากนี้ยังเป็นศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒ (๒) จึงถือได้ว่า ศาลอาญาเป็นศาลที่มีความสำคัญในแง่ของการเป็น “ศาลต้นแบบ” ของศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั่วประเทศ

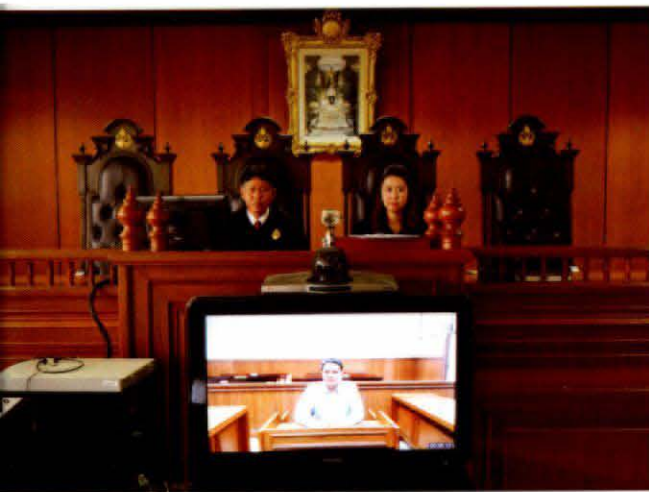
ศาลอาญาในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๗) ตั้งอยู่ที่อาคารศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร ซึ่งเดิมก่อสร้างเป็นอาคารขนาด ๑๒๐ บัลลังก์ ปัจจุบันศาลอาญาใช้อาคารร่วมกับสำนักงานศาลยุติธรรมและศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีห้องพิจารณาคดีทั้งหมด ๕๖ บัลลังก์ มีองค์คณะผู้พิพากษาแบ่งเป็น ๒๗ คณะ ประกอบด้วยอัตรากำลังผู้พิพากษา ๙๕ คน ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีได้ ๔๔ องค์คณะ ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประจําศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี ๒ องค์คณะ และปฏิบัติหน้าที่เวรในแต่ละวันซึ่งได้แก่ เวรชี้ทั่วไป เวรชี้ยาเสพติดและเวรฝากขัง วันละ ๖ องค์คณะ โดยสามารถรองรับคดีเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาราว ๑๓,๐๐๐ เรื่องต่อปี¹

¹ สถิติคดีรับใหม่ปี ๒๕๕๖, งานเลขานุการผู้บริหารศาลอาญา

นอกจากบัลลังก์ หรือห้องพิจารณาคดีที่ใช้ในคดีปกติแล้ว ศาลอาญามีห้องพิจารณาคดีที่สามารถรองรับการสืบพยานเด็ก และห้องลดการเผชิญหน้า นอกจากนี้ยังได้จัดเตรียมห้องสืบพยานทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conference System) สำหรับใช้สืบพยานตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. ๒๕๕๖ ไว้โดยเฉพาะ โดยในปัจจุบัน สำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดสรรอุปกรณ์สื่อสารทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conference) ที่ศาลครบทุกจังหวัดแล้ว พยานที่มีเหตุจำเป็นจึงสามารถไปเบิกความที่ศาลซึ่งพยานมีถิ่นที่อยู่ได้โดยไม่ต้องเดินทางมาศาลอาญา ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาการขนย้ายจำเลยที่ถูกคุมขังไปสืบพยานที่ศาลอื่นอันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้อีกด้วย

บริเวณโถงหน้าศูนย์นัดความ ชั้น ๘ อาคารศาลอาญา

นอกจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามปกติแล้ว คู่ความทุกฝ่ายสามารถเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก ได้แก่ กระบวนการสมานฉันท์และสันติวิธี และการประนอมข้อพิพาทในคดีอาญา ซึ่งทำให้คู่ความมีทางเลือกเพื่อระงับหรือยุติข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจของทุกฝ่าย ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม

กระบวนการสมานฉันท์และสันติวิธี เป็นกระบวนการให้ความรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ขั้นตอนการดำเนินคดีตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ผลดีผลเสียของการดำเนินคดีต่างๆ ในศาล การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการกระทำของคู่ความ รวมทั้งการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่จำเลย ผู้เสียหาย รวมทั้งญาติและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี ทำให้จำเลยตัดสินใจได้ว่า ควรให้การอย่างไรที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวจำเลยและการพิจารณาคดีของศาล ปัจจุบันมีผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี ๒ องค์กร สามารถทำให้คดีเสร็จไปโดยจำเลยให้การรับสารภาพถึงร้อยละ ๗๔.๕๒²

² สถิติคดีศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธีประจำเดือนมิถุนายน ๒๕๕๗, ศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี

การประนอมข้อพิพาทในคดีอาญา เป็นการยุติหรือระงับข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยด้วยความตกลงยินยอมของทั้งสองฝ่ายโดยมีผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางคอยช่วยเหลือในการยุติหรือระงับข้อพิพาทรวมทั้งแสวงหามาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ปัจจุบันมีผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาซึ่งทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคดีอาญารวม ๔๔ ท่าน มีผู้พิพากษาประจำศูนย์ประนอมข้อพิพาท ๒ องค์คณะ สามารถไกล่เกลี่ยคดีอาญาเป็นผลสำเร็จถึงร้อยละ ๗๗.๔๒³

³ สถิติการประนอมข้อพิพาทในศาลอาญาประจำเดือนมิถุนายน ๒๕๕๗, ศูนย์ประนอมข้อพิพาท

ในแง่ของการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมพระพุทธศาสนา ศาลาอาญาได้จัดทำโครงการ “ฝึกอบรมพัฒนาจิต พัฒนาคุณภาพชีวิต” โดยให้ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ร่วมกันสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ ภายในห้องพระพุทธรอยมหามุนี พระพุทธรูปประจำศาลาอาญา อันเป็นการฝึกฝนพัฒนาจิตใจและช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรภายในศาล

ห้องสมุดศาลอาญา เป็นแหล่งรวบรวมหนังสือกฎหมาย คำบรรยาย คำพิพากษาศาลฎีกา และหนังสือหายากที่มีคุณค่าควรแก่การเก็บรักษาสำหรับผู้พิพากษาใช้ค้นคว้าในการทำงาน นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ซึ่งบุคลากรภายในศาลใช้ในการพักผ่อน พบปะพูดคุยและหารื้ออาหารกลางวัน

ศาลอาญาววันนี้ นอกจากจะเป็นสถานที่ที่ใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ยังถือเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่น่าสนใจของหน่วยงานภายนอก ทุกๆเดือนจะมีคณะบุคคลจากหน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเดินทางมาเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน และรับฟังการบรรยายสรุปจำนวนมาก

นับแต่เริ่มก่อตั้งพร้อมกับการตั้งศาลสถิตยยุติธรรมเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๕ ศาลอาญาในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๗) ได้ปรับปรุงขยายตัวในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านอาคาร สถานที่ และบุคลากร โดยเป็นไปเพื่อรองรับภารกิจในการอำนวยความยุติธรรมที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปี ในอนาคตศาลอาญายังคงพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อให้ทันกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน พัฒนาบุคลากรและระบบงานให้เป็นที่ยอมรับ ตลอดจนพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในระดับสากลตามนโยบายการบริหารงานศาลยุติธรรมของประธานศาลฎีกา

ภาพประกอบโดย สันติสุข แคนพิสุทธิ์

๕

รูปถ่ายเล่าเรื่อง

พิธีต้อนรับผู้บริหารศาลอาญา

กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๖

ผู้ช่วยผู้พิพากษาดูงานศาลอาญา

การต้อนรับคณะศึกษาดูงานต่างๆ

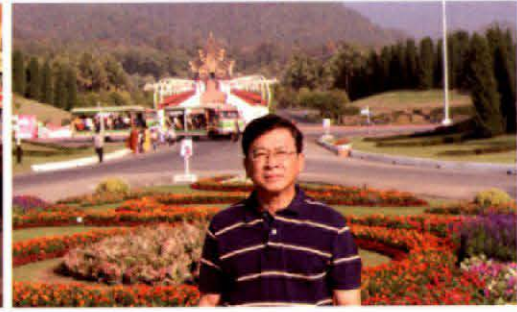
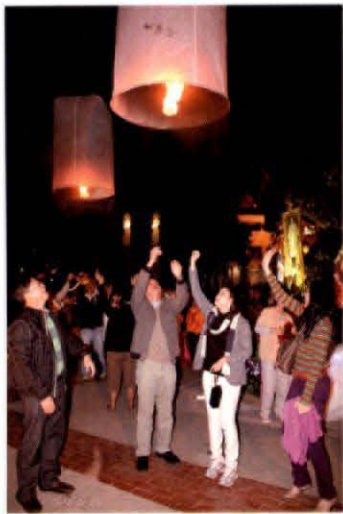

โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

พิธีเปิดงานร่วมใจไกล่เกลี่ย

ประชุมผู้พิพากษาศาลอาญา

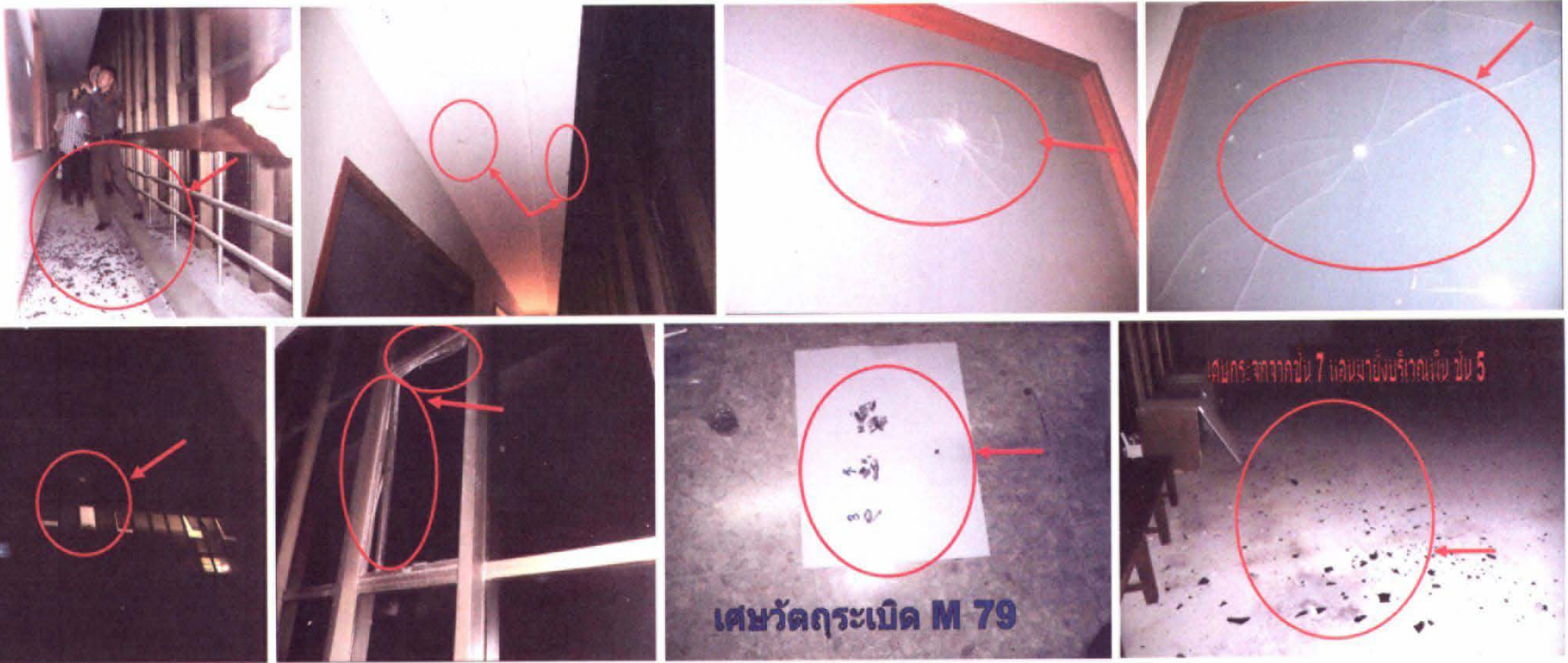

กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

คนร้ายใช้อาวุธปืน M ๗๙ ยิงใส่อาคารศาลอาญา ชั้น ๗ สืบเนื่องจากวิกฤติ
ทางการเมือง เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เวลา ๑๙.๒๕ นาฬิกา

นายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา และ พลตำรวจเอก เอก อังสนานนท์
รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติตรวจสถานที่เกิดเหตุ

ท่านเพลินจิต ตั้งพูลสกุล รองประธานศาลฎีกาและคณะ ตรวจราชการศาลอาญา วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๗

พิธีเปิดโครงการล่ามอาสา

กิจกรรมวันสงกรานต์

สัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างศาลอาญา กับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ
จัดทำหนังสือประวัติศาลอาญา

คำสั่งศาลอาญา

ที่ ๕๘/๒๕๕๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำหนังสือประวัติศาลอาญา

ด้วยศาลอาญาได้เปิดทำการตั้งแต่วันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๕ นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๓๓๒ ปี แต่ศาลอาญายังไม่เคยดำเนินการรวบรวมประวัติของศาลอาญาเพื่อเป็นหลักฐานในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของศาลอาญา ประกอบกับศาลอาญาได้ดำเนินการจัดสร้าง “พระพุทธรอกยมหามุนี” เป็นพระพุทธรูปบูชาประจำศาลอาญา จึงเห็นควรจัดทำหนังสือประวัติศาลอาญาขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการ ประกอบด้วย

๑. นายเจียร เจริญวัฒนา	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๒. นายธงชัย เสนามนตรี อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา	ประธานคณะทำงาน
๓. นายโชคชัย รุจินนนาท รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา	คณะทำงาน
๔. นายรุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา	คณะทำงาน
๕. นายพงษ์ศักดิ์ ตระกูลศิลป์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา	คณะทำงาน
๖. นายอรรถการ พูเจริญ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา	คณะทำงาน
๗. นางสาวรุ่งระวี โสขุมา เลขานุการศาลอาญา	คณะทำงานและเลขานุการ
๘. นายศิษฎากร สวัสดิ์ ผู้พิพากษาประจำศาลา	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๙. นางสาวนิชฌา ปราณิจิตต์ ผู้พิพากษาประจำศาลา	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐. นางสาวจรัมจิต พันธุ์ทวี ผู้พิพากษาประจำศาลา	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๑. นางสาว...

๑๑. นางสาวน้ำฟ้า ประสิทธิ์หิรัญ ผู้พิพากษาประจำศาลา	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๒. นางสาวอัมภัสชา ดิษฐอำนาจ ผู้พิพากษาประจำศาลา	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓. นางสาวภา พูลแสง เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. นางสาวสร้อยสุตา โหมตตาด เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. จัดทำหนังสือประวัติศาลอาญา
 - ๑.๑ เตรียมต้นฉบับเพื่อจัดทำหนังสือโดยประสานงานกับหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
 - ๑.๒ พิจารณาบทความที่จะนำลงพิมพ์ในหนังสือ
 - ๑.๓ ดำเนินการจัดพิมพ์โดยประสานงานกับผู้พิมพ์เพื่อให้เสร็จเรียบร้อย
๒. กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน และงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
๓. ดำเนินการเผยแพร่หนังสือ
๔. ดำเนินการอื่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือประวัติศาลอาญา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายธงชัย เสนามนตรี)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

คำสั่งศาลอาญา

ที่ ๖๙/๒๕๕๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดพิมพ์และเผยแพร่หนังสือประวัติศาสตร์ศาลอาญา

ตามที่ศาลอาญาได้มีคำสั่งที่ ๕๘/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์ศาลอาญา ในวาระครบรอบ ๑๓๒ ปี เพื่อเป็นหลักฐานในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของศาลอาญา นั้น เพื่อให้การดำเนินการเกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดพิมพ์และเผยแพร่หนังสือประวัติศาสตร์ศาลอาญา ประกอบด้วย

๑. นางสาวรุ่งระวี โสขุม เลขานุการศาลอาญา	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายพีระพัฒน์ มหาโพธิกุล ผู้พิพากษาศาลอาญา	คณะกรรมการ
๓. นายประยุทธ ศิริลีน ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลอาญา	คณะกรรมการ
๔. นางศศิประภา กลิ่นอยู่ เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ	คณะกรรมการ
๕. นางธรวาตี หลงมาสุข นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการ	คณะกรรมการ
๖. นายเกรียงศักดิ์ พรพนาวรรณ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ	คณะกรรมการ
๗. นายพีรธัช ชัยมีแรง นิติกร	คณะกรรมการ
๘. นางสุภา พูลแสง เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการ	คณะกรรมการและเลขานุการ
๙. นางสาวสร้อยสุดา ไหมคตาด เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐. นางสาววรรษมน อินทรศักดิ์ดา นิติกร	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายธงชัย เสนามนตรี)
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

๑๓๒ ปี ศาลอาญา

จัดทำโดย	ศาลอาญา
พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๕๗ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
ISBN	๙๗๘-๖๑๖-๗๒๗๓-๖๕-๕
ออกแบบและจัดรูปเล่ม	จรรยา เพชรชนะ
จัดพิมพ์	บริษัท สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด ๓๐๐ ซอยสุขุมวิท ๙๗/๑ ถนนสุขุมวิท แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ ๑๐๒๖๐ โทร. ๐๒-๓๓๒-๘๖๒๓-๘ โทรสาร. ๐๒-๓๓๑-๒๑๑๙ E-mail : sukhumvitprinting@gmail.com

